

BUSKAP

Fagbladet for norske storfebønder

7 - 2026

SLIK GJØR DU OVERGANGEN FRA BEITE TIL FJØS TRYGGERE

side 52

FRA BEITE TIL BORD
– TIL ELISE FRA MARIUS

side 62

VOLLEN GÅRD LEVERER GODE
RESULTATER PÅ ALLE FRONTER

side 76

MOI A/S Førsesongen er i gang!

*Ta kontakt for gode tilbud og
sikre deg utstyr til neste sesong!*

● Gjødselvogner

● Komplette slepeslange-
anlegg

● Gjødselnedfellere og
slangebommer

● Separatorer

● Kroktanker

● Pumper og miksere

EuroPro AS

Pollestadveien 231, N-4343 Orre

post@europro.no www.europro.no

Tlf. 51 11 01 24

INNHOOLD

LEDER

- 4 Balansen mellom fett og protein i melka når hele verden sulter etter protein

AVL

- 8 To populære eliteokser
10 Arv og miljø, hånd i hånd
18 Embryosatsing på Jæren
36 Endringer i rutine og ansvar for tildeling og retting av slektskap i Eana360
40 Den internasjonale superstjerna Skoien

HELSE/FRUKTBARHET/ DYREVELFERD

- 14 Friskere kyr med Hy-D®
24 Tankmelk kan gi ny kunnskap om flåttbårne sykdommer i Norge
38 Eksternt smittevern – en klok investering

INTERVJUER/REPORTASJER

- 22 Med totalberedskap på skiva
26 Økologisk melkeproduksjon på latvisk vis
31 Bærekraftsbonde, uansett pris eller ikke
62 Slik bygde Elise og Marius en av Europas mest spennende restauranter i Utskarpen
68 Slik ble Sletten gård råvareleverandør til restaurant i verdensklasse
76 Vollen gård leverer gode resultater på alle fronter

ORGANISASJON

- 6 Geno Inspiria
57 Bruk Geno-stemmeretten din. Valg 2026.
90 Geno medlemsside

FORSKJELLIG

- 42 Bon appétit! - med norske råvarer
48 Dagbok fra Holten gård
52 Slik gjør du overgangen fra beite til fjøs tryggere
82 Buskap for 50 år siden
84 Jusspalten
86 Q-bonden
86 Animalia
87 Dagros
88 Tine

BUSKAP

Fagbladet for norske storfebønder

geno

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

TRYKTI
NORGE
NO - 1430

REDAKSJON: Tlf. 95 02 06 00. Ansvarlig redaktør: Claus Morten Pedersen, claus.morten.pedersen@geno.no. Journalist: Solveig Goplen.

E-post: solveig.goplen@tine.no. Frilanser: Oddfrid Vange Bergfjord. E-post: oddfr-van@online.no. **REDAKSJONSRAÐ** Fagsjef i Tine Rådgiving John Fløttum, Avlsforsker i Geno Eva Husaas, Veterinær/kursansvarlig i Geno Anne Hege Hunskaar Tajet, Fagkoordinator grovfôr, Norsk Landbruksrådgiving, Ragnhild Borchsenius

ANNONSER: Salgsfabrikken as, Jernbanevegen 13, 2260 Kirkenær. Kikki Valby: kikki@salgsfabrikken.no. Mob. 901 19 121.

UTGIVER: Geno SA, Storhamargata 44 – 2317 Hamar. Tlf. 95 02 06 00. E-post: post@geno.no. Medlemmer av Geno får Buskap tilsendt. Alle Geno-medlemmer kan tegne flere Buskap-abonnement til bare kr 425,- per år per abonnement. Forøvrig kan abonnement tegnes for kr 850,- pr. år direkte til Geno. Utkommer 8 ganger i året. Buskaps 78. årgang. **FORSIDEFOTO:** Foto: Turi Nordengen **GRAFISK PRODUKSJON:** Layout: Hilde Brindis.

Trykk: Flisa Trykk No issn 1894-5309 (Buskap online)

**Claus Morten
Pedersen**

Ansvarlig redaktør
cmp@geno.no

BALANSEN MELLOM FETT OG PROTEIN I MELKA NÅR HELE VERDEN SULTER ETTER PROTEIN

Verden vil ha protein. Ikke bare litt protein – alle vil ha det, hele tiden, helst i pulverform, i en shaker, med smak av vanilje. Gå inn i en hvilken som helst daglig-

varebutikk, og du blir møtt av proteinbrød, protein-yoghurt, proteinpudding og proteinvann (ja, det finnes). Midt i denne jakten står ei ku og tygger drøv,

temmelig uanfektet av moten – men med et av verdens mest komplette proteiner rett i spenen. Det er nesten litt komisk: mens matindustrien leter med lys og lykte etter proteinkilder, har melkebonden hatt fasiten stående i fjøset hele tiden.

Og nå har fasiten fått medhold. I sin egen årsrapport for 2025 slår Tine fast at «melk og meieri er tilbake i førersetet», og at «proteintrenden former matvanene våre». Det er ikke bare festtale: proteinmerket YT vokste 19 prosent i volum og passerte for første gang én milliard kroner i omsetning,

mens smaksatt melk økte 12 prosent i dagligvare. Kua har altså ikke bare fasiten – hun har plutselig blitt trendy også.

Men helt enkelt er det ikke, skal vi tro forskningen. Ved Cornell forteller professor Mike Van Amburgh at melkefettet har steget jevnt i et tiår, mens proteinet henger etter. Ostemeieriene vil ha mer protein, mens de som lager proteindrikker sitter med mer fett enn systemene deres er bygd for. Samtidig raser en annen debatt: er helmelk sunt igjen? En fersk kanadisk studie antyder at barn som drakk helmelk hadde lavere kroppsfett enn de som drakk skummet. Fett er altså ikke lenger nødvendigvis skurken. Det har også blitt «fett» å drikke fetere melk i Norge, Tine Mellommelk ble lansert for halvannet år siden, med to prosent fett. Den nye varianten har solgt langt over TINEs egne forventninger og overgått alle salgsmål. Etter bare halvannet år i butikkene har Mellommelk nådd et salgsnivå som tilsvarer nær halvparten av volumet til Tine Skummet Melk 1 liter. Veksten drives særlig av kunder under 40 år. Ironisk nok, akkurat idet forbrukeren har lært seg å elske fett, vil industrien aller helst ha proteinet. Kua kan liksom aldri gjøre alle til lags på én gang.

Hva har så dette med en norsk NRF-ku å gjøre? Ganske mye. NRF er nettopp en kombinasjonsku – bygget for balanse mellom melk, innhold, helse og fruktbarhet, ikke for å presse én enkelt kurve til himmels. I en verden som svinger fra fettpanikk til proteinhysteri og tilbake igjen, er det kanskje nettopp den balansen som blir gull verdt. Og fasiten reiser allerede ut i verden: norsk ost selges nå til 107 land, Jarlsberg står for 16 prosent av Tines inntekter, og både Norvegia og brunost har fått innpass i Kina. Ikke verst for et kjøkken lengst nord i Europa.

Bak det hele står 7 572 norske melkebønder – med i snitt 34 kyr i fjøset. Det blir stadig færre av dem, og hver eneste liter av de 1,4 milliardene Tine henter i året, er et resultat av noen som står opp grytidlig. Så mens resten av verden jager etter det neste proteinunderet, kan vi tillate oss et lite, fornøyd smil her hjemme. Vi har ikke funnet opp melka på nytt. Vi har bare et fjøs fullt av kyr som lager den – balansert, næringsrik og norsk.

Hva er den perfekte balansen mellom fett og protein i melka? Foto: Peter Reppen-Gjelseth

MELKEBONDEN KAN LØSE KJØTTMANGELN

Kristin Malonæs
Administrerende
direktør i Geno
kristin.malonaes@geno.no

Norske forbrukere vil ha mer storfekjøtt. Prognosene har over tid vist et betydelig underskudd av norskprodusert storfekjøtt. Det er lett å tro at løsningen først og fremst er flere ammekyr. Men en stor del av svaret finnes allerede i norske melkefjøs.

For sannheten er at melkebonden i dag har flere verktøy enn noen gang til å produsere både melk og kjøtt på en mer lønnsom og målrettet måte. Genomikk, kjønnsseparering og stadig bedre data gjør at vi kan skape mer verdi av hvert eneste dyr. Når disse verktøyene tas i bruk sammen, blir melkekua en enda viktigere bidragsyter til norsk kjøttforsyning.

Den største endringen er at avl ikke lenger bare handler om å få en kalv. Det handler om å få den riktige kalven. Ved å bruke kjønnsseparert NRF-semin på de genetisk beste kyrne kan produsenten sikre nødvendig rekruttering av framtidige melkekyr. Resten av besetningen kan insemineres med kjøttfesæd. Når denne sæden er kjønnsseparert Y-semin, øker sannsynligheten betydelig for å få oksekalver som vokser raskere og leverer høyere slakteutbytte. Resultatet er mer kjøtt uten flere kyr.

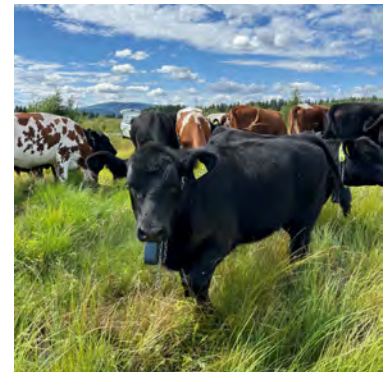
Tidligere artikler i Buskap har vist at krysningsskalver etter NRF-ku og kjøttfe gir betydelig høyere verdi enn reinrasede NRF-kalver. Gevinsten kommer gjennom bedre tilvekst og høyere slaktevekter. Buskap har også vist til beregninger som indikerer en merverdi på flere tusen kroner per

krysningsokse sammenlignet med en tradisjonell NRF-okse.

På samme måte som genomisk seleksjon revolusjonerte NRF-avlen, har også kjøttfeavlen tatt et teknologisk sprang framover. Kombinasjonen av DNA-informasjon, produksjonsdata og registreringer gjør det mulig å velge stadig bedre kjøttfeokser til bruk på melkeku. Målet er ikke nødvendigvis å finne den beste oxen i en ren kjøttfebesetning, men den oxen som gir størst samlet verdi når mor er NRF.

Her spiller forskningen en nøkkelrolle. Ida Wøyen Hamfjord arbeider med en doktorgrad i samarbeid mellom Geno, TYR og NMBU, der hun undersøker resultater fra krysninger mellom NRF og rasene Angus, Charolais og Limousin. Arbeidet, som er omtalt i Tyrmagasinet nr. 4 i 2026, skal gi ny kunnskap om kalvingsegenskaper, tilvekst og produksjonsresultater hos krysningsdyr. Målet er å gi norske produsenter et enda sikrere grunnlag for å velge riktig kjøttfeogenetikk til sine NRF-kyr.

Samtidig bygges det nå kunnskap som er spesielt tilpasset norske forhold. Internasjonalt er mye av forskningen basert på Holsteinkyr. Norske melkebønder trenger kunnskap som tar utgangspunkt i NRF-kua, med dens egne styrker innen fruktbarhet, helse og funksjonelle egenskaper. Derfor er samarbeidet mellom Geno og TYR om å utvikle avlsverdier for kjøttfeokser brukt på NRF-kyr så viktig.

Krysninger mellom NRF og Angus er en av flere kombinasjoner som det forskes på for å finne den beste kjøttfeogenetikken til NRF-kyr. Foto: Elisabeth Gjems

Den kanskje viktigste erkjennelsen er at skillet mellom melk og kjøtt blir stadig mindre relevant. Ei NRF-ku produserer ikke bare melk. Hun produserer også framtidige melkekyr og kalver til kjøttproduksjon. Når genetikken brukes riktig, kan begge disse verdiene forbedres samtidig.

For norsk storfenæring representerer dette en unik mulighet. Vi kan øke produksjonen av norsk storfekjøtt uten å øke antallet mordyr, samtidig som bondens lønnsomhet styrkes. Vi kan skape mer mat, mer verdi og bedre ressursutnyttelse med de dyrene vi allerede har i fjøset.

Derfor er melkebruket ikke bare en del av løsningen på underskuddet av storfekjøtt. Melkebruket er selve motoren i framtidens norske storfekjøttproduksjon. Og med kombinasjonen av kjønnsseparert semin, moderne avl og ny kunnskap om kjøtt på melk, har norske melkebønder aldri hatt bedre forutsetninger for å fylle denne rollen.

Forma i Norge.

Født i Norge.

Den nye
storfeklaven.

Endelig er den her.

nofence.com

Finpussa i Norge.

TO POPULÆRE ELITEOKSER

Hans Storlien

Leder kunde- og medlemstjenester i Geno

hans.storlien@geno.no

TOPPOKSER ETTER EMBRYO

Denne gangen presenterer vi to okser som begge er produsert fra embryo. En av oksene er toppen av hva vi noen gang har levert i feltet med 62 i total avlsverdi. Oksen 12534 NR Langmyr-P-ET er sammen med 12538 NR Stamoen-ET alt hva du kan ønske deg fra embryosatsningen i Geno.

12534 NR LANGMYR-P-ET

Som beskrevet ovenfor så er denne oxen helt i toppen av hva man kan ha forventninger om. Oksen produserer døtre som produserer mjølk samtidig som den gir fruktbare døtre. Når det kommer til eksteriør så er oxen fantastisk på jur og beineksteriør. Hva blir summen av dette? Jo svært holdbare døtre.

12534 Langmyr-P-ET Foto: June Witzøe

SLEKT OG GEOGRAFI

Oksen er oppdrettet hos Tetlia Samdrift DA, 7860 Skage i Namdalen. Far til oxen er 12371 NR Skiplum-ET og med 12161 NR Idsal-P som morfar. Det interessante her er at både oxen selv og far til oxen er resultat av kalvinger fra embryokviger. Det betyr da at mor til oxen står i en besetning et annet sted i Trøndelag. Mor har stått i besetningen hos Nordbø Gård ved Bjørn Erik Nilsen. Dessverre er denne kua slaktet. Far 12371 Skiplum-ET var en okse som gikk litt «under radaren» da den var eliteokse. Denne oxen har derimot fått tre godkjente sønner som framtidige eliteokser. Dette er i tillegg til Langmyr, 12536 NR Skoften-ET og 12537 NR Holm-ET. Alle tre embryosønner! Morfar til Langmyr er 12161 NR Idsal-P – en okse som på lik linje med Skiplum har kommet betraktelig mer fram i lyset spesielt som morfar til flere eliteokser.

Oksen er ifølge Marius Grinden som er driftsansvarlig i fjøset på Store Ree en veldig rolig kar som startet opp sædproduksjonen sin raskt og har vært helt topp i sædproduksjon hele tiden. En bankers kar når det gjelder sædproduksjon.

EGENSKAPER

Langmyr har veldig lik profil med sin far, men i en mer ekstrem positiv retning. Med 146 i mjølk, og 129 i kg. mjølk er han blant toppene våre på den egenskapen. Den svake egenskapen til Langmyr er kjøtt med 79 – der er han betydelig dårligere enn sin far, og fenotypisk stemmer dette godt. Oksen er fenotypisk ganske grovbygd, men smalsidet. På dette området stemmer avlsverdien til far med 86 på grov beinbygning bedre enn Langmyr sin 116 i retning fin. På jur har oxen hele 132, med spesiell styrke på jurdybde og jurfester. For så å si alle egenskaper strekker Langmyr søylen lenger til høyre enn sin far, og for bein er det ekstrem forbedring der far har 104 på bein mens Langmyr har 121. Oksen har høy verdi på holdbarhet på 127. Dette er godt forståelig når man ser hele egenskapsrekka til denne oxen i sin helhet. Oksen har produsert både SpermVital- og REDX-sæd. Oksen er plukket ut for videre karriere i det internasjonale markedet. Kanskje har vi en ny Skoien på gang?

**NESTE NUMMER
AV BUSKAP KOMMER
I DIN POSTKASSE
CA. 9. DESEMBER.**

12538 NR STAMOEN -ET

Stamoen er en av de nye elitekandidatene som stikker av med flest førstevalg i Geno Avlsplan. Med sine 50 avlsverdi-poeng og en profil som treffer veldig mange kyr og produsentønsker er dette ikke så overraskende. En ny embryokandidat med spennende avstamning, og her snakker vi holdbarhet med hele 136 i avlsverdi så vitner dette om en okse som vil være i avstamningen til mange kyr i åra framover.

Bilde ku nr 1715 hos Tommy Skretting

12538 NR Stamoen-ET. Foto: June Witzøe

Disse to nordnorske karene vil sette spor, de har hver for seg sine styrker, og ser vi på prognosene så vil disse bli foretrukket på mange gode kyr. Disse to oksene representerer også noe viktig, mer satsning på avl i Nord. Flere elementer drar nå det nordnorske avlsarbeidet i riktig retning, og det resulterer blant annet i mange gode okser fra landsdelen selv uten stor utbredelse av avlstiltak embryo. Økt satsning på avlsrådgivning, gode avlsplaner og mer GS-testing – alt dette gir resultater så her er det bare å stå på videre.

SLEKT OG GEOGRAFI

Oksen er oppdrettet hos John Stormoen, 2560 Alvadal. Den andre toppoksen fra Alvadal på kort tid. Som navnet tilsier er oksen fra embryo og mor er født hos Håvard Kirkhus i Sandnessjøen. Kviga ble ikke solgt tilbake og ble derfor solgt videre til Tommy Skretting på Varhaug som har mora i dag. Far til oksen er 12378 NR Stolsmo og morfar er 12208 NR Misfjord. 12378 har foreløpig ikke flere sønner i sædproduksjon. Denne oksen gikk ikke som ordinær eliteokse pga svært lavt sædlager, så artig å finne igjen slike i stamtavla til gode eliteokser. Oksen er hornet.

Mora 1715 har hatt en litt trøblete laktasjon med dødfødsel fra start og ikke helt det store på mjølk. Hun har ifølge Tommy Skretting hatt ei meget jevn mjølkekurve. Hun er ei stor og fin ku. Litt sein med ny drektighet igjen, men kalver igjen nå snart. Kua har i dag 39 i total avlsverdi. Bildet under viser ku nr 1715, men kua er avlatt så ikke så mye å se til jur på denne kua nå.

Oksen var litt skeptisk da han ankom Store Ree, kan Marius Grinden berette, så det tok litt tid før han ble «husvarm». Starta derfor litt dårlig med sædproduksjonen, men er nå over i et bedre regime og produserer godt.

EGENSKAPER

Stamoen-ET scorer spesielt godt med 141 på jur totalt, og langt bedre enn snitt av mor og far. Det er spesielt jurdybde som er ekstrem god med en avlsverdi på 157. Ellers er fester og ikke minst spenelengde og tykkelse klart på plussida. Avstamningen skulle ikke tilsi så høye verdier på mjølk, men han kommer ut med 124 totalt for mjølk, og er jevnt bra for både kg mjølk og innhold. For fruktbarhet er han på 112, det er noe under snitt av foreldremiddel. På snitt på hastighet noe som også er snitt av mor og far. Derimot scorer han over snittet igjen for mastitt med 120 og gode tall for celletall med 119. Beineksteriør har en avlsverdi på 116, og klauvhelse har hele 119 med 123 på korketrekkerklauv. Med økt sikkerhet og dermed høyere arvegrad på korketrekkerklauv er dette en egenskap som er fin å vektlegge i avlsplanen for de dyra/besetninger som trenger et løft på dette området. Igjen blir summen av alt dette en god holdbarhet. Stamoen-ET har hele 136 på holdbarhet.

Planen er å produsere både Spermvital og REDX på denne oksen. Den er foreløpig ikke plukket fram til det internasjonale markedet.

Embryosatsningen i Geno er helt nødvendig for å få fram de framtidige eliteoksene i et regime der det benyttes mer og mer REDX og kjøttfe på mjølkebrukene. Begge disse oksene og avstamningen i de viser at embryo fungerer som avlstiltak. Begge oksene vil være tilgjengelig i nettbutikk fra 14. september og i løpet av oktober vil de være i alle inseminørbeholdere.

ARV OG MILJØ, HÅND I HÅND

Hva er egentlig arv? Hva innebærer det at kua når potensialet sitt? La oss se på arv og hva det innebærer, og hvorfor miljø er så viktig del av hva kua får til i drifta.

**Julie Nedrebø
Johannessen**
Veterinær i GENO
julie.nedrebo.
johannessen@geno.no

Alt levende inneholder arvestoff. Arvestoff, som også kalles DNA, er det som bestemmer hvordan vi ser ut og hvordan vi fungerer. Arvestoff er på en måte oppskrifter som forteller hvordan noen er, hva de kan og hvilket potensiale de har – som f.eks. øyenfargen din, om du kan rulle på tungen og hvordan muskelsammensetningen din kan være. For kua di gjelder det samme; arvestoffet forteller hvilken farge hun har på pelsen, om hun er kollet og hvilken fettprosent melken kan ha.

Alle de ulike egenskapene som vi finner i DNA kalles gener. Gener er deler av DNA med oppskrift for noe spesifikt. Ulike deler av DNA vil derfor gi oppskrift på, eller kode for, ulike egenskaper; noen gener koder for fysiske trekk, som f.eks. pelsfarge og horn, andre gener koder for biologiske prosesser i kroppen, som f.eks. produksjon av fordøyelsesenzymer i løpen og melkeproduksjon. Noen deler av DNA kan også kode for sykdommer, og dette er hva som menes når man snakker om arvelige sykdommer.

DNA er delt i kromosompar

La oss se litt nærmere på DNA: DNA finner vi inne i alle celler (her er det unntak, men de ser vi bort ifra nå). En celle er den minste, fungerende delen av kroppen – både din og kuas. Vi har mange forskjellige celler, alt ut ifra hvor i kroppen de befinner seg og ikke minst hvilke oppgaver de skal utføre; vi har f.eks. hudceller, nerveceller, muskelceller, blodceller og mange, mange flere. Felles er at de inneholder det samme DNA.

DNA ligger som tynne tråder i kjernen av cellen. Det er delt opp i mindre deler som kalles kromosomer. Kromosomer er altså DNA, bare oppdelt i mindre biter. Deler vi opp kromosomene i enda mindre biter finner vi genene. Et gen kan være en lang del av kromosomet eller en ganske kort del, det er forskjellig fra egenskap til egenskap.

Kromosomene opptrer i par. Vi, og kalven, har to av samme kromosom, hvor vi har arvet det ene fra mor/kua og det andre fra far/oksen. Deler vi de to like kromosomene ned i identiske mindre

delers, altså i gener, så ser vi at vi har to gener for samme egenskap. Dette er et viktig prinsipp for arv, og viktig for å forstå dominant arv og recessiv arv. Gener kan være dominante eller recessive; dominant betyr dominerende og recessiv betyr vikende. Siden vi har to gener for samme egenskap, og vi arvet det ene kromosomet med det ene genet fra mor og det andre kromosomet med det andre genet fra far, kan de to genene være ulike – de gir på en måte hver sin oppskrift på en og samme egenskap. Her kommer dominant gen og recessivt gen inn; oppskriften fra et dominant gen vil alltid overstyre oppskriften fra et recessivt gen for en egenskap. Dette betyr at om et recessivt gen skal få «bestemme» egenskapen så må altså begge genene for den samme egenskapen være recessive.

Kollet eller hornet

– La oss ta hornanlegg som et eksempel; oksen er kollet og kua har horn, hva blir kalven? Kollet-het er et dominant gen imens horn er et recessivt gen. Egenskapen begge disse genene er opp-

Arv og miljø går som oftest hånd i hånd. Hvilke ytre påvirkninger kua utsettes for vil kunne hjelpe henne til å nå sitt fulle potensiale.

skriften på er «hornanlegg» - har kalven horn eller ikke? I dette eksempelet hadde kua horn noe som betyr at begge hennes gener må ha vært av det recessive genet som gir horn. Oksen derimot var kollet, og siden kollethet er dominant holder det at det ene genet koder for kollethet. Om oksen har to gener for kollethet, eller et gen for kollethet og et gen for horn vil vi ikke kunne vite uten å ta en gentest. Har oksen to dominante kollet-gener vil alle avkom fra oksen bli kollet – fordi alle avkom

fra oksen vil arve enten det ene eller det andre dominante kollet-genet. Dette er hva som omtales som homozygot kollet i oksekatalogen – homozygot betyr at oksen har to identiske utgaver av samme gen, og vil da alltid gi kollede kalver.

Påvirkning fra andre gener

Noen gener gir en ganske spesiell oppskriften på en egenskap, som f.eks. hornanlegg og pelsfarge. Men, veldig mange gener avhenger av påvirkning fra andre

gener (epistas) eller de jobber sammen med flere gener for å gi uttrykk for visse egenskaper, og/eller de påvirkes i stor grad av ytre faktorer (miljø). Mange gener vil derfor bare kunne fortelle om «potensiale» til kua, og så er det opp til andre faktorer om kua faktisk klarer å nå dette potensiale. Slike egenskaper er f.eks. melkemengde, fett- og proteinprosent, muskelfylde og reproduksjonsevne. Disse egenskaper avhenger av påvirkning og samspill fra andre gener, og av miljøet.

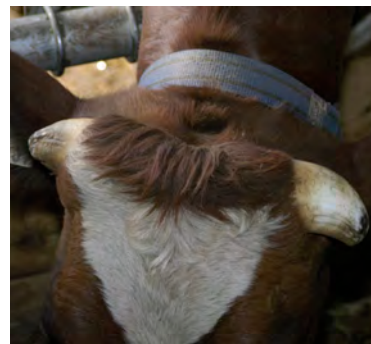
Miljø, ytre faktorer, er alt som kua påvirkes av utenifra; Fjøsset hun står og går i, underlaget og omgivelsene hun beveger seg på, rang i flokken, fôret hun spiser, menneskene som steller med henne, behandlinger og medisiner, miljøgifter, luftkvalitet, lys og mye, mye mer. Det meste kan ha innvirkning på en eller annen måte på et eller flere gen og hvordan de uttrykkes. Heldigvis er det noen ting som påvirker i mindre eller større grad, og som kan gjøre det litt mer oversiktlig for oss når vi skal prøve å tilrettelegge for henne.

Tar kua ut sitt potensiale?

Arv og miljø går som oftest hånd i hånd. Hvilke ytre påvirkninger kua utsettes for vil kunne hjelpe henne til å nå sitt fulle potensiale, som f.eks. at hun faktisk klarer å gi et høyt kg avdrått, at hun har god brunst og tar seg på inseminering, at hun holder seg frisk og at hun utnytter fôret godt. Dette kan vi se som arvbarhet; jo mer miljøet spiller en rolle for en egenskap, jo mindre er gjerne arvbarheten for

Mange gener vil bare kunne fortelle om «potensiale» til kua, og så er det opp til andre faktorer om kua faktisk klarer å nå dette potensiale. Slike egenskaper er f.eks. melkemengde, fett- og proteinprosent.

Hornanlegg er et eksempel på et recessivt gen, et vikende gen.

den egenskapen. Og, motsatt, jo høyere arvbarhet, jo mindre har ofte miljøpåvirkninger å si.

DNA er som en bok og genene fungerer som innholdsfortegnelsen i boken; Innholdsfortegnelse forteller oss overskriftene til hvert kapittel, som da gir oss et overblikk over hva boken kan inneholde. Men, hva boken faktisk handler om vet vi ikke før vi leser hele boken og ser den i sammen-

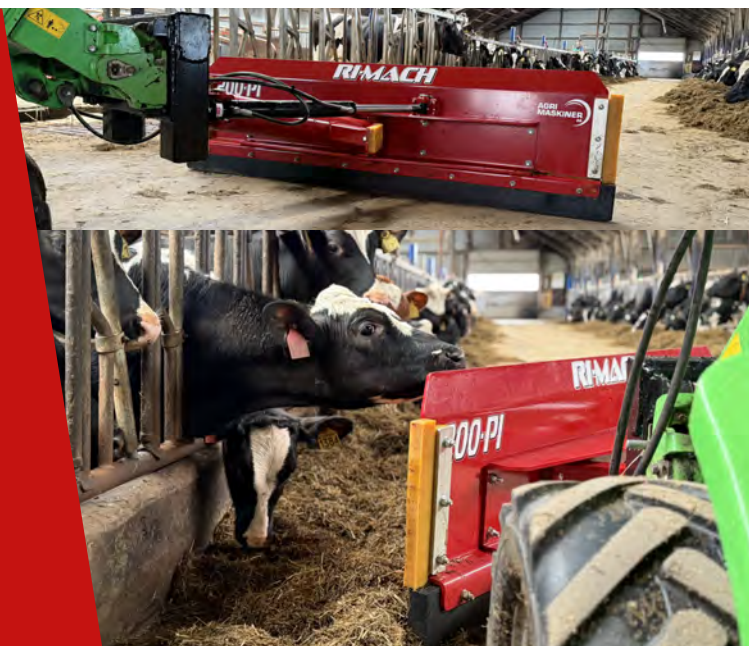
heng med alle kapitlene. I tillegg vil opplevelsen av boken i mindre eller større grad påvirkes av leserens egne erfaringer inn i leseopplevelsen. Akkurat som genene er oppskrifter på potensiale ei ku kan ha, men hvordan hun faktisk presterer og er, kommer i mindre eller større grad an på bonden som steller henne og beslutningene bonden tar i drifta si.

RIMACH

Fôrskyvere med pendling og hydraulisk sving opptil 55° vinkel.

Fra 1,75-3,0 m

agrimaskiner.no
91 62 85 33

Formel™

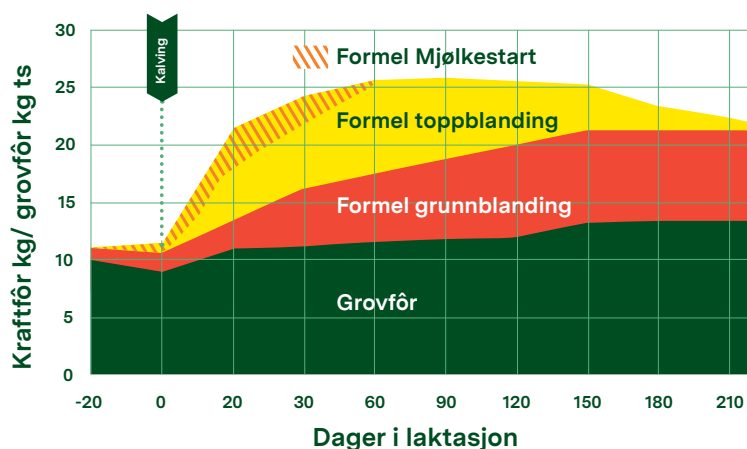
Nyhet

Nytt startfôr til overgangsfôring for høg mjølkeproduksjon

Vi lanserer Formel Mjølkestart

- Proteinrikt startkraftfôr utviklet for overgangsperioden
- Støtter lever og energiomsetning
- Riktig balanse av viktige aminosyrer
- Levende gjær – bidrar til bedre vommiljø og fiberfordøyelighet
- Formel Mjølkestart er tilgjengelig i 25kg, 800 kg og bulk

Kontakt din lokale salgs- og fagkonsulent for fôrrådgivning.

Felleskjøpet

Ta vare på jorda, dyra og framtida

Felleskjøpet Agri: Tlf.: 72 50 50 50 bonde.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder: Tlf.: 99 43 06 40 bedrift.bondekompaniet.no

FRISKERE KYR MED HY-D® - NY KUNNSKAP OM VITAMIN D3 OG IMMUNFORSVAR

**Inger Johanne
Karlengen**

Ph.D., Utviklingssjef
drøvtyggerfôr,
Norgesfôr AS

Tyler Turner

Ph.D., Drøvtygger-
spesialist, DSM-
firmenich, Animal
Nutrition & Health

Kristine Bistrup Eide

Ph.D. markeds-
utvikler fôr,
G. O. Johnsen AS

Det stilles store krav til dagens husdyrproduksjon og riktig ernæring legger grunnlaget for en god produksjon med friske, produktive og holdbare kyr. Dette innebærer at dyrene må få tilført alle nødvendige næringsstoffer i riktig mengde. Vi har relativt god kunnskap om hvilke nivåer som må til for å hindre mangel, men hvilke nivåer som gir best effekt hos dagens høyttytende kyr er ikke fullt ut kartlagt. Det kommer stadig ny kunnskap som endrer anbefalte mengder, og nyere forskning viser positive effekter av å øke nivået av vitamin D i blodet hos melkekyr. Kartlegging viser at mange melkekyr har lave nivåer av vitamin D rundt kalving, en periode hvor immunforsvaret er ekstra belastet og risikoen for sykdom er høyere.

Hvorfor er vitamin D så viktig?

Det har lenge vært kjent at vitamin D har en sentral rolle i kalsiumopptaket, og lave nivåer gjør melkekyr mer utsatt for blant annet melkefeber. Derfor tilsettes vitamin D i både kraftfôr og tilskuddsfôr til drøvtyggere.

De siste årene har forskningen vist at vitamin D også har en viktig funksjon i å styrke immunforsvaret. Dette gjelder både hos mennesker og dyr, og gir en bedre motstandsdyktighet og raskere respons mot sykdoms-

Tyler og Kristine gjør blodprøvene klare til analyse

fremkallende patogener. Nyere forskning på drøvtyggere viser at det å heve nivået av 25-OH D3 (en vitamin D3 metabolitt) i blod gir en bedre immunrespons¹, spesielt når verdiene overstiger 100 ng/ml. Slike nivåer oppnås imidlertid sjelden med tradisjonelle vitamin D-tilskudd.

En flaskehals i kroppen

Når kyr får vanlig vitamin D gjennom fôret må det omdannes til 25-OH D3 i leveren før kroppen kan utnytte det. Leverens kapasitet til å gjennomføre denne omdanningen er begrenset og

fungerer som en flaskehals som hindrer at blodverdiene av 25-OH D3 kommer opp til ønsket nivå. Dette medfører at kua ikke klarer å utnytte høye nivåer av vanlig vitamin D fra fôret.

Hy-D® tilfører 25-OH D3 direkte, den formen av vitamin D som sirkulerer i blodet og som er tilgjengelig for videre aktivering i dyrets vev. Ved å omgå leverens første omdanningstrinn kan kua utnytte vitamin D mer effektivt, noe som gir en raskere og mer forutsigbar økning i blodets 25-OH D3-nivå sammenlignet med tradisjonelt vitamin D3.

Kritisk lave nivåer rundt kalving

Undersøkelser i melkebesetninger fra alle de nordiske landene viser et tydelig mønster med nivåer av 25-OH D₃ i blod som er betydelig lavere enn de ønskede 100 ng/ml før kalving. Verdiene faller ytterligere i perioden rundt kalving (figur 1). Dette er svært uheldig, fordi perioden rundt kalving er den mest kritiske i kuas laktasjon. Hormonelle endringer, brått skifte i fôrrasjonen og en negativ energibalanse i starten på laktasjonen gjør kua sårbar, og risikoen for å utvikle sykdom øker. Utfordringer som oppstår i denne fasen, vil gjerne prege kua gjennom hele laktasjonen og kan ha betydelige økonomiske konsekvenser i form av tapt melkeytelse og eventuelt veterinærbehandling.

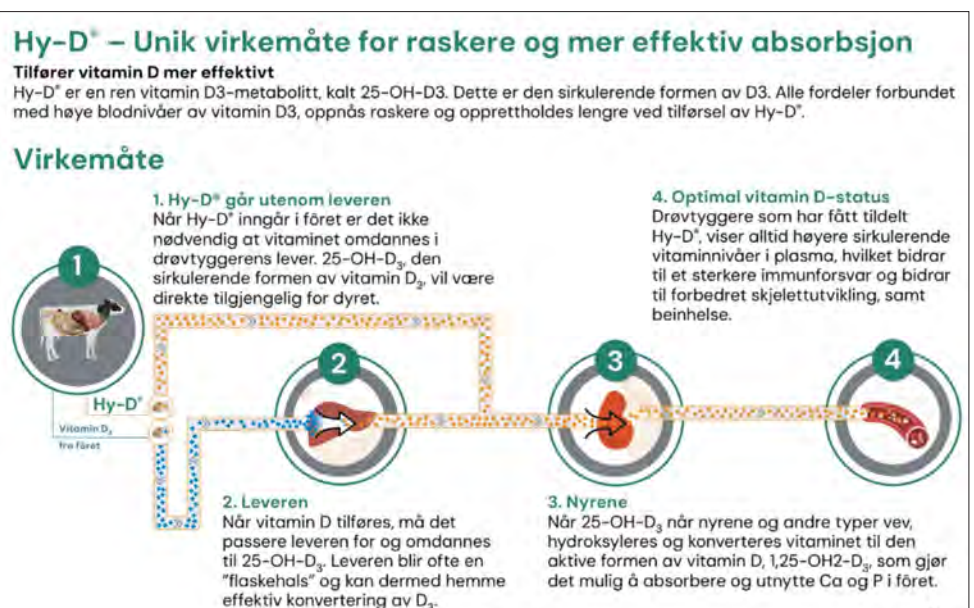
Lovende resultater fra forsøk

Tre ulike besetninger ble valgt ut til å være med på en kartlegging og utprøving av Hy-D® i regi av Norgesfôr. Nivåene av 25-OH D₃ i blod i disse besetningene ble kartlagt før tildelingen av Hy-D® startet. Ingen kyr hadde ønsket nivå (>100 ng/ml) av 25-OH D₃ før oppstart (figur 2).

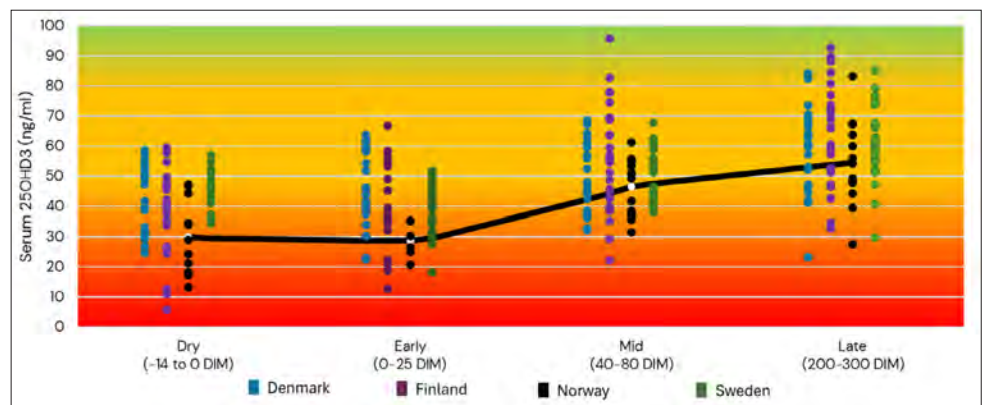
To av besetningene fikk tilskudd av Hy-D® i fire måneder før det ble tatt nye blodprøver. I den tredje besetningen fikk kyrne tilskuddet i kun 60 dager, noe som resulterte i et noe lavere og mer variabelt innhold av 25-OH D₃ i blod. Resultatet var likevel tydelig; etter forsøksperioden lå alle dyrene nær eller over det ønskede nivået på 100 ng/ml (figur 3).

Effekter i fjøset

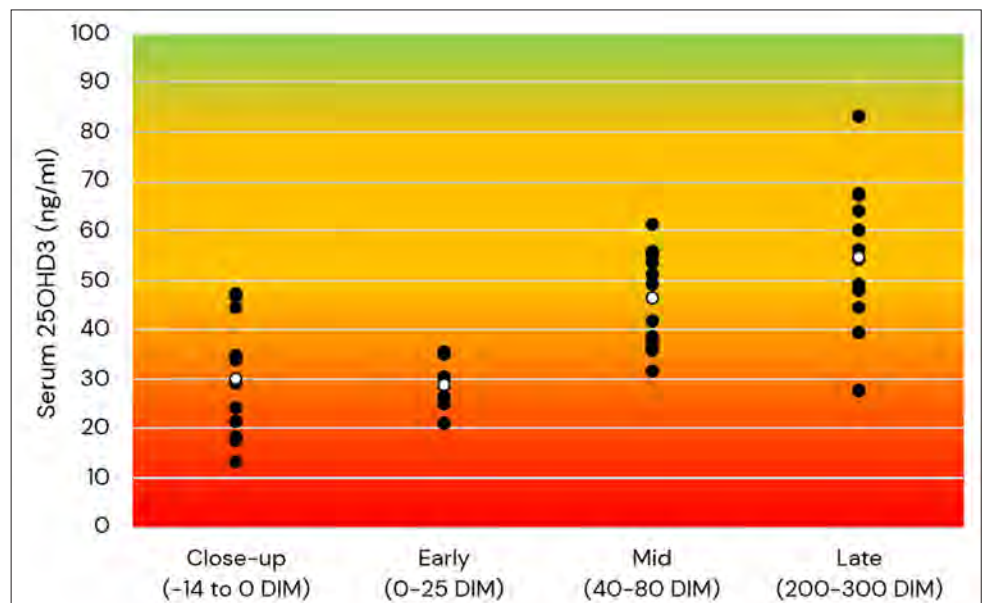
Sivert Dal som deltok i den norske utprøvingen uttaler at han har sett en betydelig effekt på forekom-

Figur 2: Nivåene av 25-OH D₃ i blod i de tre norske besetningene før tildeling av Hy-D®

Figur 3: Nivåene av 25-OH D₃ i blod i de tre norske besetningene etter tildeling av Hy-D®

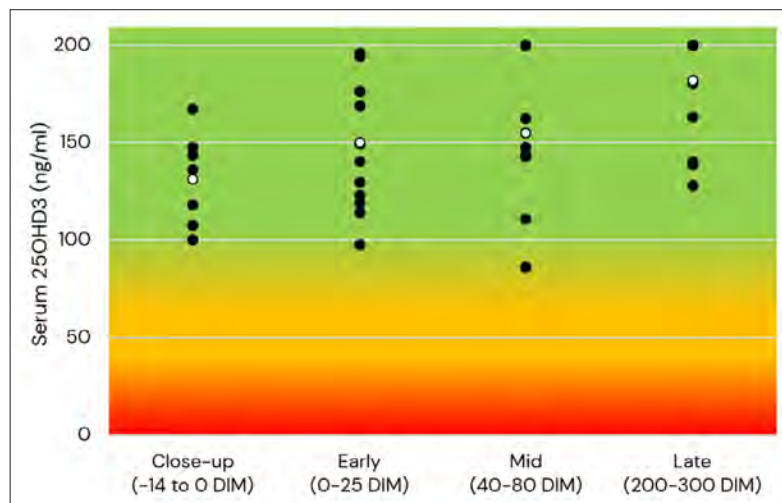
sten av tilbakeholdt etterbyrd. Han mener også at kyrne viser bedre brunst. Forskjellene ble ekstra tydelige når utprøvingen var over, og han i en periode gikk tilbake til normal fôring uten Hy-D®.

Hy-D® som en del av sinkufôringa

Forsøk har vist at Hy-D® kan være et godt supplement til god sinkufôring. Det kan bidra til bedre resultater når det gjelder tilbakeholdt etterbyrd, livmorbetennelse (metritt) og tidlig mastitt². Selv om hovedfokus er på immunfunksjon, vil økte nivåer av 25-OH D3 også bidra til bedre regulering av kalsiumbalansen rundt kalving, noe som kan være fordelaktig i en periode der kua er mer utsatt for melkefeber.

Litteraturen samsvarer med resultater fra praktiske forsøk i Norden, der man har sett lavere celletall, økt melkeproduksjon og at kyrne

Figur 3 Nivåene av 25-OH D3 i blod i de tre norske besetningene etter tildeling av Hy-D®

kommer raskere i gang med melkeproduksjonen etter kalving. Det høye nivået av 25-OH D3 i blodet gjør at mer av denne formen er tilgjengelig for kroppen. Dette kan påvirke gener som regulerer immunresponsen, samtidig som det bidrar til raskere kalsiumopp-

tak når behovet øker, for eksempel etter kalving eller ved akutte infeksjoner.

Tildeling av et sinkutillskudd med Hy-D® kan dermed være en god investering for å redusere sykdomsforekomst, støtte kyrne i overgangsfasen og bidra til en stabil og høy melkeproduksjon.

Plastplater

1735 Varteig - Tlf. 918 45 004 - ole@bergerud-gaard.no
www.bergerud-gaard.no

Hva kan dette bety for fremtidens melkeproduksjon?

Resultatene fra både forskning og praktiske utprøvinger tyder på at Hy-D® kan være et nytt verktøy for å støtte kua gjennom overgangsfasen. Ved å øke nivået av 25-OH D3 i blodet kan man legge til rette for bedre immunfunksjon, redusert sykdomsrisiko og en mer robust start på laktasjonen. Friskere kyr gir bedre forutsetninger for høy produksjon, lavere behandlingskostnader og økt lønnsomhet gjennom hele laktasjonen.

Referanser (på forespørsel)

1. Nelson et al. 2016
2. Martinez et al. 2018

ATTÅT Sinku

For friske kyr - og en optimal start på laktasjonen

Sinperioden legger grunnlaget for neste laktasjon. Med ATTÅT Sinku får kua et målrettet vitamin- og mineraltilskudd utviklet for å styrke immunforsvar, helse og produksjon gjennom overgangsfasen.

- 🐄 Styrket immunrespons med Hy-D®
- 🐄 Inneholder levende gjær som støtter en velfungerende vom
- 🐄 Kraftig antioksidantbeskyttelse

Resultatet? Friskere kyr, livskraftige kalver, god råmelkskvalitet og de beste forutsetningene for en vellykket laktasjon.

ATTÅT Sinku for en sterk start, som gir bedre resultater.

Les mer om ATTÅT Sinku og
finn din lokale Norgesfôr-forhandler
for bestilling her

Alltid der
for deg

Nyhet!

EMBRYOSATSING PÅ JÆREN

Embryoproduksjon er eit sentralt verktøy i Geno sitt avlsarbeid og bidreg til å sikra framtidens NRF-oksar med høgast muleg genetisk nivå. Med aukande produksjon og ei større satsing i Rogaland søker Geno fleire avtalebesetninger som vil vera med på å styrka den avlsmessige framgangen i norsk melkeproduksjon.

Marie Rugland
Veterinær i Geno
marie.rugland@geno.no

Embryo som avlstiltak

Embryoproduksjon er ein viktig del av avlsarbeidet på Norsk Rødt Fe (NRF). Behovet for denne satsinga auka etter introduksjonen av REDX (kjønnsseparert NRF-sæd), som vert brukt for å sikra rekruttering av kviger etter dei genetisk beste kyrne i ei besetning. Tidlegare var desse kyrne òg ei viktig kjelde til oksekalvar som Geno kjøpte inn som seminokseemne. Med merkbar færre fødte oksekalvar med høgt genetisk nivå vart embryosatsinga etablert med mål om å sikra oksekalvar med høge avlsverdiar. Dette bidreg til at Geno òg i framtida kan tilby sæd fra seminokser som sikrer høg avlsmessig framgang. Me ser stadig effekten av embryoarbeidet i Geno. Det viste seg òg ved

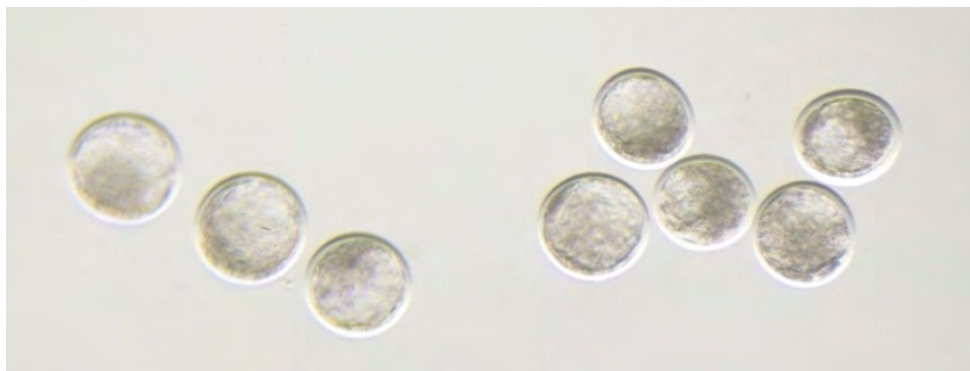
utplukkinga av den siste pulja med oksekalvar før sommaren. Då var gjennomsnittleg avlsverdi på gruppa rekordhøgt på 53,3, og av dei 13 kalvane kom heile 10 av dei frå embryomødre.

Høg produksjon av embryo og behov for fleire innlegg

I 2026 har me som mål å produsera og senda ut 3000 NRF-embryo. Embryoa vert fryste ned på strå i flytande nitrogen, og overlev på den måten i mange hundre år. Men med avlsmålet i tankane og sidan avlsframgangen er såpass stor, må me likevel rekna dei som ferskvare. Embryoa har liten verdi på lager, og me ønsker å få dei sendt ut frå Store Ree og lagt inn i ei mottakarku så raskt som muleg. Målet er at det skal gå

maks 50 dagar frå produksjon til innlegg.

Med aukande produksjon treng me òg å auka antal innlegg. Derfor skal me i gang med ei større embryosatsing i det mest storfette fylket i Norge, Rogaland. Det er i tillegg ein strategisk plass på grunn av mykje inseminering på sommarhalvåret. Då er det særleg stort behov for embryoinnlegg! I samband med denne satsinga er Marie Rugland tilsett som veterinær som skal jobbe med å legge inn embryo på Jæren, og koordinere avtalebesetninger og mottarkyr i dette området. Ho har tett samarbeid med veterinær Tjerand Lunde, som har mykje erfaring med embryo og lang fartstid i Geno.

8 fine embryo som er klare for innlegg eller frysing. Biletet er forstørra gjennom eit mikroskop, men embryoa er faktisk så store at du kan sjå dei utan forstørring som bittesmå sandkorn!

Korleis føregår embryo-produksjon?

Embryoa vert produsert på Store Ree Avlsstasjon i Stange. Der er rundt 150 kviger innoom kvart år, frå dei er 7-8 månader til rundt 14-15 månader gamle. Alle kvigene som Geno kjøper inn vert brukt i embryoproduksjon, med få unntak. Embryoa vert produsert på to måtar, som enkelt forklart kan skillast frå kvarandre på kor

«« Sidan embryoa er fryst sju dagar etter befruktning, er dei avhengige av å verta lagt inn i ei livmor som er sjudagar etter brunst »»

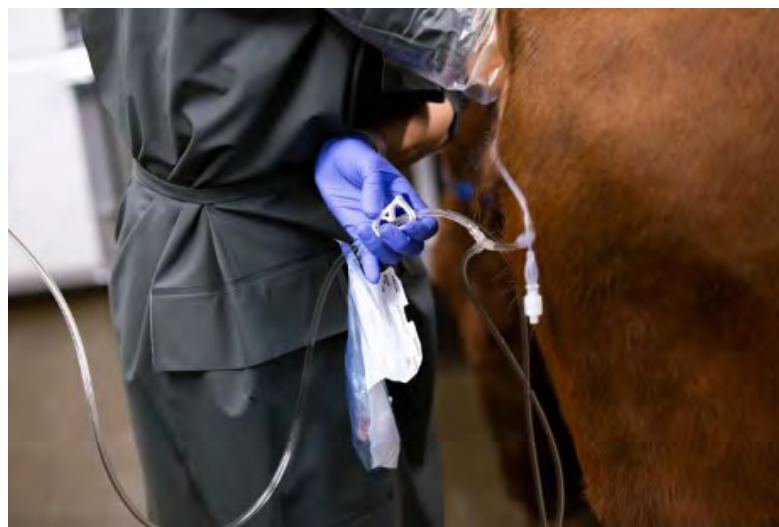
egga vert befrukta og embryoa utvikler seg. For den eine metoden skjer dette i livmora til kviga, mens for den andre skjer det i laboratoriet. Ovum Pick-Up (OPU) kallast det når ubefrukta egg vert henta ut direkte fra eggstokkane til kviga. Egga vert befrukta i ei skål, og modnast i eit varmeskap på lab, til dei er sju dagar gamle og kan frysast ned. Den andre metoden kallast Multiple Ovulation Embryo Transfer (MOET). Då vert kviga inseminert som normalt og egga modnast inne i kviga, som dei ville gjort ved ei vanleg vellykka inseminering, før me skyller dei ut sju dagar seinere og frys dei. Kvigene som er i embryo-produksjon responderer ulikt på desse to metodane, men stort sett får me ut mange fine embryo frå dei. Etter frysing har dei ei kort karantenetid på Store Ree før dei vert sendt ut i landet for å leggest inn i ei annan ku.

Korleis føregår embryo-innlegg?

Embryoa vert sendt ut til ein embryoveterinær. Sidan embryoa er fryst sju dagar etter befruktning, er dei avhengige av å verta lagt inn i ei livmor som er sju dagar etter brunst for å kunne overleve og fortsetta å utvikle seg. Før kvart innlegg sjekker veteri-

far	farnavn	stbnr mor	mor far	mfnavn	Horn	BV TOTAL
12389	NRJAMTHEIMEN-PP		12268	NRSTORLIEN-P	KK	52
12419	NROTTERSTAD-P		12248	NRLYNDI-P	KK	57
12421	NR SJURSPLASSEN-ET	80752	12257	NR RISDALEN	HH	52
12425	NRISFJORDEN	80785	12299	NR DAL	HH	52
12426	NRBENTDAL	80800	24025	VRELEKTRO	KH	51
12432	NRTANGVOLLEN-P	80799	12326	NR MIDTHEIM-P	HH	59
12432	NRTANGVOLLEN-P	80766	12302	NREKRENE-P	KK	56
12432	NRTANGVOLLEN-P	80766	12302	NREKRENE-P	HH	55
12438	NR MANNSSVERK-P	80788	12321	NR LID-P	KK	54
12453	NR VOSSINGEN-ET		12248	NR LYNDI-P	KH	52
12457	NR ROLIAUNET-ET	80771	12267	NRTVEITEN-P	KH	53
12457	NR ROLIAUNET-ET	80798	12325	NR FRISLID-ET	KH	51
12468	NRBREKKEN-P-ET	80769	12321	NR LID-P	KK	49
						53,3

Ved seleksjon av oksekalvar i juli vart det av 250 kandidatar selektert 13 kalvar, født frå februar til mai. Dei har gjennomsnittlig avlsverdi på rekordhøge 53,3. Dei er 8 poeng over fedrene sine og 9,4 poeng over foreldremiddelet sitt. 10 av dei 13 kjem fra embryomødre (alle som har eit nummer i kolonna «stbnr mor»).

Embryoskylling (MOET) på Store Ree. Embryoa vert skylt ut av livmora gjennom slangen og samlast i ei skål med filter. Etter skylling vert skålen leita gjennom i eit mikroskop. Embryoa vert så plukka ut, vurdert og fryst.

næren eggstokkane til kua. Mot slutten av brunsten skjer det ei eggsløysing på ein av eggstokk----ane. Etter eggsløysing vert det danna ein struktur på eggstokken kalt «det gule legemet» som sørger for å produsera «drekthighets-hormonet» progesteron. Progesteron er nødvendig for at kua skal kunna oppretthalda ei drektigheit, og derfor må det vera eit funge-

rande gult legeme på eggstokken før det vert lagt inn eit embryo. Veterinæren kjenner etter denne strukturen, og markerer kva side den er på slik at embryoet vert lagt inn på riktig side. Eit embryo-innlegg liknar i praksis på ei vanlig inseminering. Men, utenom at mottakarkviga eller -kua er en veke etter brunst, vert òg embryoet lagt på ein annan stad

enn sæden ved inseminering. Livmora hos ku deler seg i to horn, som vert gradvis smalare og ender i ein eggleiar. Embryoet må først leggst i riktig horn (den sida det har vore ei egglysing), og så skal det leggst heilt ut i tuppen av hornet. Dette må gjerast veldig forsiktig for å unngå skader på livmora. Ved eit vellykka embryo-innlegg vil embryoet fortsetta utviklinga det hadde før det vart fryst, festa seg til livmora, veksa og verta ein stor og frisk kalv.

Avtalebesetninger

Fordi embryoproduksjonen er eit avlstilltak, vert embryoa berre lagt inn hos produsentar som har inngått avtale med Geno. Dette for å sikre at me kan få kjøpt inn nok kalvar som framtidens eliteoksar og -kviger. Avtalebesetningane får embryo og embryo-innlegg gratis, mot at Geno har rett til å kjøpa inn den fødte kalven.

Det er i underkant av 30 embryoveterinærar som legg inn embryo for Geno i dag. Desse er spreddt frå Helgeland i nord til Østfold i sør. Avtalebesetningar må vera knytta til, og derfor ligge inn-anfor rimelig avstand til, ein embryoveterinær. I dag er tettheita av embryoveterinærar og avtalebesetningar størst i Trøndelag, som saman med Rogaland og Innlandet

Krav til avtalebesetninga og mottakerdyr

- Mordyr må vera frisk og klar for embryo-innlegg
- Både kyr og kviger kan vera aktuelle mottakarar
- Mordyr må vera i stigande hald/positiv energibalanse
- Kua må kunna fikserast slik at embryooverføring kan skje på ein trygg og sikker måte, med best muleg sjanse for eit godt resultat

Embryostrå etter eit embryo-innlegg.

er blant fylka med størst melkeproduksjon. Som ein del av Geno si satsing på embryo framover, vil rekrutteringa og mulegheita for å verta ny avtalebesetning vera størst i Rogaland og størst blant dei som kan legga inn embryo i sommarhalvåret, spesielt i juni, juli og august. I praksis vil fokusområdet vera ein radius på 3-4 mil ut frå Geno sitt regionkontor på Særheim.

Ofte er nålauget for å verta kjøpt inn av Geno trongt, og mange av kalvane vert derfor verande i

besetninga. Dette er kalvar med genetikk på toppnivå, og gjer bonden ei stor mulegheit til å auka det genetiske nivået i besetninga. Kjøper Geno inn ein kvigekalv, har bonden alltid førsteretten til å kjøpa kviga tilbake drektig når ho er ferdig i embryoproduksjon.

Stort behov for embryo-innlegg på sommaren

Det vert plukka ut oksekalvar til Geno omtrent kvar 14. dag gjennom heile året. Det er derfor viktig for oss med god spredning i når

Avtalebesetninger

Kva vert sjekka hos ei muleg ny avtalebesetning?

- Historikk for innmelding av kalv – gode rutiner for rask innmelding
- At det vert nytta semin i besetninga og mest NRF. Dette gjer det enklare å undersøke kven som er mor og far ved forbyttning av kalv. Krysningar med rasar som skil seg tydeleg frå NRF er ikkje eit problem då det er lite fare for forbyttning.
- Det vert brukt lite eller ingen gardsokse, og viss det vert brukt må paringa registrerast.
- At det ikkje vert kastret i besetninga
- At besetninga har plass til å behalda oksekalv til ferdig vurdert. Me kan ikkje kjøpa kalvar som har bytta besetning.
- Når på året besetninga inseminerer. Helst besetningar som inseminerer jevnt gjennom heile året og i sommerhalvåret, der me har færrest innlegg.
- Om dei har genotypa seminokseemner i nyare tid og om dei har vore raske på å senda inn prøvar av desse.

Ein eggstokk med eit gult legeme (i den gule ringen). Den oransj-gule fargen forklarar kvifor strukturen har fått dette namnet. Det gule legemet produserer «drektheghshormonet» progesteron, som er heilt nødvendig for eit vellykka embryoinnlegg og drektigheit.

på året desse kalvane vert fødde. Det vert lagt inn mykje embryo i vinterhalvåret, og merkbart mindre om sommaren. Det gjer at nokre puljer med kalvar er vanskelege å fylla opp, mens andre gonger må me avslå fleire gode kandidatar fordi nivået er så høgt. Me ønsker derfor fleire avtalebesetningar som har spredt kalving, og særleg dei som har mulegheit til å legga inn embryo på sommarhalvåret.

Prisar og vilkår for avtalebesetningar

- Geno dekker innleggskostnader, kjørekostnader og kostnader med embryo, så alt er gratis. Ingen etterfakturering.
- Geno har rett til å kjøpa inn kalv fra embryo til eige bruk. Geno betalar 7 500 kr (både okse- og kvigekalvar).
- Alle dyr som det skal leggst inn embryo på skal vera registrert i EANA.
- Geno kan, ved behov, bestemma kva embryo som skal leggst inn.
- Alle kalvar født etter embryoinnlegg skal registrerast så raskt som muleg inn i EANA, seinast èi veke etter kalving.
- Alle embryokalvar vert genotypa på Geno si rekning. Øyreprøve skal sendast i retur så raskt som muleg, seinest innan to veker etter motteke prøveutstyr.
- Alle dyr det er lagt inn embryo på skal drektighetskontrollerast innan 56 dagar etter innlegg, viss ikkje omløp. Denne drektighetskontrollen betalar eigar av besetninga sjølv.
- Avtalen er oppseieleg med èin månads varsel. Geno har rett til å kjøpa kalver frå allereie innlagde embryo til same vilkår.

« Me ønsker derfor fleire avtalebesetningar som har spredt kalving, og særleg dei som har mulegheit til å legga inn embryo på sommarhalvåret. »

Er du bonde på Jæren og kan tenka deg å verta avtalebesetning, så ikkje nøl med å ta kontakt med oss! Høyrer du til ein annan stad i landet, sjekk om det er ein embryoveterinær i ditt område. Informasjon om embryoveterinærer, avtalebesetningar og NRF-embryo finn du på Geno sine nettsider. Du er òg velkommen til å kontakta oss om du har spørsmål!

Det er tre embryoveterinærer på Jæren:

Marie Rugland
Tlf: 475 00 321

Epost: marie.rugland@geno.no

Marie er tilsett i Geno og jobbar med embryoinnlegg, rekruttering og koordinering av avtalebesetningar og mottakardyr på Jæren.

Albertine Namork Gudmestad
Tlf: 413 28 338

Epost: post@ku-vet.no

Albertine køyrer til dagleg stordyrpraksis i området i tillegg til å legga inn embryo.

Vidar Nedrebø
Tlf: 416 42 502

Epost: dyrlegevidar@gmail.com

Vidar køyrer til dagleg stordyrpraksis i området i tillegg til å legga inn embryo.

PULTOST OG UTMARKSBEITE: **MED TOTAL- BEREDSKAP PÅ SKIVA**

Tekst og foto:
Marte Østmoe
marte.ostmoe@gmail.com

Roy Thomas Leirvik og Erik Fleischer, kaller seg «budøser» og drifter Braskerudsetra fra mai til oktober. Her utnyttes utmarksressursene til det fulle. Resultatet er pultost, smør og rømme – en type matforsyning som tåler både strømbuud og lukkede grenser.

– For alt dette må du takke de tjue-
åtte kuene våre, sier Roy Thomas
Leirvik.

I stort sett er det telemarkskyr de
har på bås og beite, men enkelte
individ, som mor og datter, – 152,
og 130, Brunkviga og Kolla, er
krysset med NRF.

– Telemarkkyrne leverer jo ikke de
samme melkevolumene som

moderne raser, opplyser Roy, men
legger til at de setter denne rasen
høyt, da mye med tanke på melkas
unike ystbarhet. De to budøsene ved
Braskerudsetra mener bestemt at
dette er en viktig nøkkelfaktor for
seterproduktene høye kvalitet.
For sin «Sæterpultost» vant de i
2025 gull i NM i ost. I tillegg har
de mottatt topplasseringer for
både rømme og smør.

Blåklukkevikua

Også Camilla Sæbjørnsen i Norsk
Gardsost har tidligere pekt på
territorium, geografi og utmarks-
beite som avgjørende faktorer for
kvaliteten på norsk ost. Og her på
Braskerudsetra, i Våler i Innlandet,
tilføres det ikke kraftfôr i løpet av
setersesongen; dyra finner selv
fram til den mest næringsrike grø-
den. – Da napper et bjørkeblad
her, kløver der og finner selv fram
til den beste kombinasjonen,
mener Erik som sammen med

Pultost til folket: Normalt sett får
en cirka sju kilo pultost av 100 liter
melk, men av gammelrasekua går
ystingen lettere og av 100 liter
melk får man på Braskerudsetra
cirka ni kilo pultost.

Braskerudkua: På Braskerudsetra i Våler
finner buskapen fram til det beste fôret
helt av seg selv. Kraftfôr brukes ikke.

Roy, praktiser en av landets kan-
skje lengste setersesong. Fra 20.
mai til 29. september beiter
buskapen på det 3000 mål store
«matfatet» i skogen. Modellen er
både historisk forankret og frem-
tidsrettet.

Pultost som strategisk beredskapsmat

Begrepet «totalberedskap» kan gi
assosiasjoner til krig og kriser,
ordet lyder både skremmende og
dystopisk i de fleste ører. Men
med seterdriften i ryggen får tilta-
ket snarere en klang av trygghet
og hygge, ikke desto mindre er
det praktisk og bærekraftig. Beite-
marka blir utnyttet til fulle og de
tradisjonelle næringsrike melke-
produktene får en bedre kvalitet.
– Pultosten er en undervurdert

Mai til oktober: På Braskerudsetra er sesongen kanskje landets lengste; For Roy Thomas Leirvik og Erik Fleischer er dette ikke bare et nostalgisk prosjekt, men en nødvendighet for gårdsdriften ved Braskerud Nystuen, som mangler tilstrekkelige kulturbeiter på hjemmearealet.

ressurs i norsk totalberedskap, slår Erik Fleischer fast. I en tid der matforsyningen er sårbar, trekker han fram osten som en ideell beredskapsvare: Pultosten er en av få oster som kan ystes helt uten elektrisitet. Den kan lagres uten kjøleskap, svetter ikke i matboksen, og er konservert på gamlemåten med kun salt. Med et proteininnhold på cirka 40 prosent minimalt med fett og null karbohydrater, er dette effektiv overlevelsesskost. Fra melking til ferdig produkt tar det kun cirka fire dager.

Profesjonalisering av håndverket

Selv om driften hviler på gammel kunnskap – en kulturarv som for knappe to år siden ble innskrevet på UNESCOs liste over immateriell kulturarv, understreker gutta på Braskerudsætra betydningen av faglig kompetanse. For å kunne kombinere tradisjon med moderne krav til kvalitet og matsikkerhet, har Roy Thomas eksempelvis tatt etterutdanning i håndverksysting på Fagskulen Vestland. Neste samling finner sted i Trøndelag,

FAKTA

PULTOSTPRODUKSJON PÅ SETRA

- Råvare: Syrnet skummamelk tilsatt syrekultur og karve.
- Prosess: Melken varmes til ca. 60 grader, mysen fjernes, og ostemassen presses.
- Modning: Osten er kornete og luftig med en rask utviklingsfase.
- Beredskap: Kan fryses grunnet lavt fettinnhold, eller lagres over tid for kraftigere smak.
- Status: Det er i dag kun ca. 20 pultostprodusenter igjen i Norge

FAKTA

PULT SOM TOTALBEREDSKAP

- Produksjon uten strøm: Pultost er en av få oster som kan ystes helt uten elektrisitet.
- Lagringsdyktighet: Den kan lagres uten kjøleskap, svetter ikke i matboksen, og er konservert på gamlemåten med kun salt.
- Næringstetthet: Med et proteininnhold på cirka 40 %, minimalt med fett og null karbohydrater, er dette effektiv overlevelsesskost.
- Rask prosess: Fra melking til ferdig produkt tar det kun cirka fire dager.

nærmere bestemt på Trøndelag Høytre yrkesfagskole, THYF. Med dette viser «Budøsene» på Braskerudsetra at setring ikke bare handler om kulturlandskap og turisme, men om profesjonell matproduksjon på lokale ressurser. Ved å løfte pultosten ut av «gammelmannsstellet» og inn i beredskapskassa, håper de å inspirere flere til å se verdien av utmarka, samt velge norsk ost på skiva.

TANKMELK KAN GI NY KUNNSKAP OM FLÅTTBÅRNE SYKDOMMER I NORGE

De siste årene har Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet undersøkt om antistoffer mot skogflåttencefalittvirus (TBE-virus) kan påvises i tankmelk, som en del av prosjektet OH4Surveillance. TBE-viruset kan overføres til mennesker og dyr gjennom flåttbitt.

Siv Klevar

Veterinær, PhD,
forsker immunologi
siv.klevar@vetinst.no

Bjørnar Ytrehus

Veterinær, PhD,
fagansvarlige vilthelse
og prosjektleder
One Health 4
Surveillance
bjornar.ytrehus@vetinst.no

Bieneke Bron

Veterinær, PhD,
seksjonsleder
parasittologi
gebr@vetinst.no

– Formålet med undersøkelsen er å finne ut om prøver av tankmelk kan brukes til å kartlegge hvor TBE-viruset finnes i Norge. Det gjør vi ved å se etter antistoffer mot viruset i melken. Tankmelkprøver samles rutinemessig inn som en del av overvåkingen av enkelte smittsomme sykdommer hos storfe, og det er denne melken som benyttes i tankmelkundersøkelsen.

Om tankmelkundervisningen

Antistoffer er en del av immunforsvaret, og kan ofte påvises etter

at mennesker eller dyr har vært utsatt for smitte. Veterinærinstituttet analyserer tankmelkprøvene og har ansvar for testmetoden. I undersøkelsen ser man etter antistoffer mot TBE-virus i melken. Slike antistofftester kan noen ganger også gi utslag dersom dyret har vært smittet med et nært beslektet virus av TBE-viruset. Derfor undersøkes positive og usikre prøver nærmere.

Resultatene av prøvene så langt viser at antistoffer mot TBE-virus sikkerhet ble påvist i områder der

Den sonen i Norge hvor TBE er kjent hos mennesker. Illustrasjon: Folkehelseinstituttet

Veterinærinstituttets serologi - immunologi lab på Ås. Foto: Eivind Röhne

TBE-viruset er kjent å forekomme hos mennesker i Norge. I noen områder hvor det så langt ikke er registrert tilfeller av TBE hos mennesker, fikk vi usikre resultater i enkelte prøver. Disse resultatene skal undersøkes nærmere.

I løpet av høsten 2026 planlegger Veterinærinstituttet å undersøke et lite utvalg tankmelkprøver fra kjente TBE-områder (noen områder på Sørlandet), og fra områder der man vet det finnes flått, men TBE ikke er påvist hos mennesker (noen områder på Vestlandet).

Kontakter gården hvis vi finner antistoffer i prøvene

Hvis en tankmelkprøve gir utslag i antistofftesten, vil vi ta kontakt med den aktuelle gården. Målet er å undersøke kyrne som har bidratt til melken, slik at vi kan få mer kunnskap om hvilke dyr antistoffene stammer fra og bekrefte at det er antistoffer mot TBE-virus.

Ingen helserisiko for forbruker

Pasteurisering av melk inaktiverer TBE-viruset, og pasteuriserte melkeprodukter utgjør derfor ikke noen helserisiko for mennesker. Det finnes rapporter fra andre land om at TBE-virus har blitt overført gjennom upasteuriserte melkeprodukter fra infiserte dyr, men dette er aldri rapportert om i Norge.

Hva er skogflåttencefalitt?

Skogflåttencefalitt skyldes TBE-virus, som kan overføres fra flått til mennesker og dyr.

En del av de smittede får ingen symptomer, og for de som blir syke varierer sykdomsbildet fra mildt til alvorlig. De vanligste sykdomstegnene er feber, hodepine og muskelsmerter. En liten andel av de smittede kan få alvorlig sykdom, som hjernebetennelse (encefalitt).

Både Mattilsynet og FHI anbefaler forbrukere å unngå upasteuriserte melkeprodukter.

Hva er skogflåttencefalitt?

Skogflåttencefalitt skyldes TBE-virus, som kan overføres fra flått til mennesker og dyr.

En del av de smittede får ingen symptomer, og for de som blir syke varierer sykdomsbildet fra mildt til alvorlig. De vanligste sykdomstegnene er feber, hodepine og muskelsmerter. En liten andel av de smittede kan få alvorlig sykdom, som hjernebetennelse (encefalitt).

Smått til nytte

SKYHØYE RENTER PRESSER ISLANDSKE MELKEBØNDER

Et besøk hos en allsidig melkeprodusent ved Mývatn nord på Island viser at de økonomiske vilkårene der er enda tøffere enn i Danmark. Den islandske sentralbanken har satt styringsrenten til 7,75 prosent for å dempe inflasjonen, og effektiv utlånsrente for næringslån ligger typisk på 9–12 prosent, mot en dansk innskuddsbevisrente på 2,35 prosent. Gårdens yngste generasjon drømmer om løsdrift og melkerobot, men kvotesystemet og det høye rentenivået gjør det svært vanskelig å få økonomien til å gå opp.

Kilde: Mælkeproducenten nr. 4, august 2026, Landsforeningen AF Danske Mælkeproducenter.

GS-DRYPP

Hanna Retzius Storlien, Avlsforsker i Geno, hanna.storlien@geno.no

Visste du at du får raskere svar på GS-prøver ved å benytte gule elektroniske GS-merker? Hvis mjølkebilan kommer på besøk samme dag, kan GS-prøven potensielt være på plass hos Biobank samme dag som kalven er født og merket. Husk å rapportere kalvingen i Eana. Biobank får ikke sendt GS-prøven videre til analyse før kalven er innregistrert. Hvis ikke Biobank får treff på identiteten på dyret innen tre måneder, kastes prøven.

ØKOLOGISK MELKEPRODUKSJON PÅ LATVISK VIS

Økologisk landbruk står sterkt i Latvia. Rundt 16 prosent av jordbruksarealet drives økologisk eller er under omlegging, og særlig i de grasrike områdene nord og øst i landet er andelen høy. På en nordisk fagsamling i august fikk vi se nærmere på hvordan latviske produsenter løser fôrproduksjonen – og hvilke utfordringer som følger med fra jord til marked.

Sigrid Stubergh
Aasgaard
sigrid.stubergh.
aasgaard@tine.no
Tekst og foto

Melkeproduksjonen er en viktig del av latvisk landbruk. I 2025 var det rundt 111 600 melkekyr i landet, med en gjennomsnittlig ytelse på 8 675 kg melk per ku. Antallet melkekyr har gått ned de siste årene, mens ytelsen per ku har økt.

Et landbruk preget av historien

Dagens latviske landbruk bærer fortsatt preg av landets historie. Under sovjettiden var jordbruket i hovedsak organisert i store kollektiv- og statsgårder, og privat eiendomsrett til jord var avskaffet.

Først rundt 1990 startet overgangen tilbake til familiedrevne gårder og privat eierskap. Etter at Latvia gjenvant sin uavhengighet i 1991, fulgte en omfattende jordreform der tidligere eiere og deres arvinger kunne få tilbake jord som hadde blitt nasjonalisert.

Deltakerne på den nordiske nettverkssamlingen om økologisk melkeproduksjon i Latvia. Gårdsbesøk, faglige innlegg og diskusjoner ga rom for erfaringsutveksling på tvers av landene.

Store grasarealer gir gode forutsetninger for økologisk og grovfôrbasert melkeproduksjon i Latvia. Økologisk drift står særlig sterkt i de nordlige og østlige delene av landet.

Historien er fortsatt synlig ute på bygdene. Under besøket fikk vi høre om gårder og jordbruksarealer som hadde ligget mer eller mindre ute av drift siden begynnelsen av 1990-tallet, og hvor neste generasjon nå var i ferd med å ta opp igjen drifta.

Stor variasjon mellom gårdene

Det var store forskjeller mellom melkebrukene vi besøkte. Den ene gården hadde 64 melkekyr og en oppgitt produksjon på rundt 8 900 liter melk per ku. En annen hadde 75 kyr og en produksjon på rundt 5 300 liter. Denne gården hadde vært drevet økologisk siden 2016 og sto nå foran et generasjonsskifte.

Også geografisk er forskjellene store. Økologisk produksjon står

særlig sterkt nord og øst i Latvia, mens andelen er betydelig lavere i de mer intensive jordbruksområdene sør i landet og rundt Riga.

Grovfôret er nøkkelen

Fôrproduksjonen var et gjennomgående tema. Gras, rødkløver og luserne var viktige vekster, og belgvekster står sentralt både som proteinkilde og i vekstskiftet.

Tilgang på egenprodusert protein er imidlertid en utfordring. Det ble blant annet prøvd erter i blanding med havre og hvete. Rene erter la seg lett og var vanskelige å høste, mens kornet kunne bidra til å holde bestanden oppe. På ett av besøkene fortalte produsenten at de var fornøyde hvis de klarte et protei-

FAKTA

LATVISK LANDBRUK

1,99 mill. ha jordbruksareal

111 600 melkekyr i 2025

8 675 kg melk per ku i gjennomsnitt

308 400 ha under økologisk kontroll ved inngangen til 2025

15,6 % av jordbruksarealet under økologisk kontroll

FAKTA

NORDISK NETTVERKS-SAMLING OM ØKOLOGISK MELK

- Arrangert i Latvia 17.–19. august 2026
- Samlet rådgivere og fagpersoner innen økologisk melkeproduksjon
- Gårdsbesøk, faglige innlegg og diskusjonsgrupper
- Temaer knyttet til blant annet fôrproduksjon, jord, klima og utvikling av økologisk melkeproduksjon
- Besøk på økologiske melkebruk og andre virksomheter i landbrukets verdikjede

ninnhold på rundt 15 prosent i fôret. Maisdyrking fikk også mye oppmerksomhet. En av gårdene hadde lyktes med økologisk mais til surfôr i flere år. Uten kjemisk ugrasbekjempelse kreves god kontroll på etableringen, ellers kan ugras raskt ta over. Rundt 10 grader i jorda ble trukket fram som ønskelig før såing. På en annen gård hadde de mindre hell med maisen, og fugler hadde i tillegg ødelagt rundt ett hektar av arealet.

En av produsentene fortalte også at vinterbygg, som var vanskelig å lykkes med for rundt ti år siden, nå

fungerer godt. Lenger sør i Baltikum gir klimaet muligheter for andre vekster, og Litauen ble blant annet trukket fram som bedre egnet for økologisk soyadyrking.

God jordfruktbarhet er samtidig avgjørende for fôrproduksjonen. Husdyrgjødsel, belgvekster og gode vekstskifter var sentrale temaer. Betydningen av kalsium og magnesium ble også trukket fram. Systematisk jordprøvetaking og kalking var ikke like utbredt overalt, men var et område det var økende oppmerksomhet rundt.

Det var stor variasjon mellom melkebrukene vi besøkte, både i produksjonsnivå, arealgrunnlag og driftsopplegg.

På Vilomix Baltic fikk deltakerne se hvordan mineralfôr og premikser produseres. Fabrikken produserer også fôrløsninger til økologiske gårder.

Mais til surfôr var et tema på flere av gårdsbesøkene. Økologisk mais kan være krevende å lykkes med, særlig fordi ugraset må holdes i sjakk uten kjemiske plantevernmidler.

Turen gikk også innom Vilomix Baltic. Her fikk vi se hvordan mineralfôr og premikser produseres, og hvor stor nøyaktighet som kreves når små mengder mineraler, vitaminer og andre komponenter doseres og blandes. Fabrikken produserer også fôrløsninger til økologiske gårder, og produkter herfra eksporteres blant annet til Norge.

Økologisk melk blir ikke alltid økologisk vare

En av de største utfordringene for økologisk melkeproduksjon i Latvia ligger likevel utenfor gården.

Under samlingen fikk vi høre at det produseres mer sertifisert

økologisk melk enn det som foredles og selges videre som økologiske meieriprodukter. Dermed går deler av melka fra økologiske produsenter inn i den konvensjonelle melkestrømmen.

Produsentene fortalte også om svingende melkepriser og et marked der eksport har stor betydning. Det understreker at det ikke er nok å lykkes med den økologiske produksjonen på gården. For at driftsformen skal gi merverdi gjennom hele verdikjeden, må det også være etterspørsel etter sluttproduktet.

Fra jord til marked

Selv om forutsetningene er forskjellige fra hjemme, var mange av spørsmålene velkjente: Hvordan produsere mest mulig godt grovfôr på egne arealer? Hvordan sikre nok protein? Og hvordan ta vare på jorda samtidig som en opprettholder avling og kvalitet?

Besøkene i Latvia viste hvor tett disse delene henger sammen. Det som skjer i jorda legger grunnlaget for fôret, fôret legger grunnlaget for melkeproduksjonen – og til slutt må melka finne et marked som er villig til å betale for den økologiske merverdien.

FLECKVIEH, RASEN MED FOKUS PÅ MELK OG KJØTT.

En solid og tilpasningsdyktig kombinasjonsrase med fokus på både melk og kjøttproduksjon.

Totalindeks på oksene vektes med følgende fokus:

Melk 38%, kjøtt 18% og fitness 44%

Rasen utmerker seg spesielt med:

- Utmerket jureksteriør og jurhelse.
 - Gode bein og klauver.
 - God fruktbarhet og generell helse.
 - God holdbarhet og høy ytelse. Snitt fra Tyskland* i 2024 er 8500+kg melk med 4,2% fett og 3,5% protein.
 - Svært gode beitedyr på både inn og utmark.
 - Godt grovfôropptak, høy tilvekst og gode slakteresultater, fôringskalv fra 50% avregnes som kjøttfekalv hos slakteriene.
 - Vitale og livskraftige kalver.
 - Et behagelig og rolig lynne.
 - Rasen egner seg også godt til økologisk drift.
- Kort sagt: gjør det enkelt, få både kjøtt og melk i samme strå.

Datter av Heiss, 1 lakt.

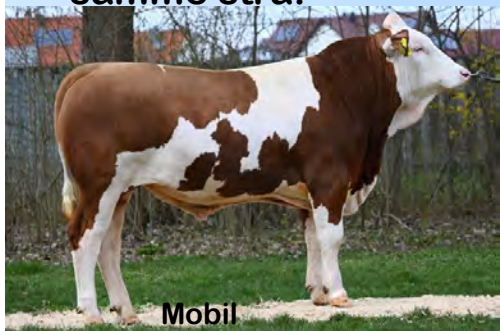
PIA (V: GS MAXIMAL) 3 lakt.

Magister PP

McRiver Pp

Mobil

Moses1 PP

Vulcanus

Mc Bauer Pp

Se alle våre tilgjengelige okser fra Spermex og Genetic Austria i Geno's nettbutikk. I perioder tilbyr vi også kj.sep doser. Både avkomstgranskede og ungokser tilgjengelige for bestilling og på sædruta.

*I Tyskland er det hele 818416 fleckviehkyr med registrerte opplysninger på melk. Det er 692259 stambokførte kyr og det tas ut 300 okser til test årlig. Østerrike har et snitt på hele 4,18 kalvinger før utrangering. Bilder og tall lånt fra Spermex, Genetic Austria og Genostars nettsider.

For mer info kontakt Kristin Stølan, tlf 41515160 eller e-post krstolan@hotmail.no

”Dagen etter at vi byttet robotene, så vi en **betydelig økning i ytelsen til kyrne.**”

Da Andreas Rasmussen og familien hans i Hasmarkgård ApS byttet ut sine gamle A3-roboter med den nye **Lely Astronaut A5 Next**, var det ikke bare en oppgradering – det var et klart teknologisk fremskritt.

De nye funksjonene – inkludert forbedret påsett og et nytt automatisk melkefilter – har betydd merkbare endringer i hverdagen på gården, både når det gjelder ytelse og arbeidstid.

”Driftssikkerheten er førsteklasses. Det tok to måneder før vi fikk den første robotalarmen.”

Morgendagens Landbruk er noe, du velger

BÆREKRAFTS- BONDE, UANSETT PRIS ELLER IKKE

Les om de små grepene som gir høy ytelse,
høgt grovfôropptak, friske dyr og trivsel.

Solveig Goplen, solveig.goplen@tine.no, Tekst og foto

1 gangs kalvere på Ulve melker godt. Olav inseminerer selv og bruker noe REDX. Kutypen på Ulve er ei djup ku med stor kapasitet til å ete grovfôr

Ulve i Vestre Slidre kommune

Ulve i Vestre Slidre kommune

- Mari og Olav Tveit Ulven
- Iver 7 år og Hillevi 4 år
- 960 da derav 500 eget
- 526 948 liter i kvote
- 54 årskyr
- 12 285 kg EKM
- 22 Fem/ 100 kg EKM
- FStall: 75
- DVI: 119
- Framføring av mellomkalv
- 35 mellomkalver (132 kg v/6.8 mnd.)

Aktuelle som en av fire finalister til Bærekraftspris

Olav Tveit Ulven tok over gården i 2019 sammen med sin kone Mari som er aktivt med i drifta. I tillegg har de avløser i 100 % stilling som bor på gården. De har og god hjelp av forrige generasjon.

et fantastisk augustvær byr Olav Tveit Ulven på kaffe i «inntunet» på Ulve.

Mari og Olav Tveit Ulven er en av fire finalister til Tine sin bærekraftspris. Jeg spør om de har skaffet avløser og er klar til å reise til Seljord, men han er «taus som en østers». Samma det, jeg har blokka full av spørsmål- og Olav deler villig tanker, refleksjoner i sitt 7. år som melkeprodusent.

Godt grunnlag

Olav er snar til å rose forrige generasjon som startet opp igjen med melkeproduksjon i 1989 etter at besteforeldrene til Olav hadde drevet med korn og poteter i tillegg til rakfiskproduksjon. Det var mor til Olav, Helga som var «kugal» og driftsbygningen fikk

påbygg med melkerom og ble bygd om til melkeproduksjon. I tillegg til melkeproduksjon drev foreldrene med korn og økologiske poteter. Interessen for økologi og bærekraft har alltid vært en del av drifta på Ulve.

Olav forteller at Mari og han nå har tatt et valg om å slutte med kornproduksjon på gården. Det gjør de med tungt hjerte, men med to aktive barn må de rett og slett ta noen beslutninger. Vekstskifte har gitt gode kornavlinger og god etablering av eng, nå må de endre litt på driftsopplegget.

Fornyng av eng

Ute på jordet er det spennende å se på gjenlegget, en del av jordet er fornyet med dekkvekst med

Ei produktiv eng starter med et gjenlegg med godt plantedekke. Som regel blir arealet kalket når det tas opp- målet nå vil bli ei eng om varer i 4-5 år.

bygg, men ble høstet 29/6 da det var fare for avlingssvikt. Nå er gjenlegget høstet i forrige uke. På den andre delen av skiftet er enga etablert uten dekkvekst, noe som er en vanlig metode for fornying av eng i fjellbygdene. Det som er spesielt, er at enga nærmest er ugrasfri til tross for at den ikke er sprøytet for ugras. Enga er høstpløyd og det ble kjørt skålharv to ganger med ca. 14 dagers mellomrom før enga ble etablert med Enbuckmaskin uka før 1. slått. Gjenlegget ble høstet samtidig (25/8) med den andre delen av skiftet som var etablert med dekkvekst. Plantedekket ser tett og fint ut, det er sådd 3,5 kg engfrø per da. På den andre delen av skiftet ble samme mengde engfrø sådd ifb. med ugrasharving i kornåkeren.

Olav er litt bekymret for at gjenlegget blir for langt før vinteren. Han har prøvd litt ulike metoder hvis gjenveksten blir over 15 cm. Han har både slått med slåmaskina på stubbehøgde som ved slått og latt graset ligge. Andre ganger har han brukt beitepusser for å knuse plantematerialet. Når snøen

kommer på telefri bakke, noe som er ganske vanlig er at alltid risiko ved mye gjenvekst etter siste slått. Olav er og tidlig ute på våren for å vurdere behovet for resåing. Ei eng må være tett og fin, det hjelper ikke å gjødsle hvis plantedekke er for dårlig.

Nye utfordringer med beiting

Beiting med melkekyr i høy produksjon har alltid vært viktig på Ulve, men i 2025 etter at de har økt fokuset på tidlig høsting av grovfôr så oppdaget de at rug/raigrasbeite ikke lenger fungerte. Passasjehastigheten sammen med tidlig høstet surfôr på fôr-brettet ble for rask. Kyrne hadde rett og slett behov for mer fiber i rasjonen. I fjøset er det ingen fôrblender så problematikken var ikke lett å løse. Derfor har de i år valgt å beite tredjeårs eng, melkeproduksjon har gått bedre, men Olav syns ikke kyrne har vært så flinke til å beite, de har brukt arealet mer som luftegård. Nøkkelen til et produksjonsbeite som gir tilstrekkelig med fiber er ikke løst så langt ... De har og testet ut å føre med sent høstet stråfôr på deler av fôrbrettet.

FAKTA

NOMINASJONSTEKST

Olav og Mari Tveit Ulven fra Vestre Slidre - Innlandet

Olav og Mari jobber målrettet med å få mest mulig ut av ressursene på gården. Grovfôr, dyrevelferd, avl og energieffektivitet er viktige deler av arbeidet.

Varme fra fjøset gjenvinnes og brukes både til varmtvann og oppvarming av bolighuset. Husdyrgjødsel spres med slange på nesten hele arealet, med mål om at mest mulig av næringen skal komme plantene til gode. Kløver brukes aktivt for å bidra med nitrogen til jorda. (Kilde: Tine sida)

Godt grovfôr er en viktig nøkkel i produksjonen, og gården oppnår høy melkeytelse samtidig som kraftfôrbruken holdes nede. Olav arbeider også aktivt med avl, fôrplanlegging og nye løsninger – hele tiden med mål om å utvikle både gården og drifta videre.

Tall fra kukontrollen viser et grovfôropptak over 100 MJ

Grovfôrkvaliteten blir tatt på alvor på Ulve ... 10 lag plast og bruk av syrebasert ensileringsmiddel er en selvfølge for Olav. Og ikke minst at innen 2-3 timer skal buntene være flyttet til lagringsplass.

En tørrstoffprosent +/- 30 holder Olav en knapp på, da blir opptaket godt og kyrne blir ikke matleie. En Juno fôrskyver som runder 15 år er noe av hemmeligheten i tillegg til at kyrne får nytt grovfôr 10 ganger i døgnet. Fordi fjøset ikke har fôrblender er fôringsopplegget er enkelt, 1. slått- 2.slått – 3.slått- 1. slått osv ... Fôrrester fjernes 2-3 ganger i døgnet.

Grovfôropptak i «Nor-gestoppen» starter med kvieoppdrettet

Kvieoppdrettet et spennende tema, kukontrollen viser at 1.

gangskalverne jamt har melket nær 8 000 kg EKM de siste 5 årene. Det som er spesielt, er at kviger over 5- 6 måneder får kun grovfôr og mineraler. Rett før inseminering får de ½ kg kraftfôr, Olav er usikker på om det er nødvendig, men som en slags forsikring.

Olav sjekker alltid råmelkskvalitet, ligger den for lavt tilsetter han coloserum til ønsket nivå (over 50g/l altså over 22% på Brix-skalaen. Kalvene får 10 liter melk i 6 uker før de trappes gradvis ned til 0 ved 9 uker.

Smitteforbygging i tankrom, smittesluse og høy hygienestandard i kalvekasser

Inntunet er et godt eksempel på hvordan familien kan få ha sin aktive hverdag uten risiko for å bli påkjørt. Området har en tydelig grense ut mot tunet der det er trafikk, i tillegg er det godt innsyn til inntunet.

Et lite tips til flere- gårdens inntun til inspirasjon

Sinkufôringa legger og Olav vekt på for å forebygge sjukdom og bedre råmelkskvaliteten. 250 gram proteinkonsentrat og sinkubolus sammen med seint høstet 1. slått (fra stølen) er oppskrifta. 3 uker før kalving flyttes kyr og kviger tilbake til flokken på godt grovfôr og opptrapping av kraftfôr slik at de får god tid til å tilvennes kraftfôr-automater, smartport og melkerobot.

Praktiske smitteverntiltak

Smitteforbygging for å hindre at smitte kommer inn i fjøset er marginjakt i praksis. Inne i smitteslusa er det satt inn fotbad m/virkon S før inngang til fjøs. Plassering av melketank er og endret slik at det er et klart skille på hvor sjåfør beveger seg og hvor røkter går. Sjuke kalver er arbeidskrevende og ikke minst gir det lavere tilvekst. I og med at Olav inseminerer sjøl så er det også færre besøk inn i besetningen.

Fjøset har «styrt» trafikk m/beiteport fordi plass foran roboten er en minimumsfaktor.

Vi har egne avdelinger og servicepartnere i Trøndelag, Innlandet, Vestland, Rogaland og Agder.

Skann QR-kode for kontaktinfo eller se www.traktoroglandbruk.no

ENDRINGER I RUTINE OG ANSVAR FOR TILDELING OG RETTING AV SLEKTSKAP I EANA360

Slektskap på dyra er sentrale opplysninger som brukes i mange sammenhenger. Det er derfor svært viktig at dette er riktig.

Anne Guro Larsgard

Avlsforsker i Geno

Torgeir Wiik

Leder for Produkt og

Teknologi i Mimi

Vinh Quang Nguyen

Leder for Drift og

Leveranse i Mimi

I hovedsak handler dette om at alle kalver skal få tildelt riktig far og riktig mor når de blir født. I de fleste tilfeller er tildeling av mor opplagt, - det er den kua som kalver den aktuelle kalven. Unntaket er når kalven er et embryo-innlegg, og det er ei anna ku som har produsert egget i dette.

Det ligger godt til rette for å fastsette farskap på kalver som blir født. Det skjer gjennom et særdeles velorganisert system for innsamling av inseminasjonsopplysninger, embryooverføringer og til dels også paringer. Hver inseminasjon og embryooverføring som blir utført må rapporteres inn med opplysning om opprinnelsesnummer på kua, stamboknummer på oxen og dato for inseminering. Dette er en forutsetning for at den som utfører skal få betalt for jobben, og bonden skal bli fakturert for tjenesten. Det ligger inne mange kontroller for å unngå feilrapportering av inseminasjonsopplysninger, slik at systemet sikrer at det er svært høy kvalitet på slektskap på norske storfe i Eana360. Det finnes internasjonale retningslinjer, gjennom ICAR, som er førende for dette.

Med innføring av GS-testing har kontroll av slektskap blitt et bi-

produkt av denne tjenesten.

Gjennom resultater fra genotyping er det bekreftet at 97-98 % av fastsatt slektskap er riktig. En stor andel av de 2-3 % tilfellene som er feil, blir rettet etter GS-testing.

Slektskap etter overgangen til Eana360

Med overgang til Eana360 er målet å videreføre den høye kvaliteten på avstammingsdata fra Kukontrollen. Dette er viktig ut fra ulike hensyn:

- Avlsarbeidet baserer seg i svært stor grad på informasjon om slektskap mellom dyr. For dyr som ikke er genotypet identifiseres slektskap mellom alle dyr gjennom tildelingen av mor og far ved fødsel.
- Slektskap påvirker rasetildeling ut fra definert rase på far og på mor. Dette kan igjen påvirke slakteverdien på et dyr.
- Avstamning påvirker livdyrpriser på dyr.

Med dette som bakgrunn var retningslinjene og praksis for tildeling av slektskap i Kukontrollen strenge, blant annet gjennom at produsenten selv ikke har redigeringsmulighet på farskap på dyrene sine.

Farskap ved gardsoksebruk

Naturlig parring kan rapporteres via Eana360. Det sjekkes da for at dette er en okse med et gyldig opprinnelsesnummer. Dersom oxen er en stambokført gardsokse, må det tildelte stamboknummeret benyttes og dette må være et gyldig og registrert stamboknummer i systemet Ansvarlig for datakvaliteten

I utviklingen av Eana360 har det vært et mål å definere hvem som har ansvar for ulike data, og med det skal ha mulighet for å endre de respektive datafeltene. For slektskap er det Geno som har fått dette ansvaret, ut fra at de har aller størst interesse av at dette er korrekt. Geno har eierskap til genotypedata som er et viktig verktøy for å verifisere og rette slektskap. Geno har de siste årene gjort mange rettinger av slektskap i Kukontrollen basert på genotyperesultater.

Til sammenligning vil det være Dyrehelseportalen (DHP) og den behandlende veterinær som er ansvarlig for helsedata, og det er kun den veterinæren som har utført behandlingen som kan utføre retting på den respektive hendelsen, og det må skje i DHP.

Rasetildelingen vil skje i Eana360. Basert på rase til mor og far, beregnes rasesammensetning til avkommet og rasekode fastsettes basert på det. Retting av slektskap skal avspeiles i rasekoden.

Hvordan vil Geno praktisere retting?

Det aller viktigste budskapet er at produsenter og inseminører må sørge for at alle inseminasjoner, embryoinnlegg og paringer rapporteres fortløpende, og i god tid før kalven blir født. Det er kun ved svært unormal drektighetslengde, tjuvparinger eller andre unntakstilstander at fastsettelse av farskap i ettertid skal være nødvendig. I de tilfellene der farskap skal legges inn/rettes etter at kalven er født, må slike ønsker

sendes til Geno via dette skjemaet: [Korrigerings av farskap | Geno](#)

- Endring av far som er NRF-seminokser vil hovedregel være at kalven og kua er /blir genotypet.
- For gardsokseavkom vil far i de fleste tilfellene ikke kunne identifiseres ved genotyping. For disse vil endringer i stor grad utføres etter ønske. Det settes krav til at oksen er registrert som individ i Eana360. Dette er viktig for at rase på kalven skal bli riktig. I prinsippet skal oksen være rapportert å være innmeldt i aktuell besetning på tidspunktet da paringen skjedde.
- For dyr fra andre mjølkeraser, vil retningslinjene og ønsker fra de respektive raseforeningene bli fulgt.

Foreløpig er ikke Eana360 klar for å ta imot endringer på slektskap fra Geno. Dette fører blant annet til at det ikke er mulig å få rettet rase på dyr per nå. Mimi jobber med å legge til rette for dette nå, og planen er å få det på plass i løpet av året. Da vil alle oppsamla endringer fra Geno bli synlig i Eana, og nye endringer vil korrigeres fortløpende. Vi informere når dette er på plass. Spørsmål relatert til dette og som ikke er besvart via denne artikkelen, kan sendes til hei@eana.no, eventuelt legge det inn i fritekstfeltet i skjemaet som det er vist til over www.geno.no/om-genno/kontakt-oss/korrigerings-av-farskap.

Smått til nytte

SKYHØYE RENTER PRESSER ISLANDSKE MELKEBØNDER

Et besøk hos en allsidig melkeprodusent ved Mývatn nord på Island viser at de økonomiske vilkårene der er enda tøffere enn i Danmark. Den islandske sentralbanken har satt styringsrenten til 7,75 prosent for å dempe inflasjonen, og effektiv utlånsrente for næringslån ligger typisk på 9–12 prosent, mot en dansk innskuddsbevisrente på 2,35 prosent. Gårdens yngste generasjon drømmer om løsdrift og melkerobot, men kvotesystemet og det høye rentenivået gjør det svært vanskelig å få økonomien til å gå opp.

Kilde: Mælkeproducenten nr. 4, august 2026, Landsforeningen AF Danske Mælkeproducenter.

123 LANDBRUK

TILBUD!

-20%

**Slipp Sveising,
Bolt på og kjør!**

123 Triangel universal • Monteres på 2 minutter

Scan og bestill

123landbruk.no/triangel

916 13 375

TORE OLSEN SALG AS

Songe Hydrauliske Topstag

Tlf: 37 16 45 40

salg@songeproducts.com

SONGE

EKSTERNT SMITTEVERN – EN KLOK INVESTERING

Godt smittevern kan være verdt sin vekt i gull. Førstelinjeforsvaret i enhver driftsbygning er det eksterne smittevernet, der målet er å hindre at smittestoffer kommer innenfor fjøsdøra. Garantier finnes ikke i smittevernsarbeid, men risikoen for uønsket smitte kan reduseres betydelig. Derfor kan eksternt smittevern være den viktigste og mest lønnsomme investeringen du gjør i egen besetning.

Lars Erik Heggen
Spesialveterinær i
Helsetjenesten for storfe
lars.heggen@animalia.no

Det er viktig å hindre smitte i å komme inn på gården. Like viktig er det å unngå å bidra til smittespredning videre til andre besetninger. Et godt eksternt smittevern er avgjørende for å lykkes med begge deler. Smittebekjempelse er en dugnad der alle må ta ansvar. Du gjør tiltakene først og fremst for å beskytte din egen drift, men samtidig bidrar du til fellesskapet.

Her går vi kort gjennom noen av de viktigste elementene i et vel fungerende eksternt smittevern:

Smittesluse for personell og dyr

En velfungerende smittesluse for personell og dyr er blant de mest effektive tiltakene for å forebygge smittsomme sykdommer i driftsbygningen. Gode og praktiske løsninger reduserer risikoen for smitte betydelig, men effekten avhenger av at rutinene følges konsekvent, hver eneste gang. Når det tas snarveier i hverdagen, «skulle bare», øker risikoen for at

smittestoffer bringes inn til dyra. Konsekvensene kan variere fra mindre helseutfordringer til alvorlige sykdomsutbrudd med store økonomiske tap.

Særlig viktig er det at smitteslusene respekteres av personell som beveger seg mellom flere dyrehold. Veterinærer, avløsere, klauvskjærere, dyrebilsjåfører og andre besøkende kan representere en økt smitterisiko. Dette gjelder både personen selv og eventuelt utstyr som tas inn i driftsbygningen. Som produsent bør du derfor ha tydelige rutiner og stille krav til at disse etterleves av alle besøkende. Det er tross alt du som må håndtere konsekvensene dersom smitte bringes inn i besetningen.

Livdyrhandel

Livdyrhandel er en av de vanligste måtene smitte introduseres i en besetning på. Full garanti for frihet fra smittestoffer finnes ikke, med mindre man unngår å kjøpe livdyr.

Mange kjøper dyr uten å vurdere den smittemessige risikoen godt nok. Da kan kostnaden ved å få inn sykdom bli langt større enn gevinsten ved kjøpet. Dersom livdyrhandel er nødvendig, bør du aldri kjøpe dyr uten å ha tilgang til dokumentasjon og god oversikt over helsestatusen i selgerbesetningen. Denne informasjonen skal være tilgjengelig før handelen gjennomføres.

Les gjerne mer om temaet her: <https://www.buskap.no/article/2026/04/Livdyrhandelens%20rolle%20i%20smittespredning>

Karenstid – for både mennesker og dyr

Karenstid, eller karantenetid, er et viktig smitteverntiltak både for dyr og mennesker. Hensikten er å redusere risikoen for å introdusere eller spre smittestoffer.

For dyr er karenstidsbestemmelsene regulert gjennom Mattilsynets regelverk. Blant annet er det ikke tillatt å selge livdyr dersom det har

vært tegn til smittsom sykdom i besetningen de siste 14 dagene. Det er heller ikke tillatt å selge storfe dersom det har kommet inn storfe fra andre besetninger, fellesbeite eller dyresamlinger i løpet av de siste 14 dagene.

Formålet er enkelt: Dersom smitte er til stede, skal det gis tid til at eventuelle symptomer utvikler seg før dyrene flyttes videre til andre besetninger.

Også for mennesker gjelder tydelige anbefalinger. Har du eller ansatte vært i kontakt med husdyr, på jakt eller hatt annen relevant dyrekontakt i utlandet innen Europa, bør det gå minst 48 timer før man går inn i norske husdyrrom. Minst 24 av disse timene bør tilbringes i Norge. Har reisen gått til land utenfor Europa eller områder med pågående utbrudd av alvorlige dyresykdommer, anbefales minimum 72 timers karenstid.

For mer informasjon, se gjeldende råd og anbefalinger fra Mattilsynet.

(Felles)beite

Smittepresset er generelt lavere i beitesesongen, men smitteoverføring forekommer også på beite. Ringorm er ett eksempel på en sykdom som kan spres mellom dyr på beite.

Før dyrene slippes på beite, særlig fellesbeite, bør man derfor gjøre vurderinger knyttet til smittevern. Flere smittestoffer kan overføres mellom besetninger som deler beiteområder. Det er derfor en fordel å ha god kjennskap til helsestatusen i besetningene som dyrene kommer i kontakt med.

Utstyr som deles

Klauvskjæringsbokser, dyrehengere og annet utstyr som brukes av flere besetninger kan spre smitte dersom rengjøringen er mangelfull.

Alt felles utstyr bør vaskes grundig mellom hver bruk. Høytrykksspyler kombinert med et egnet desinfeksjonsmiddel gir

som regel god effekt. Der det er mulig, kan varmtvannsvask eller steamer gi enda bedre rengjøring.

Beredskapstelefon og varsling

Tidlig varsling ved mistanke om smittsom sykdom er avgjørende for å begrense smittespredning og få kontroll på situasjonen raskt.

Både Mattilsynet og TINEs beredskapstelefon er viktige verktøy i dette arbeidet. Ved å melde fra tidlig kan nødvendige tiltak settes inn raskere, og risikoen for videre spredning reduseres.

Neste nummer:
Internt smittevern
Hva gjør du dersom smitten allerede har kommet inn i driftsbygningen?

HVORFOR *akkurat* HESJE

Anne Hege Hunskaar Tajet

Tekst og foto: Veterinær/kursansvarlig i Geno
anne.hege.hunnskaar.tajet@geno.no

Bakketørk har vært enkelt på Østlandet denne sommeren, mens været i nord og vest ikke har gitt særlig mulighet for å lage tørrhøy. Nå velger vi i all hovedsak andre metoder for konservering av gras til vinterfôr, men går vi et par generasjoner tilbake i tid, var det hesjing som gjaldt. I norrønt språk ble hes brukt om bl.a. trestykke, pinne eller stang. I nynorsk kan hes bety lekende i kjede eller bånd. Den siste delen av ordet hesje, kommer antakelig fra gammelt indoeuropeisk, -kes, som betyr å skjære. Ordet hesje har altså hele ordbetydningen i seg; hesjestaur med hesjetråd mellom og slått gras (skåren) som henges på. God fôrhøst!

NR 12222 Skoien: tre ganger vinner av Genos Eksportpris, og far til over 1700 registrerte døtre i fem land.

DEN INTERNASJONALE SUPERSTJERNA SKOIE:

OKSEN SOM SCORER BÅDE PÅ YTELSE, JUR OG FRUKTBARHET

Tre Eksportpriser på rad og over 1700 registrerte døtre i fem land. Nå begynner de internasjonale fjøsdataene på NR 12222 Skoien å tegne et bilde av hvorfor.

Els Olsen
els.olsen@geno.no

Det er sjelden en okse rekker å bli et begrep i avlsmiljøet mens han fortsatt lever. NR 12222 Skoien er i ferd med å bli nettopp det. Som første okse i nyere tid har han vunnet Genos Eksportpris tre år på rad, og døtrene hans melkes nå i besetninger fra Irland til Nederland, fra Storbritannia til Australia – i tillegg til de snart 1500 som allerede er registrert her hjemme.

Tallene fra august 2026 forklarer noe av interessen: en samlet avls-

verdi på 46, produksjonsindeks 138, jurindeks 124, bein og klauver 129, døtreffruktbarhet 110 og klauvhelse 114. For en oppdretter som må velge mellom kilo melk og en ku som holder seg frisk, er dette sjelden lesning – Skoien later ikke til å tvinge fram det valget.

At klauvhelse og fruktbarhet trekkes fram så tydelig, er heller ikke tilfeldig. I dag melkes 68 prosent av NRF-populasjonen gjennom robot, og en ku som ikke

fungerer i roboten, er en ku som skaper arbeid – uansett hvor mye hun produserer.

Arven fra en holdbar mor

Skoien avstamning peker i samme retning. Moren hans gikk fra 8411 kilo melk i sin første laktasjon til 15 250 kilo i sin femte, og holdt fettprosenten over 4 og et høyt proteininnhold gjennom hele produksjonslivet. Det er den typen holdbarhet norske melkeprodusenter kjenner igjen som selve poenget med NRF: en ku

Nederlandske Jurgen Huurdeman driver en 230-kyrs Holstein-besetning ved Groenlo og melker i dag åtte Skoien-døtre. Foto: Alex Arkink.

som fortsatt er lønnsom i sin femte og sjette laktasjon.

Hva døtrene faktisk viser i fjøset

Det er likevel i utenlandske fjøs at Skoien-historien blir konkret. Hos nederlandske Jurgen Huurdeman, som driver en 230-kyrs Holstein-besetning ved Groenlo og henter NRF-sæd gjennom CRV, melkes nå åtte Skoien-døtre. Han trekker fram noe mange norske produsenter med robotfjøs kjenner igjen som en vedvarende hodepine: jurplassering. Der en del Holstein-kviger har bakspener som sitter for tett og henger for høyt for roboten, går melkingen av Skoien-døtrene «svært smidig», ifølge Huurdeman – dyrene går dessuten lett gjennom roboten og er enkle å håndtere. I en besetning med et snitt på 10 300 kilo melk trekker kvigene hans et avstall på 102 og et celletall på 24 000, mens to av dem – Roosje 152 og Johanna 191 – kombinerer avdrått over besetningssnittet med gjenoppstart av brunst allerede rundt dag 50 etter kalving.

Enda tydeligere blir mønsteret hos Swaison Howend Farm i Storbritannia, en besetning på rundt 400 kyr med hele 105 Skoien-døtre født mellom november 2023 og mai 2026. Det er stort nok utvalg til at det sier noe reelt om jevnhet, ikke bare enkeltdyr som utmerker seg. Blant åtte førstekalvere fotografert på gården varierte avdrått fra 35 til 49 liter per dag, uavhengig av hvilken Holstein-morlinje kvigene kom fra – nøyaktig den typen forutsigbar-

het en avlsverdi er ment å love, men som ikke alltid holder i praksis.

Fire sønner viderefører ulike egenskaper

Skoien har allerede satt fire sønner i avl, hver med sin spesialitet: NR Sandbu-P er far til tre av landets ti beste TMI-kviger og har sterk fettspesialisering, NR Malmedal er A2A2 og avlet for klauv- og jurhelse i høytstående besetninger, NR Melleby satser på innholdsstoffer med tanke på ostemarkedet og en noe mer moderat rammestørrelse, og NR Otterstad-P kombinerer fremragende jurhelse med kort drektighetslengde.

Et bilde som bygger seg selv

Med snart 1500 registrerte døtre i Norge og trestifrede tall i tre andre land, er Skoien for lengst forbi stadiet «lovende ung okse». Det som gjør ham interessant utover egne tall, er kanskje det han sier om NRF-avlen mer generelt: at det går an å avle for melk, jur og fruktbarhet samtidig, uten at én egenskap må vike for en annen – og at internasjonale fjøs, ikke bare norske avlsverdier, nå begynner å bekrefte det.

Skoien-datteren Roosje 152 er beregnet til 8419 kg melk i sin første 305-dagers laktasjon, med 5,01 % fett og 4,09 % protein – over besetningssnittet for en førstegangskalver. Foto: Alex Arkink.

Åtte Skoien-døtre i første laktasjon ved Swaison Howend Farm i Storbritannia melker mellom 35 og 49 liter daglig, flere av dem godt forbi 100 dager i melk. Foto: Richard Hodgson.

Del av den 400 kyr store besetningen ved Swaison Howend Farm i Storbritannia, som i dag huser 105 Skoien-døtre. Foto: Richard Hodgson.

Bon appétit!

- MED NORSKE RÅVARER

Claus Morten
Pedersen
claus.morten.
pedersen@geno.no
Tekst og foto

En matspalte der Buskap inspirerer deg til å bruke norske råvarer – med fokus på norsk storfe og norske meieriprodukter.

OSSOBUCO PÅ NORSK SKANK – ITALIENSK MAGI FRA HELE DYRET

Med denne høstretten vil vi inspirere deg til å bli kjent med en stykningsdel altfor mange går forbi: skanken – også kalt knoke. Sagd i tykke skiver og småkokt i timevis i ovnen forvandles den seige leggen til mørt, saftig kjøtt som løsner fra beinet, mens margen i midten gir en dyp, rund smak. Inspirasjonen henter vi fra Marius Martinsen, «Til Elise fra Marius», som brenner for å bruke hele dyret. Vi laget vår versjon med norsk storfeskank – men den blir like fin med lamme-, svine- eller reinsdyrskank.

Ingredienser: 2 skiver storfeskank per person · litt hvetemel, salt og pepper · smør og olivenolje til brunning · norsk løk, hvitløk, purre, gulrøtter, stangselleri, persillerot, fennikel, pastinakk og søtpotet · 1,5 dl hvitvin · 3–4 dl oksekraft · 1 boks knuste tomater · fersk timian, oregano og 2 laurbærblad · revet skall av ½ sitron

Ferdig servert med gremolata og norske mandelpoteter. Italiensk magi på norsk vis.

Ossobuco (4 personer)

Kutt grønnsakene i terninger og surr dem myke i olje i en stor kjele. Vend skankeskivene i krydret mel og brun dem godt i smør og olje. Legg grønnsaker i en ildfast form, skankene oppå. Kok ut pannen med hvitvin, la den redusere, og hell over. Ha i kraft, tomater, urter og sitronskall. Sett på lokk og la stå ved 150 °C i 2,5 time – ta av lokket de siste 20 minuttene. Retten er klar når kjøttet løsner fra beinet.

Gremolata: finhakk bladpersille og bland med revet skall av 1 sitron og 1–2 fedd hvitløk. Strø over ved servering – det friske løftet retten trenger.

Storfeskank i skiver. En undervurdert stykningsdel med mye smak og sympatisk pris.

Godt brunet kjøtt før det settes i ovnen gir dybde i smaken. Og husk å få med all stekeskyen også.

Norske høstgrønnsaker: løk, hvitløk, gulrot, stangselleri, persillerot, pastinakk, søtpotet, fennikel og sitron.

Alt i formen og klart for ovnen – nå lager retten seg nesten selv i ca. 2,5 time.

*Vi serverte med norske mandelpoteter
og et glass italiensk rødvin. Velbekomme!*

Bon appétit!

KAFFE-IS AV GÅRDSMELK – EN KU(L) DESSERT

Er det noe finere enn å bruke melk rett fra tanken i en dessert? Inspirasjonen kommer fra Marius Martinsen på «Til Elise fra Marius», som har en legendarisk is på tankmelk, brunet smør, kefir og karamell (Se egen reportasje på side 64). Vi kjører en enklere variant – men like herlig, og alle liker den!

Slik gjør du: Pisk sammen 2 dl espresso, 2 dl fløte, 2 dl helmelk eller gårdsmelk (helst 4 % fett), 2 dl sjokolademelk, 1,5 dl sukker og 1 ts vaniljeessens til sukkeret er løst opp. Hell over i frysebokser med lokk.

Enkelt oppsett: espresso, fløte, helmelk, sjokolademelk og sukker – vi brukte gårdsmjølk fra Ødhumbla.»

Alt pistes sammen til sukkeret også er løst opp. En teskje vaniljeessens gir det siste lille løftet.

Rett over i frysebokser. Og fryses i et døgn.

Isen kan tines litt og spises rett fra boksen, men har du en ismaskin – for eksempel den populære Ninja – piskes den jevn og silkemyk.

Bland gjerne inn biter av dronningssjokolade som prikken over i-en.

*Silkemyk kaffe-is av norsk gårdsmelk.
En perfekt avslutning på måltidet.*

Denne må bare prøves!

Slik kutter melkebøndene fôrkostnadene med iFMS

Bli med på gårdsbesøk til Soknedal i Trøndelag. Kjetil Olsen og Harald Volden møter melkebøndene Rigmor Moen Saure, Pål Idar Saure og nabo Sivert Moen til en fagprat om fôring, drift av fjøset og jakt på marginer.

Bøndene deler sine erfaringer med overgangen fra to til tre slåtter, og hvordan fôrmikser og faste rutiner gir stabilt høy melkeytelse. Du får høre hvordan målrettede grep i fôringen har kuttet kraftfôrkostnadene med opptil 50 øre per kilo melk.

Hør hvordan iFMS fungerer som en tett sparringpartner og beslutningsstøtte i bondens hverdag. Scan QR-koden og se videopodkasten. Du finner den også på vår nettside og YouTube-kanal.

Scan QR-koden og
se videopodkasten!

Fjøs fra A til Å

Telefon 02634

fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

**Nils (9 år) og Alaska nærmar seg toppunktet
på 1350 moh. på buføringa i Vik i Sogn.
Bilete henta frå Instagram @vangegard**

DAGBOK FRA HOLTEN GÅRD

Kine Legar Grønningen
holtengard@gmail.com
Tekst og foto.

En berg-og-dal- bane-sommer

Selv om klokka har passert 02, og natta blir kort, så er det akkurat slike øyeblikk som gjør at de harde dagene blir lettere å stå i.

Jeg har hørt folk sier fjøsbygging er heftige greier, og at det er langt ifra en dans på roser. Men det har vært veldig fint å sluppet å truffe alle tornene på rosene. Fjøsbygging, alt for mange dyr, en heftig regnsommer, BRSV, og toppe alt dette med MRSA funn. (Som selvfølgelig et en MRSA-type de ikke har sett på ku før). Det kaller jeg next level. En kan bli sliten av mindre.

Det har regnet litt i sommer. Så kan vi trygt si at det er innafor å være værsjuk. Kyrne er blitt gode på gjørmebad, alt av beiter har blitt opptrampet og kvigene ble sendt til oppbevaring på den våteste dyrkamarka vår. For der kommer jeg meg ikke innpå for å ta en 3.slått. Det er så tragisk på alle slags mulige måter, og man blir rådvill i en slik situasjon. Den ene sommeren vi trengte at det skulle være stabilt vær. Normal trøndersommer har vært mer enn bra nok, i stedet fikk vi 15 dager med temperatur over

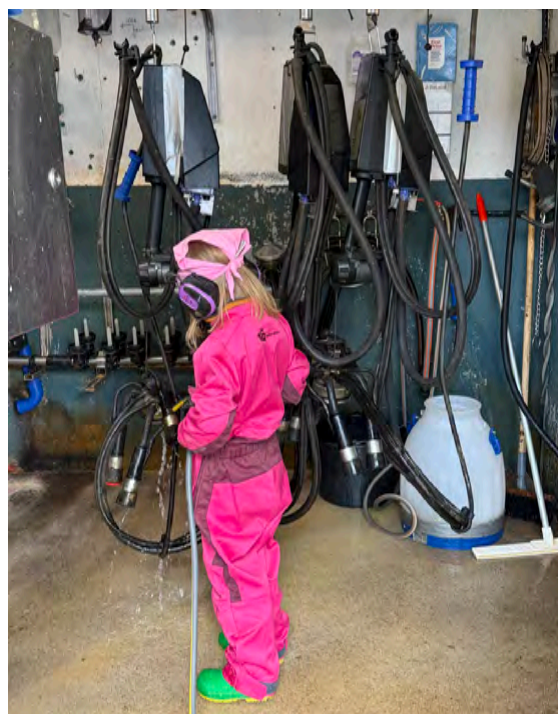
Ble innkjøpt av to sau av rasen Valais Blacknose. Kua Ella prøver å være en av gjengen.

Det ble prioritert til Agrisjå, landbruksmessa på Stjørdal. Vi hadde helt sikkert ikke tid, men det var nødvendig med en familietur.

En stor del av hverdagen er traktorene, og det er utrolig gøy og givende at jeg og Ingebrigt har denne interessen til felles, og kan kjøre hver vår traktor i slått.

Thea er ivrig hjelper. Kjekt med barn som synes vann er gøy.

Vi måtte utnytte godværsdagene, så de aller minste kalvene fikk nyte solveggen også.

« Yr.no har blitt sjekket minst 10 ganger per dag »

20 grader (inkl. Mai), og over 500 ml med nedbør fra mai-august. Så når man hører om at folk sørover som må ta inn kvigene fra beitet fordi det har blitt litt vått, så vet jeg ikke om jeg skal grine eller le. Vi har alle ulike definisjoner.

Trivelige trøndelag

Grassesongen har mildt sagt vært utfordrende. Vinteren har bydd på mye ekstrajobb, så vi hadde ikke fått klargjort så mye som vi ønsket. Yr.no har blitt sjekket minst 10 ganger pr dag, og er like

enig med seg selv som i fjor. 1. slått ble både litt planlagt og impulsivt, og det ble mange lange dager og netter. Jeg kjøpte ny brukt traktor til sesongen og den måtte klargjøres for pressa; nye syreslanger måtte legges opp, skjermer monteres og pressa tilpasses. Alt av grasutstyr måtte smøres opp. Riva måtte i tillegg ha nye tinner (jeg prøvde å rake gjerdet i fjor), pressa måtte overhales og skifte pick-upen. Sistnevnte ble utført natta før 1. slått ble dratt i gang.

Det har vært utrolig korte tidsrom vi har kunnet jobbe i, og vi har måtte satse alt og hevet oss i lukene. Det har periodevis vært døgnet rundt (og nesten døgnet rundt resten, da klokka oftere har vært 02.00 ved endt arbeidsdag enn 22.00). Når møkka skulle på etter 2. slått var det bare å starte så snart det gikk, og kjøre helt til jeg hadde kjørt på alle stykkene. Pauser var det ikke tid til, og merket på de siste lassene at det var i grenseland med tanke på jordpakking og at topplaget begynte å bli for vått.

Julie trådte inn som mekaniker og gjorde klar pressa til sesong

Midt oppi alt været, så har vi hatt enorm flaks når det har trengtes. Takstolene på nyfjøset kom på plass samme uka som slåttene, og alle (inkludert snekkerne) var spente. De var én lengde og over 24 meter. Tror jeg kan telle på to hender antall dager det er vindstille i løpet av ett år. Vi fikk tre av

Kua Kaja inspiserer om fremgang på den fremtidige leiligheta hennes.

de disse dagene denne uka. Både ved leveranse og montering, det er nesten litt imponerende.

Berg og dalbane

En kveld i juni fikk jeg virkelig kjenne på hvor fort det kan snu når man jobber med levende dyr. Kua Kuli gikk ute med melke-

Kviga Kvitre i kjent positur. Hopper gjerdet som en hest, og demonstrerte villig at hun ikke lot seg lure med dyrevogna.

kyrne, fordi hun nettopp var avsint. Denne dagen kom hun ikke opp til melking, men var nede i rundbuehallen. Jeg trodde det var på grunn av ekstreme nedbørmengder, og lot være å sjekke i hallen. Men da kvelden kom, var hun fremdeles ikke kommet opp til melking, og jeg gikk ned med dårlig magefølelse. Der fant jeg Kuli, ilag med den dødfødte kalven hennes, som var så utrolig fin. Mange tanker raste i hodet, mye «enn hvis» og sjølbebreidelse. Med lite søvn innabords, så kom det en liten knekk og følelsen av å ikke mestre bondeyrket. Jeg satt der ei lita stund, før jeg og Kuli tusla opp og inn i fjøset igjen.

En æra er snart over

Det nærmer seg slutten på fjøsbygginga og innflytting med stormskritt. Det har vært litt av en prosess, og noen humper i veien. Men slik er det nok i alle byggeprosjekt. Vi har hatt en enorm egeninnsats, og står igjen med mye innredningsmontering. Hvor jeg skal finne alle disse timene, er jeg usikker på. Men de dukker nok opp en plass. Jeg bruker

JÆRPRODUKTER

R

TEGLE

TRANSPORTUTSTYR FOR DYR

NORSK PRODUSERT

Tlf. 51 77 17 77 - E-post: post@tegle.no - www.tegle.no

minst 8 timer pr dag i gamle-fjøset, det er kun melking, fôring og generelt fjøsstell. Jeg har 31 melkende kyr, 5 kviger på oppføring og 20 plasser inne. Det er heftige greier. Det er mye rulling på dyr, noen skal inn, noen skal ut. De må fôres både inne og ute, og tida går. Ungene ser jeg veldig lite for tida, og samvittigheta får kjørt seg. Jeg vet det er unntakstilstand, og at ting blir bedre, men den vonde følelsen vil ikke slippe.

Derfor skal det bli utrolig godt å endelig flytte inn med alle dyra; været i sommer gjør den gleden enda større. Det blir godt å få bedre tid til familieliv, hestene, hunden og resten av dyrehagen. Men det skal også bli litt trist og vemodig å flytte ifra gamlefjøset. Det er utrolig mange minner i dette fjøset, og hadde utallige timer inni der som både barn og voksen. Barna mine vokste også opp i

dette fjøset, og har gått i mine spor. Men alt har sin tid, og nye minner kan skapes i nyfjøset også. Det er tross alt ikke alle som er så heldige å få bygd ett eget fjøs.

Smått til nytte

ØRSTAKONFERANSEN SAMLER LANDBRUK, LOKALMAT OG REISELIV

Ørstakonferansen arrangeres fredag 30. oktober 2026 i Ørsta kulturhus, og er en møteplass for aktører innen landbruk, lokalmat, reiseliv og servering – i tillegg til offentlig sektor og andre som vil bidra til utvikling og samarbeid i disse næringene i regionen. Konferansen setter søkelys på hvordan de tre næringene kan spille hverandre gode og utnytte lokale ressurser bedre. Programmet, som ledes av programleder Solveig Kloppen, byr blant annet på et innlegg om psykisk helse i landbruket ved Line Hildrum (Norges Bondelag) og Oddvar Vignes, og en sofasamtale om økt matproduksjon og framtida til Tine-meieriet i Ørsta med blant andre Bodhild Fjelltveit (Norges Bondelag), Marianne Lundåsmo (Norsk Bonde- og Småbrukarlag) og stortingsrepresentantene Geir Inge Lien (Sp) og Stig Even Lillestøl (FrP). Flere gårdbrukere og matgründere deler også erfaringer, blant dem Ida Kleppe fra NRK-serien «Draumen om eit småbruk» og Olav Fjellheim Kvipt fra «Olav på Kvipt». Målet er å skape en arena for inspirasjon, nettverk og konkret utvikling i bygdenæringene.

Kilde: «Ørstakonferansen», Ørsta Næringskontor (orsta-nk.no).

INNSETT UTEN SKADER

SLIK GJØR DU OVER- GANGEN FRA BEITE TIL FJØS TRYGGERE

Høsten markerer overgangen fra beite til fjøs for mange storfebesetninger. Innsett er en viktig milepæl i produksjonsåret, men også en periode der risikoen for både personskader og dyreskader øker.

Foto: Åsmund Langeland.

« God tid er ofte et av de viktigste HMS tiltakene »

Dyr som har hatt stor bevegelsesfrihet gjennom sommeren, skal samles, flyttes og tilpasse seg et nytt miljø. Samtidig skal mange dyr håndteres på kort tid. Med god planlegging og forståelse for storfeets naturlige atferd kan innsettet bli tryggere og roligere for både folk og fe.

Innsett innebærer store endringer

For storfeet betyr innsett langt mer enn et skifte av oppholdssted. Dyrene går fra åpne beiter til et mer begrenset miljø med nye rutiner, annen fôring og tettere kontakt med både mennesker og andre dyr.

Selv om de fleste dyr tilpasser seg raskt, kan overgangen være stressende. Stressede dyr reagerer ofte raskere, har større fluktsone og blir mindre forutsigbare i håndteringssituasjoner.

Derfor bør målet være å gjennomføre innsettet så rolig som mulig. God tid er ofte et av de viktigste HMS-tiltakene.

God tilrettelegging gir tryggere dyreflyt

Et vellykket innsett starter før dyrene kommer til fjøset. Mange uønskede situasjoner oppstår når dyr stopper opp, snur eller presses sammen i trange passasjer.

Ved å planlegge drivveiene på forhånd kan du redusere både stress og ulykkesrisiko. Ledegjerder og grunder kan brukes til å lage tydelige drivganger som hjelper dyrene framover og gjør hånd-

Foto: Åsmund Langeland.

tering enklere. Storfe følger gjerne naturlige ledelinjer, og når dyrene forstår hvor de skal, går flyttingen som regel roligere.

Gå gjerne gjennom traseen før dyrene kommer. Finnes det steder hvor de lett kan snu? Er det åpninger som kan føre dem feil vei? Små justeringer med flyttbare grunder kan ofte gjøre stor forskjell.

Sjekk også at grunder, hengsler og låsemekanismer fungerer som de skal. Utstyr som svikter når dyrene er på vei gjennom, kan raskt skape farlige situasjoner.

Rangordningen skal etableres på nytt

Når dyr fra ulike beiter samles igjen, må den sosiale rangordningen ofte etableres på nytt. De første dagene etter innsett er det derfor vanlig å se dytting, jaging og mindre sammenstøt mellom dyrene.

For røkteren er det viktig å være oppmerksom på at slike situasjoner kan utvikle seg raskt. Dyr som jager hverandre, kan plutselig skifte retning eller presse mennesker inn mot vegger, grunder eller innredning.

Sørg for gode rømningsmuligheter når du arbeider i binger med nylig sammensatte grupper. Unngå å bli stående i hjørner eller mellom dyrene og faste installasjoner.

Pass på glatte gulv

Etter flere måneder på beite kan betonggulv og andre faste underlag oppleves uvante for dyrene. Risikoen for å skli er størst de første dagene etter innsett, særlig dersom gulvene er våte eller glatte.

Et dyr som mister fotfestet kan skade både seg selv og personer i nærheten. Ved driving gjennom ganger og passasjer er det derfor viktig å unngå hastverk.

Der det er risiko for glatte forhold, kan halm, sagflis eller annet egnet strømiddel gi bedre fotfeste. God friksjon reduserer risikoen for fall og bidrar samtidig til en roligere dyreflyt. Rolige dyr beveger seg mer kontrollert og er lettere å håndtere.

Gi dyrene tid til å bli kjent

Når dyrene kommer inn, trenger de tid til å orientere seg i det nye miljøet. Plasseringen av drikkekar, førbrett, liggebåser og passasjer er kjent for deg, men ikke nødvendigvis for dyrene.

Følg derfor ekstra godt med de første dagene. Finner alle fram til vann? Kommer alle til ved førbrettet? Er det dyr som blir skjøvet unna av mer dominante individer?

Tidlig oppdagelse av slike utfordringer bidrar både til bedre dyrevelferd og færre uønskede hendelser.

Ikke senk skuldrene

Mange alvorlige ulykker skjer med dyr bonden kjenner godt. Etter flere måneder på beite kan imidlertid dyrenes reaksjonsmønster ha endret seg.

Noen dyr har blitt skyere, mens andre er mindre vant til nær kontakt med mennesker enn før beiteslipp. Derfor er det viktig å bruke de samme prinsippene som ved all annen dyrehåndtering: Arbeid rolig, respekter fluktsonen og sørg for å ha en plan dersom dyret reagerer annerledes enn forventet.

Dyrevelferd og HMS går hånd i hånd

Rolige og trygge dyr er enklere å håndtere enn dyr som er stresset eller usikre. God dyrevelferd er derfor også godt HMS-arbeid.

Når vi legger til rette for en rolig overgang fra beite til fjøs, med gode drivveier, sikre grunder og trygge underlag, reduserer vi risikoen for skader og skaper et bedre arbeidsmiljø for alle som skal arbeide med dyrene gjennom vinteren.

Fem råd for et tryggere innsett

1. Planlegg innsetting av dyr slik at du har god tid.
2. Tilrettelegg med ledegjerder og grunder som gir god dyreflyt.
3. Sørg for sklisikre underlag og strø ved behov.
4. Vær oppmerksom på endring i rangordning i nyetablerte grupper.
5. Følg ekstra godt med på dyrenes atferd de første dagene etter innsett.

Et vellykket innsett handler om mer enn å få dyrene under tak. Med kunnskap om storfeets atferd og god tilrettelegging kan overgangen til vinterfôring bli tryggere, roligere og bedre for både folk og fe. Sikkerhet og dyrevelferd går hånd i hånd.

RIMACH

**Silokuttere for
traktorer, lastemaskiner.
og hjullastere**

Fra 0,9-7,1 m³

**agrimaskiner.no
91 62 85 33**

Magellan gummigulv

Magellan gummigulv består af 100% ren gummi med tekstil-indvævning, som gør gulvet meget stærkt (170 kg/m^3). I gulvet er der riller hver 10. cm., hvori den bakteriefyldte væske opsamles, for at opretholde en tør overflade. På skraberen monteres "gummi-fingre", som skraber ned i rillerne – gerne hver 90 til 100 minut.

- ✓ Aktivt selvdrænende gulv.
- ✓ Tørre og sunde klove og dermed nedbringelse af digital dermatitis problemer.
- ✓ Bedre økonomi.
- ✓ Lavere ammoniakfordampning.

Alt i alt: Sunde køer lever længere og yder mere = Forbedring af økonomi.

Aquastar vandmadras

Aquastar vandmadrasen består af en latexplade, 3,5 cm. tyk, og med en tæthed på 300 kg/m^3 . Henover pladen er der trukket en topdug indeholdende vandlommer - en vandlomme til hver sengebås. Ligeledes medfølger Aquaboard vandbryststop, som nænsomt holder koen på plads i båsen.

- ✓ Øget mælkeproduktion med bedre økonomi til følge.
- ✓ Nedsætter koens varmestress.
- ✓ Øget komfort for koen = længere levetid.
- ✓ Ingen trykpunkter – optimal blodcirkulation.

Alt i alt betyder vandmadrasen øget mælkeproduktion = Forbedring af økonomi.

Vandmadrasen fås i standardmål 115 cm., 120 cm. og 125 cm. men laves også efter ønske.

Kalvehuse & -vogne

- ✓ Kraftig jernkonstruktion, i galvaniseret stål, med sider af celleplast – fås også med sider af træ.
- ✓ Tagplader, i stål, med anti-kondesbelægning.
- ✓ Løftebeslag og frontgitter kan tilkøbes.
- ✓ Til opdræt af kalve og ungdyr, som læskur til heste, får og geder.
- ✓ Frisk luft uden træk giver sundhed og trivsel = Sunde kalve.
- ✓ Sunde kalve giver sunde tal på bundlinjen.

Mål på huse: 3,0 x 4,5 m. og 5,25 x 5,00 m. Mål på vogne: 2-boks og 4-boks.

SpeedFlex fleksible sengebøjler

- ✓ Innovation for dine dyrs velfærd.
- ✓ Høj ko komfort.
- ✓ Giver koen større frihed.
- ✓ Færre skader.

G.K.RØE AS

Landvejen 143 · 6680 Halså
Tlf. 95 78 12 34 · post@gkroe.no

GODKALVEN AS

Erling Søyland · Flassamyrvæien 265 · 4332 Figgjo
Tlf. 90 82 66 18 · post@godkalven.no

“

Jeg tør ikke slutte med Pluss Mjølkekraft

- Sverre Solli, mjølkeprodusent

Pluss Mjølkekraft bidrar med ekstra energi når kua trenger det – for stabil ytelse gjennom hele laktasjonen.

Les hele saken her

Felleskjøpet

Ta vare på jorda, dyra og framtida

pluss

Ta kontakt med din lokale Salgs- og fagkonsulent

Felleskjøpet Agri: Tlf.: 72 50 50 50 bonde.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder: Tlf.: 99 43 06 40 bondekompaniet.no

HVERT SYKDOMS- TILFELLE KOSTER MINST KR 4.300*

SenseHub varsler deg tidlig, før utfordringene blir kostbare.

Jo tidligere du oppdager at noe er galt, jo lettere er det å begrense både kostnader og produksjonstap. **SenseHub** følger med på dyra dine døgnet rundt og varsler deg om endringer i adferd, slik at du kan ta grep med én gang.

Mer om SenseHub

- Færre overraskelser
- Full oversikt
- Bedre dyrevelferd
- Økt produktivitet

* tinyurl.com/5n8m6myb
tinyurl.com/5dub2r97
tinyurl.com/yfjdrbre

no.sensehub.com
geno.no

Dette produktet er ikke ment for å diagnostisere, behandle, kurere eller forhindre sykdom hos dyr. Copyright © 2026 Merck & Co., Inc., Rahway, NJ, USA and its affiliates. All rights reserved. NO-SHB-260900001

BRUK GENO-STEMMERETTEN DIN

Høsten er her, og det er igjen tid for digitalt valg av årsmøteutsendinger til Geno. Valget foregår digitalt i slutten av november, og vi håper DU vil bruke Geno-stemmeretten din! Oppfordre gjerne også andre produsenter til å avgi sin stemme!

Valget foregår som vanlig digitalt, i slutten av november. Valgdeltakelsen har vært grei de tidligere årene, men vi har fortsatt mye å gå på. Så husk å stemme, prat med naboen om det, og ta opp temaet på produsentlagsmøter. Halvparten av årsmøteutsendingene er på valg innenfor hvert eierområde, og dere ser en presentasjon av kandidatene som er på valg her.

Enklere blir det ikke

Med kun noen få tastetrykk skal du kunne gjennomføre valget enten på PC'en, nettbrettet eller mobiltelefonen. Valget foregår over to uker, fra 16. november til 1. desember. Hvert foretak har én stemme, og det stemmes over årsmøteutsendinger med vara som er på valg i ditt eierområde.

Alternative forslag

I denne saken kan du lese en presentasjon av alle årsmøteutsendingene som er på valg. Alternative forslag vil ikke være presentert i Buskap, da fristen for å melde inn det var 1. oktober, altså etter at Buskap gikk i trykken. Se www.geno.no for oppdatert informasjon.

Årsmøteutsendingenes oppgaver

Årsmøteutsendingene representerer hele sitt eierområde i Geno SA. Deres ansvar er å ta opp aktuelle

saker fra sitt eierområde inn til organisasjonen. Saker som tas opp i årssamlingene i Tine oversendes årsmøteutsendingene, slik at aktuelle ting også kan tas opp i årsmøtet i Geno SA som er i mars hvert år. Du kan også ta kontakt med den enkelte årsmøteutsending for å gi din tilbakemelding. Gjennom året er årsmøteutsendingene en del av Geno-utvalget i sitt eierområde, hvor de sitter sammen med andre tillitsvalgte. De er også fadder for Geno-kontakter i produsentlagene.

Godt Geno-valg!

Agnete Børresen
Organisasjons-
konsulent i Geno
agnete.borresen@geno.no

SLIK GJENNOMFØRER DU VALGET

1. Les mottatt mail fra Geno SA om valget (sendes ut 16. november)
2. Klikk på lenken i e-posten for å avgi din stemme
3. Kryss av på årsmøteutsendinger for å stemme. De du ikke haker av på regnes som en blank stemme. Ønsker du å stemme blankt på alle, er det en egen hake for dette.
4. Mulighet for å gi tilbakemeldinger på hvordan valget er gjennomført. Dette er frivillig.
5. Du er ferdig – takk for at du har brukt Geno-stemmeretten din!

Det vil komme en del påminnelser underveis i valgperioden, så vi håper flest mulig går inn og stemmer!

ÅRSMØTEUTSENDINGER PÅ VALG 2026

DIGITALE VALG PÅ ÅRSMØTEUTSENDINGER HØSTEN 2026

NORD

INGEBJØRG GRINDHAUG

(gjenvalg for 2 år)

Alder: 56 år

Bosted: Vega

Produksjon: Melk og sau

Motivasjon: Utrolig lærerikt og givende, både faglig og sosialt.

GEIR OVE MANNSVERK

(gjenvalg for 2 år)

Alder: 40 år

Bosted: Tverrelvdalen i Alta

Produksjon: Melk og kjøtt

Motivasjon: Lære mer om avl, være med å påvirke slik at vi kan få en enda bedre ku tilpasset moderne landbruk.

KRISTIN ANKA HEIM, 9050 Storsteinnes (ikke på valg)

ØYVIND LEHN, 8404 Sortland (ikke på valg)

ANNE MERETHE TOFTEBAKK, 8100 Misvær (ikke på valg)

Vararepresentanter NORD:

1.vara: Per Ivar Skaanevik, 9443 Myklebostad (gjenvalg)

2.vara: Kenneth Svaleng Jenssen, 8642 Finneidfjord (gjenvalg)

3.vara: Trygve Ballo, 9845 Tana (gjenvalg)

MIDT

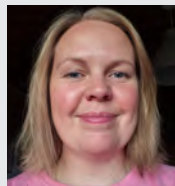
HILDE KJERSEM KOLBERG (ny, velges for 2 år)

Alder: 39 år

Bosted: Skarset, Hustadvika kommune

Produksjon: Melk og kjøtt

Motivasjon: Lære mer om avl og Geno. Kunne være med å påvirke og utvikle NRF som rase og Geno som selskap. Viktig å delta som tillitsvalgt. Kjekt å treffe andre avlsinteresserte.

ASLAUG WIBEKE JOHANSEN

HESTØ (ny, velges for 2 år)

Alder: 48 år

Bosted: Nærøysund, nord i Trøndelag

Produksjon: Melk og kjøtt

Motivasjon: Tilegne meg mer kunnskap om avl og Geno, og muligheten til få være med å bidra inn i det som skjer i organisasjonen. I tillegg: videreutvikle eget avlsarbeid.

JAN SVERRE MOE (ny, velges for 2 år)

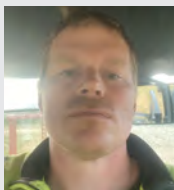
Alder: 56 år

Bosted: Mo i Heim kommune

Produksjon: Melkeproduksjon, 350 tonn med NRF

Motivasjon: Være med å påvirke utviklingen av Geno. Er særlig opptatt av økonomi, Geno sitt utviklingspotensial og avlsmål. Ønsker å være en god kommunikasjonskanal for medlemmer i mitt område og Geno.

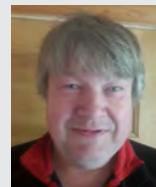

HÅVAR FLØNES (gjenvalg for 2 år)**Alder:** 44 år**Bosted:** Flønes i Selbu**Produksjon:** Melkeku, ammeku og litt korn**Motivasjon:** Meget interessert i avl. Jobbe for å få NRF-kua til å bli ei holdbar ku, og å få Geno til å bli bondens nr.1.**ERLEND LYNUM** (gjenvalg for 2 år)**Alder:** 59 år**Bosted:** Sandvollan, Inderøy kommune i Trøndelag**Produksjon:** Melk og kvigeoppdrett**Motivasjon:** Har en veldig sterk avlsinteresse og har alltid hatt et glødende engasjement for avlsarbeidet på NRF. Som tillitsvalgt vil en få god mulighet til å være «tett på» det som foregår i Geno generelt - og i avlsarbeidet spesielt. Det vil også gi god anledning til å treffe andre avlsinteresserte produsenter, og ikke minst kunne bidra med innspill til det videre avlsarbeidet i Geno framover.**EIVIND DAVIK**, 6294 Fjørtoft (ikke på valg)**IVER FOSSUM**, 7288 Soknedal (ikke på valg)**LENE MERETE KIRKHOLT MOEN**, 6657 Rindal (ikke på valg)**ANNE STINE FOLDAL AAM**, 6150 Ørsta (ikke på valg)**Vararepresentanter MIDT:****1.vara:** Ole Sivert Bomo, 7760 Snåsa (gjenvalg)**2.vara:** Julie Haugen, 7180 Roan (gjenvalg)**3.vara:** Ole Otterstad, 7357 Skaun (gjenvalg)**4.vara:** Simen Eraker Bredesen, 7940 Ottersøy (ny)

ØST

OLE BJØRNER FLITTIE (ny, velges for 2 år)**Alder:** 45 år**Bosted:** Lora i Lesja kommune, Innlandet**Produksjon:** Melk- og kjøttproduksjon**Motivasjon:** Siden jeg er svært avls-interessert og har et stort engasjement innen storfeavl så synes jeg det er både interessant og viktig å engasjere seg som tillitsvalgt.

Vil bidra til at NRF-kua også i fremtiden skal være bondens førstevalg i Norge, men også interessant for det globale markedet.

LEIF EINAR BRATEN-GEN (gjenvalg for 2 år)**Alder:** 58 år**Bosted:** Brumunddal, Innlandet**Produksjon:** Melkeproduksjon i samdrift**Motivasjon:** Moro med ku og avl. Vil være med å dra i riktig retning.**MONA HVAALE FRETLAND** (gjenvalg for 2 år)**Alder:** 52 år**Bosted:** Skollenborg, Kongsberg kommune**Produksjon:** Melk og kjøtt**Motivasjon:** Lære mer om avl. Være et bindeledd mellom Geno og produsentene i mitt område. Være med å påvirke og ta valg for å avle frem gode, robuste melkekyr og okser. Bidra til at den norske kombinasjonskua (melk/kjøtt) er konkurransedyktig og unik.**LISABET HEISTAD GÅSMO** (gjenvalg for 2 år)**Alder:** 37 år**Bosted:** Hølera i Valdres**Produksjon:** Melk og ammeku**Motivasjon:** Alltid vært interessert i ku og avl. Jeg syns NRF har blitt ei holdbar og god ku. Det ønsker jeg å videreformidle til andre produsenter. Lære enda mer om Geno som organisasjon.

ØST

IVAR MEEN, 3711 Skien (ikke på valg)

IVER RANSEDOKKEN, 3550 Gol (ikke på valg)

NINA ROKVAM, 2651 Østre Gausdal (ikke på valg)

ASTRID STRAMRUD-TORSÆTER, 2386 Brumunddal (ikke på valg)

Vararepresentanter ØST:

1.vara: Olav Ulven, 2960 Røn (ny)

2.vara: Kari Lise Joarsdotter Dybo, 3159 Melsomvik (gjenvalg)

3.vara: Ole Anders Ekre, 2643 Skåbu (gjenvalg)

4.vara: Jan Tore Ruud, 1866 Båstad (gjenvalg)

SØR-VEST

INGA SKRETTING TIMPELEN (gjenvalg for 2 år)

Alder: 50 år

Bosted: Sola kommune, Rogaland

Produksjon: Melkeproduksjon i løsdriftsfjøs, kvote på ca 500 tonn. Oppdrett av kviger for salg.

Motivasjon: Min motivasjon for å være års-møteutsending er sterk interesse for avl. I tillegg vil jeg være med å påvirke Geno til å arbeide for det beste for norske melkeprodusenter. Mener det er viktig at styret og administrasjonen hører på og tar oss på alvor, som satser på NRF-kua.

INGUNN ANITA RØRVIK

(ny, velges for 2 år)

Alder: 53 år

Bosted: Haukedalen, Sunnfjord kommune

Produksjon: Melk i bås fjøs

Motivasjon: Treffe andre med like interesser. Lære mer om avl og utvikle egen produksjon. Få andre til å forstå nytten av avlsframgang.

NILS MAGNE GJENGEDAL (gjenvalg for 2 år)

Alder: 65 år

Bosted: Hyen i Gloppen kommune, Sogn og Fjordane

Produksjon: Melkeproduksjon, ca 160 tonn i kvote. Om sommeren driver vi stølsdrift på Gjengedal stølen. Har tidligere drevet med sau og pelsdyr med rev.

Motivasjon: Jeg er genuint interessert i avl. Er veldig glad i NRF-kua og er svært interessert i det Geno driver med. Liker å profilere hele samvirkeselskapet vårt. Et selskap som har gjort gode valg i avlen, og som vi nå ser at genetikken vår er etterspurt i hele verden.

TORGEIR KINN

(gjenvalg for 2 år)

Alder: 54 år

Bosted: Stavanger

Produksjon: Melk med kvote på 420 tonn, mellomkalv, litt livdyrsalg og kornproduksjon

Motivasjon: Ved siden av at jeg har interesse for ku og avl, er Geno et spennende selskap som jeg gjerne vil være med å påvirke. Først og fremst for å få ei god ku for den norske bonden, men eksportsatsinga er også viktig.

INGVILD BERGE, 6799 Oppstryn (ikke på valg)

IVAR EIKELAND, 4536 Bjelland (ikke på valg)

FRANK KVAMMEN, 5936 Manger (ikke på valg)

ELISABETH EIDE HAUGSTAD, 5620 Tørvikbygd (ikke på valg)

MAGNAR TVEITE, 5713 Vossestrand (ikke på valg)

Vararepresentanter SØR-VEST:

1.vara: Elling Aarsland, 4362 Vigrestad (gjenvalg)

2.vara: Øyvind Eidså, 4715 Øvrebø (gjenvalg)

3.vara: Nils Kristian Frafjord, 4335 Dirdal (gjenvalg)

4.vara: Vilde Seljeset Årnes, 5962 Bjordal (ny)

5.vara: Silje Herlofsen Nes, 6878 Veitastrand (ny)

SIMON ANDRE SIMONSEN

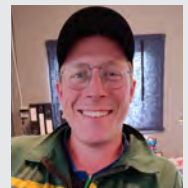
(gjenvalg for 2 år)

Alder: 37 år

Bosted: Rødberg i Lindesnes kommune, Agder

Produksjon: Melk og kjøtt

Motivasjon: Er interessert i avl, da dette har stor innvirkning på det daglige stellet i fjøset. Ønsker å bli bedre kjent med Geno som organisasjon. Håper at avlsarbeid skal bli så enkelt at alle storfegårder har sin egen avlsplan.

Laget her. For å bli her.

Et fjøs bygges ikke bare for bonden som driver i dag. Det bygges for at dyra skal ha det godt, for at driften skal fungere gjennom årstidene, i år etter år. Og for dem som kanskje en dag skal ta over.

I vår fabrikk på Nærbø utvikler og produserer vi solid fjøsinnredning til storfe, gris og småfe, med kraftige materialer, praktiske løsninger og kvalitet som er tilpasset hard bruk og norske forhold. Vi pulverlakerer og gjør individuelle tilpasninger også, hvis du ønsker det.

For deg. For dyra.
For de som kommer etter.

Se video
om innredning

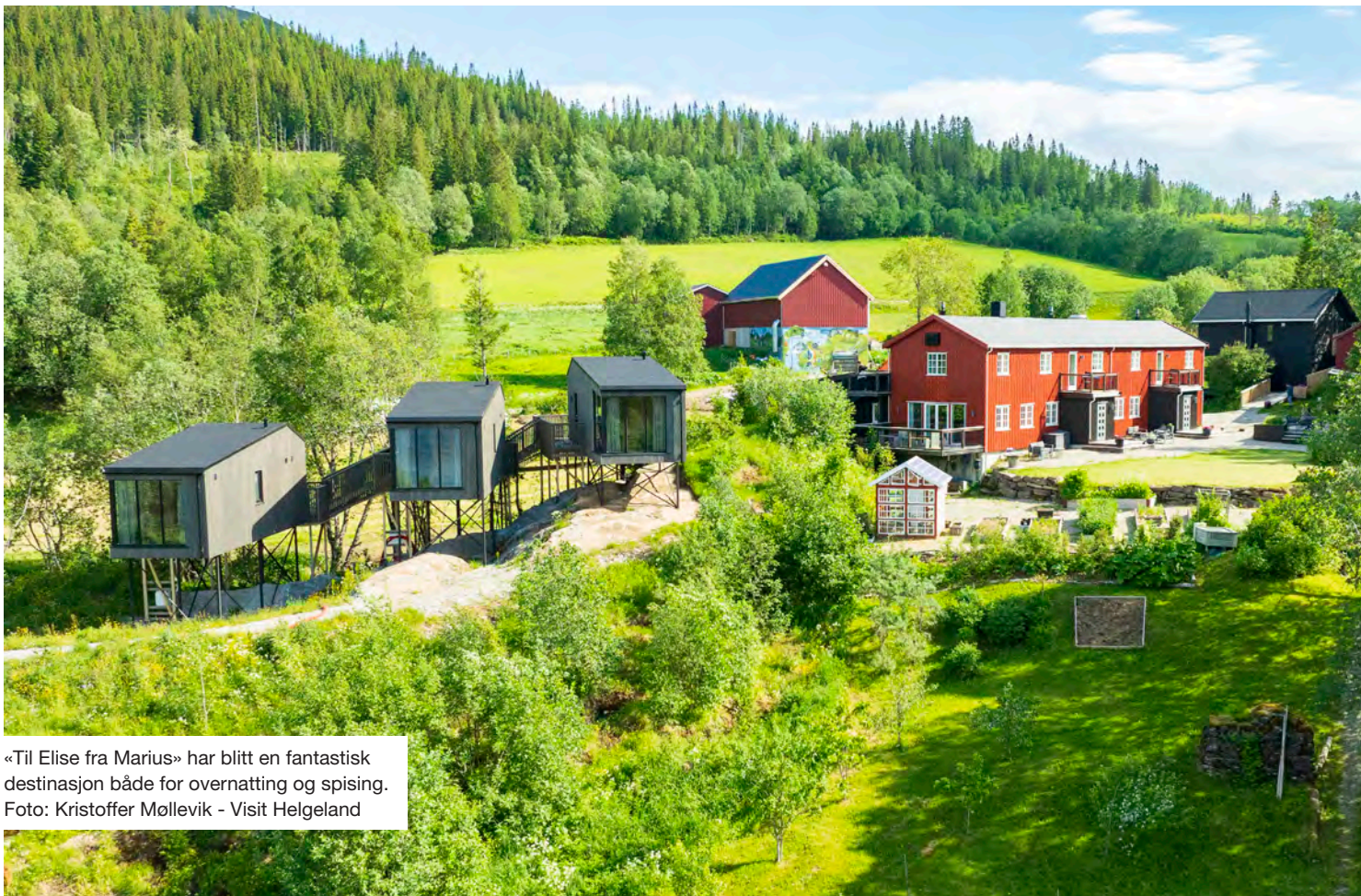
Reime

Alt for bonden.

FRA BEITE TIL BORD: **SLIK BYGDE ELISE OG MARIUS EN AV EUROPAS MEST SPENNENDE RESTAURANTER I UTSKARPEN**

To kokker fant hverandre, en lengtet tilbake til bygda hun vokste opp og den andre drømte om egen restaurant midt i matfatet. I dag driver Elise Bratteng Rønning og Marius Martinsen «Til Elise – Fra Marius» i Utskarpen, et sted der ingen skulle tru at nokon ville drive restaurant og overnatting. I dag er det en restaurant i europeisk toppklasse med råvarer henter fra hav, skog og fjøs i umiddelbar nærhet. Og med storfekjøtt og melk fra søsterens gård, Sletten Gård, som faste innslag på menyen.

Tekst: **Claus Morten Pedersen**, cmp@geno.no

«Til Elise fra Marius» har blitt en fantastisk destinasjon både for overnatting og spising.
Foto: Kristoffer Møllevik - Visit Helgeland

Elise Bratteng Rønning og Marius Martinsen. Foto: Claus Morten Pedersen

Marius Martinsen er fra Oslo og Lierskogen, men veien til Utskarpen startet ikke der – den startet på Kulinarisk Akademi, der han møtte

Elise Bratteng Rønning. Hun var opprinnelig fra Utskarpen, men hadde på det tidspunktet bodd både i Trondheim og rundt om i verden før hun endte i Oslo.

I 2015 kjøpte paret en eiendom i Utskarpen mens de fortsatt bodde og jobbet i Oslo. Elise vokste opp på Sletten Gård i Utskarpen, gården som søsteren Solveig i dag driver. Elise ønsket seg et eget sted å komme hjem til i bygda. Marius drømte om en egen restaurant basert på bruk av kortreiste råvarer. Her kunne de realisere begge deler og bygge en felles fremtid. Hver ferie og hver fridag gikk med til å ruste opp det gamle huset – nytt tak kom først, rett og slett for at det ikke skulle forfalle mens de ventet. De har også måtte legge inn egen vannforsyning og egen strøm i tillegg til all byggingen. I mars 2018 flyttet de nordover for godt, og i juni samme år åpnet de dørene for første gang.

Marius har bakgrunn som kokkelærling ved Klosteret i Oslo, ble kjøkkensjef på Haga bare noen år etter, og har siden hatt ledende roller på flere Oslo-kjøkken – blant

Sted: Til Elise – Fra Marius, restaurant og overnatting i Utskarpen, Rana kommune, Helgeland

Drive: Elise Bratteng Rønning og Marius Martinsen. Elise er søster til Solveig Bratteng Rønning på Sletten Gård.

Familie: Paret møttes på Kulinarisk Akademi i Oslo. To barn, 20 måneder og fem år.

Historikk: Kjøpte eiendommen i 2015 mens de bodde og jobbet i Oslo. Pusset opp i ferier og fritid, flyttet permanent i mars 2018 og åpnet dørene i juni 2018.

Konsept: «Fra beite til bord» – henter råvarer fra egen hage, havet, skog og fjøs i nærområdet. Storfekjøtt og melk fra Sletten Gård er faste innslag på menyen.

Drift: Om lag ni årsverk. Åpent rundt fire dager i uka store deler av året, med rundt 100 gjester i uka i snitt og anslagsvis 5000 gjester årlig.

Gjester: I sommersesongen er rundt 90 % av gjestene tilreisende, 30 % fra utlandet – blant annet fra USA, Australia, Frankrike, Tyskland, Sveits, Japan, Sverige og Danmark.

Anerkjennelse: Gården er kåret til en nasjonal pioner og rangert blant de 25 beste restaurantene i Europa samt topp 10 i Norge av 360° Eat Guide. De blir spesielt fremhevet for sitt fokus på bærekraft. Både dronning Sonja og statsminister Støre har besøkt restauranten.

annet syv-åtte år som kjøkkensjef for Terje Nes. Den faglige tyngden fra hovedstadens restaurantscene tok han med seg nordover.

Havet, skogen og fjøset – «Fra beite til bord»

Konseptet «Fra beite til bord» handler om mer enn ku-beite for Elise og Marius. Beliggenheten gir tilgang til urter, grønnsaker og blomster fra egen hage. Men også fantastiske råvarer fra hav, fjell og skog i umiddelbar nærhet, sjømat utgjør faktisk hoveddelen av menyen.

Menyen bygger på faste stammer som går igjen i stadig nye former: kamskjell og sjøkreps fra en lokal samarbeidspartner, storfe fra Sletten Gård, villsaulam i sesong – og et lite, sjeldent innslag av reinsdyr fra en samisk reineier med eget godkjent slakteri like ved.

Men koblingen til Sletten Gård, der Elises søster Solveig Bratteng Rønning og svogeren Geir Ove Bentsen driver melk- og kjøttproduksjon, er også en naturlig og viktig del av historien. Familien har

drevet gården i flere generasjoner, og restauranten bruker både kjøtt og melk som «fjøs-smaker». Melk fra Sletten Gård brukes stort sett rett fra tanken, men Elise og Marius har også et lite pasteuriserings- og foredlingsprosjekt på gang, med hjemmelaget yoghurt, fløte, smør og rømme i små skala. Kjøttet henges og mørnes på gammeldags vis. En av signaturrettene er en dessert med is laget på fjøsmelk, brunet smør og kefir.

«Kjøtt fra Sletten er nesten alltid, 90 prosent av tiden, på menyen.»

Marius Martinsen

Det var faktisk gjennom restaurantssamarbeidet at NRF-kjøttets kvaliteter for alvor ble oppdaget: de eldste melkekyrne, godt føret opp, viste seg å gi overraskende god restaurantkvalitet, noe Marius mener flere burde vite og få smake. Nettopp derfor har svigerfamiliene sammen eksperimentert videre, med både Angus- og

Nordlandsfe-innkryssing – og etter hvert også den mer kjente Wagyu-satsingen.

«Fra Marius og bonden» – alt fra dyret i bruk

Under pandemien fikk gården og restauranten på nytt støtte fra Innovasjon Norge, denne gangen til å bygge opp et eget skjærerom på Sletten Gård – med det utstyret som skulle til for å koke kraft, dampe, sage, skjære, vakuumere og kverne. Løsningen ble at restauranten plukker ut nøyaktig de stykningsdelene Marius vil bruke, mens resten av dyret foredles videre til burgere, karbonader, kjøttdeig og andre stykningsdeler for salg.

Salget skjer gjennom konseptet «Fra Marius og bonden»: en fryser med varene i Bunnpris på Mo i Rana og i en liten gårdsbutikk i nærheten, betaling via Vipps og jevnlig påfyll når fryseboksen tømmes. Slik kommer hele dyret til nytte – både restaurantgjesten og familien som skal ha søndagsmiddag hjemme.

Is laget på fjøsmelk, brunet smør, kefir og karamell. Foto: Claus Morten Pedersen

Kamskjell med en vidunderlig saus på innmaten fra skjellene, røkt fløte og fermentert eple. Foto: Kristoffer Møllevik - Visit Helgeland

«Det handler ikke bare om bedre kvalitet og ferskere råvarer, men at det er norsk, kort-reist og at hele dyret kommer til nytte.»

Marius Martinsen

Fra gründergalskap til Europa-toppen

De første månedene var Elise og Marius nesten alene om driften døgnet rundt, med én innleid kokk fra Oslo. Siden har staben vokst år for år: i dag teller restauranten og overnattingsstedet rundt ni årsverk, med faste kokkelæringer, servitørlærling og husholdningsansatte – flere av dem rekruttert gjennom samarbeid med kulinariske skoler i Brussel, Finland og Danmark, i tillegg til skolen i Mo i Rana/Helgeland, der bedriften er godkjent lærling-bedrift.

Anerkjennelsen har fulgt veksten. Etter en tidlig og god omtale i magasinet D2 fikk mange øynene opp for dem. Nå i år ble restauranten rangert blant topp 25 i

Bedriften tiltrekker seg ansatte fra hele verden. Foto: Privat.

Europa av 360° Eat Guide som en sann pioner innen bærekraftig og lokal gastronomi. Vinkartet har også høstet egen anerkjennelse. Men det aller viktigste er at folk nå valfarter til restauranten. Og det er gjester fra hele verden.

«Vi vil at kunden som er her skal være fornøyd = INSPIRERT, og oppleve at vi driver en sunn

bedrift. Det er kjempeviktig for oss – det skal ikke bli en besettelse.» - Elise Bratteng Rønning

I sommersesongen er rundt 90 prosent av gjestene tilreisende og 30 prosent fra utlandet, med besøkende fra blant annet USA, Australia, Frankrike, Tyskland, Sveits, Japan, Sverige og Danmark. Sesongen strekker seg nå

Kjøtt fra Sletten er nesten alltid, 90 prosent av tiden, på menyen. Foto: Kristoffer Møllevik - Visit Helgeland

For å utnytte hele dyret og tenke bærekraft har restauranten og Sletten gård og startet lokalt salg av egne kjøttprodukter gjennom konseptet «Fra Marius og bonden». Foto: Privat.

fra april til september, mot bare juni–august de første årene. Dronningen har også lagt turen innom, via kongeskipet – en historie de gjerne forteller om.

Stolthet gjennom hele kjeden

Familiebedriften har en tydelig rollefordeling: Elise styrer det administrative, økonomien og vinkartet på dagtid, Marius har kjøkkenet som sitt domene på kveldstid – en arbeidsform tilpasset livet med to små barn. Det de er mest stolte av er ikke prisene i seg selv, men at de har bygget noe som går rundt økonomisk, og at de har frihet til å utvikle det videre.

For Elise og Marius handler prosjektet om mer enn egen suksess. De ønsker å spre stolthet tilbake til lokalsamfunnet og produsentene som leverer til dem. De er opptatt av at suksessen er et lagsarbeid og at de også finner glede i at lokale bønder og fiskere får se sine egne produkter servert vakkert på en tallerken. Paret håper flere bønder og fiskere i området blir inspirert til å bygge opp egne utsalg etter samme modell som «Fra Marius og bonden».

Samarbeidet med svigerfamilien på Sletten Gård er viktig for begge parter. Både for å få den beste kvaliteten på storfekjøtt og melkebaserte råvarer til restauranter, og for å selge hele dyret som kjøttprodukter gjennom konseptet «fra Marius til bonden». Foto. Privat.

«Vi tror aktivitet skaper aktivitet. Det er akkurat det vi trenger her oppe.»

Marius Martinsen

I slutten av september åpnes bookingen hos «Til Elise fra Marius» for 2027. Vi anbefaler alle som har lyst å besøke dette unike stedet å være tidlig ute!

Smått til nytte

23 MÅNEDER ER «SWEET SPOT» FOR FØRSTE KALVING

En stor amerikansk studie publisert i Journal of Dairy Science, der Michael Overton analyserte over 100 000 Holstein-kyr, har sett nærmere på hva som er optimal alder ved første kalving. Flertallet – 73 prosent av kvigene – kalvet mellom 22 og 24 måneder. Høyere alder ved første kalving ga høyere beregnet 305-dagers ytelse, med topp ved 26 måneder, mens den samlede livstidsytelsen var størst hos kviger som kalvet ved 23 måneder. Økonomisk var nettoinntekten høyest for dyr som kalvet mellom 21 og 23 måneder (rundt 5 050 dollar per ku), før den falt merkbart – helt ned til 4 388 dollar ved kalving på 27 måneder. Konklusjonen er at rundt 23 måneder er et fornuftig mål: det gir høyest inntekt over kuas levetid og reduserer samtidig risikoen for problemer etter kalving.

Kilde: Hoard's Dairyman (hoards.com), 7. september 2026, basert på studie av Michael Overton i Journal of Dairy Science.

**Vurderer du å bygge om ditt eksisterende fjøs?
Vi kan bistå med gode løsningsforslag og tegninger.**

Kontakt oss! - Lang erfaring - Solid utstyr

BBagro-hekken
Fôrhekk for
mindre fôrspill.
Plass til to rundballer.

Kunnskap og kvalitet
BB agro
HUSDYRTEKNIKK

Telefon: 69 12 68 00

www.bbagro.no

Enger Agri Service AS

Trejon - maskiner for et effektivt landbruk

Et smart valg for deg som
vil ha maskiner som varer.

eas.as

975 02 053

Bjørnstadveien 21 - 1866 Båstad

**GJØDSELPUMPER
FOR ENHVER
DRITTJOB!**

JÆRBU

**Ekstrautstyr!
Trådløs
fjernstyring!**

Sidemontert lastestativ for type T-2 VV og T-2 Kombi

Hatleveien 4, postboks 14,
4368 Varhaug
Telefon 51 79 35 50
www.jaerbu.no

Ole G
Nord-Varhaug & Co a.s

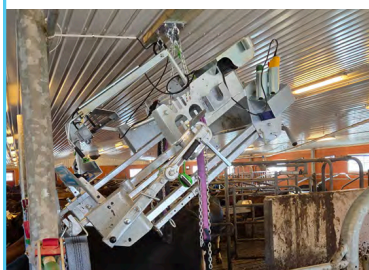
Produsent til norske bønder siden 1938

SPEED-FIX

Klauvpleieboks - kvalitet fra Østerrike!

- Foldbare føtter
- Holder for vinkelsliper, klauv kniv og belter
- Magebelter
- Manuell vinsj for fiksering av føtter
- Alt nødvendig monteringsmateriale mot innredning (mål på innredning legges ved bestilling)
- Elektrisk vinsj
- Service arm med lys og redskapsholder

**Nå ny og
forbedret
utgave!**

Kr 79.000,- + mva (inkludert frakt)

Leveres til **valgfri adresse** i Norge med tilkomst for lastebil.

Leveres nå med H og V kniver, skive for vinkelsliper, bandasje og treblokker inkludert i prisen!

Spesialpris ved bestilling i 2026.

Bestillinger leveres fortløpende.

**Se monterings-
videoen her!**

Brattlendt landbruk v/Ole Løkra

ole@brattlendt.no | tlf. 41314365 | org.nr.NO915654142MVA

Sletten Gård ligger i Utskarpen i Rana kommune, på Helgelandskysten. Foto: Hanna Eliassen Evensen

Tekst:
Claus Morten
Pedersen
cmp@geno.no

FRA FJØS TIL FINE DINING I UTSKARPEN:

SLIK BLE SLETTEN GÅRD RÅVARELEVERANDØR TIL RESTAURANT I VERDENS- KLASSE

På Sletten Gård i Utskarpen renner melka til Tine og kjøttet til Nortura, akkurat som hos de fleste andre melkebruk. Men et lite stykke unna ligger noe de færreste andre kan skilte med: en svigerfamilie med restaurant i verdensklasse, en fast leveranse av eksklusivt storfekjøtt, en dristig krysning mellom NRF og japansk Wagyu – og nå også en lærling som har funnet drømmejobben rett i fjøsgangen.

Solveig Bratteng Rønning vokste opp på Sletten Gård i Utskarpen, ei grend helt ytterst på Helgeland-kartet. Etter mange år i Trondheim, der hun tok en mastergrad i strategi og ble siviløkonom, mens mannen Geir Ove Bentsen utdannet seg til elektriker og elkraftingeniør, flyttet paret hjem i 2009. Gården sto ved et veiskille: skulle den drives videre i samdrift med far, onkel og en nabo, eller skulle noen endelig ta tak for fullt? – Jeg synes det var helt fantastisk å kaste seg inn i matproduksjon etter å ha studert i så mange år, forteller Solveig.

Gården som brant ned – og reiste seg igjen

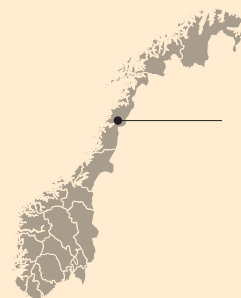
Valget falt på å satse for fullt. I 2010 sto de fortsatt i båsfjøset, men i 2012 sto en splitter ny løs-

driftsavdeling klar, bygd rett på den gamle fjøsen. Tre år og ett barn til senere, i oktober 2015, lå alt sammen i grus. Hele bygningsmassen, fra 1948-fjøset til 1980-tallsdelen og eget påbygg fra 2012, brant ned til grunnen på én natt. Med den forsvant også melkebesetningen som var avlet fram gjennom 30–40 år.

«Det var en skikkelig dårlig dag på jobben. Men allerede dagen etter brannen bestemte vi oss for at vi bare måtte bygge opp igjen»

Solveig Bratteng Rønning

Gjenoppbyggingen gikk i rekordfart. I januar 2017, drøyt ett år

Gård: Sletten Gård, Utskarpen i Rana kommune, Helgeland

Drivere: Solveig Bratteng Rønning og Geir Ove Bentsen

Familie: Gift, tre barn. Solveig er siviløkonom, Geir Ove er elektriker og elkraftingeniør.

Samarbeider tett med Solveigs søster Elise Bratteng Rønning og Marius Martinsen som driver restauranten «Til Elise, fra Marius» også i Utskarpen (restauranten ligger bare 3 km unna).

Historikk: Solveig vokste opp på gården. Paret flyttet hjem i 2009. Ny løsdriftsfjøs i 2012. Brant ned til grunnen i oktober 2015 – hele bygningsmassen og melkebesetningen gikk tapt. Bygd opp igjen på ett år; levert melk igjen fra januar 2017.

Dagens drift: Ren NRF-besetning, løsdriftsfjøs med melkerobot, fôrmikser og båndføring. Om lag 50 årskyr og 400 tonn kvote.

Ytelse: 9187 EKM

Areal: ca 470 mål.

Kjøttproduksjon: Ammekyr og egen kjøttsatsing i tillegg til melkeproduksjonen. Krysser inn Wagyu-sæd fra Geno på NRF-besetningen. Om lag åtte ammekyr, i overkant av hundre dyr på utmarksbeite.

Salgskanaler: Melk til Tine, hoveddelen av kjøttet til Nortura. Utvalgte dyr går til restauranten Til Elise – Fra Marius, og resten selges gjennom nærbutikk-/nettbutikk-konseptet «Fra Marius og bonden».

Lærling: Godkjent lærlingbedrift fra våren 2024/2025, med første lærling på plass.

etter brannen, rant melka igjen fra melkeroboten igjen. Denne gangen med mer kunnskap om løsdrift i bagasjen, og med en avtale med Tine sine rådgivere: fikk de nyss om besetninger som var på vei ut av produksjon, skulle Sletten Gård få førsteretten, i stedet for at dyrene gikk til slakt eller eierne la om til kjøttfe. Det ga fart i avlsarbeidet som ellers ville tatt mange år å bygge opp fra bunnen.

Robotfjøs, sensorer og NRF i føreriset

I dag surrer melkeroboten i et løsdriftsfjøs fylt med rein NRF, førmikser og båndføring. Besetningen teller rundt 50 årskyr, og gården sender fra seg 450–500 tonn melk i året til Tine – avhengig av hvor mye graset gir.

Teknologi er ikke pynt for Solveig og Geir Ove, det er arbeidsredskap. Etter en tøff sommer med akutt E. coli-mastitt tok de i bruk Sensehub for et par-tre år siden, og i dag følger de med på både aktivitet og GPS-posisjon på dyr som går ute på utmarksbeite – deriblant gårdens 25 villsau.

«Selv om dyrene dine går i et gaupland med kløfter og myr, vet du at de har det bra. Du har overvåking og varsling døgnet rundt.»
Solveig Bratteng Rønning

Mobilen varslar både om redusert aktivitet, som avslørte en syk kvige på beite i sommer, og om brunst og kalving. Gården bruker også virtuelle gjerder for å utnytte små, glemte slåtteteiger i utmarka, areal som aldri ville vært verdt bryet med tradisjonelt gjerdehold.

På fjøskontoret. Siviløkonomen Solveig er opptatt av god drift, teknolog og tett samarbeid med bank og rådgivere. Foto: Claus Morten Pedersen.

Solveig og er glad de bestemte seg for å ta over Sletten Gård. Foto: Susann Sivertsen

Fra melk til kjøtt, og inn kommer Wagyu

Ved siden av melkefjøsset driver paret egen kjøttproduksjon med rundt åtte ammekyr, rett og slett for å få utnyttet utmarka om sommeren. Størstedelen av kjøttet går, som hos de fleste andre, til Nortura. Men for noen år siden tok de ut et privilegium bare selvstendige bønder har: retten til å style sin egen produksjon.

Løsningen dukket opp da de spurte svogeren Marius Martinsen, kokk og restauranteier i familien, hvilken rase han kunne tenke

seg, dersom de skulle prøve noe annet enn rein NRF. Martinsen hadde jobbet med Wagyu-kjøtt fra amerikanske og australske leverandører i sin tid i Oslo. Svaret satt løst.

Siden fjøsdøra ble stengt for kjøp av livdyr etter gjenoppbyggingen – av rene smittevern hensyn – har all utvidelse skjedd gjennom innkjøpt sæd. Wagyu-sæden kommer fra Geno, som til tross for at Sletten Gård ligger i et distrikt uten egen embryo-veterinær eller annen importør, leverer helt fram til fjøsgangen.

MONIL DOBLER GARANTIE OG LANSEERER KALVINGS- VARSEL

Teknologiselskapet Monil, som utvikler virtuelle gjerder for storfe og sau, brukte årets Dyrsku'n til å presentere nyheter for beiteklavene sine. Selskapet doubler garantien til ti år på alle klaver levert fra 1. september, og ruller samtidig ut et kalvingsvarsel i Monil-appen fra oktober, der bonden får beskjed når en drektig ku nærmer seg kalving. Til våren kommer klave-til-klave-kommunikasjon, slik at klaver innenfor rekkevidde av hverandre kan videresende data og holde kontakt med dyr som beveger seg utenfor mobildekning. Selskapet jobber også med satellittdekning for områder helt uten mobilnett, en funksjon de venter å gjøre tilgjengelig i 2027, samt oppgraderte beitestyringsfunksjoner med enklere planlegging av rotasjonsbeite og beiterapporter. Ifølge Monil-sjef Torstein Nesse har alle nye funksjoner startet som tilbakemeldinger fra bønder. Selskapet, som ble etablert i 2022, har solgt over 70 000 klaver totalt, hvorav over 50 000 til norske bønder.

Kilde: Monil.

Har du tenkt på flis til vinteren?

Ta kontakt for et uforpliktende tilbud

Møt oss på
Storfe 2026
5.-6.
november

Tørr sagflis og kutterflis • Topp sugeevne
Holder dyra rene og skadefri • Fri for stikker og klumper

Spørsmål? Kontakt Emil på tlf 99 48 16 91 eller emil@tts-agro.no

Reinere storfe
gratis
nettkurs

Reine dyr er bra for dyrehelsa,
dyrevelferden og mattryggheten

→ kurs.animalia.no

 animalia

Fjøset som er bygd opp igjen etter brannen i 2015 er løsdriftsfjøs med melkerobot, førmikser og båndføring.
Foto: Susann Sivertsen

«Det er ikke alle som vet at Geno faktisk leverer sånn spesialsæd, for dem som ønsker det. Hadde det ikke vært for det, hadde vi ikke kunnet gjort dette.»

Solveig Bratteng Rønning

Krysningen har vært drevet systematisk de siste tre-fire årene (litt forsinket av Brexit, ikke minst), og denne vinteren tar de endelig ut de første kastrerte oksene som har fått gå lenge nok – over tre år gamle. Kalvene har alle fått navn som starter på W: Wilma, Wigdis, Wiggo, Widar og Wegard. Oksekalvene kastreres slik at de kan gå ute på beite hele sesongen sammen med ammetanter og kviger, og målet er ikke en hundre prosent renrasert Wagyu for enhver pris – det er best mulig spisekvalitet.

– Det viktigste for oss er spisekvaliteten, ikke rasen i seg selv, understreker Solveig. Foreløpig er det NRF-Wagyu-krysningen som slaktes, mens en egen, renere Wagyu-linje, nå oppjustert til rundt

Familien er opptatt av å drive gården bærekraftig og med god dyrevelferd.
Foto: Hanna Eliassen Evensen.

75 prosent, bygges videre mot framtiden.

Familiebåndet: Fra fjøsdøra til «Til Elise – Fra Marius»

Koblingen mellom gård og restaurant har vokst fram over mange år, tett vevd sammen med familiebandene: Solveigs søster Elise Bratteng Rønning og mannen Marius Martinsen kom hjem til Utskarpen noen år etter Solveig og Geir Ove, og startet restauranten «Til Elise – Fra Marius». Da fjøset skulle reises fra asken i 2016, tenkte paret allerede langt fram i tid: de satte av 120 kvadratmeter i andre etasje til møterom og kjøkken for restauranten, fram til den fikk egne lokaler, og reserverte plass til en skjærelinje i tilbygget «Lille fjøsen», i påvente av at kapasitet og tid skulle strekke til.

I starten var det de eldste NRF-melkekyrne, godt føret opp, som fant veien til restaurantkjøkkenet. I dag sitter restauranten med ved bordet når avlsarbeidet planlegges for dyra som skal bli råvarer i verdensklasse – de gjør jobben sammen, rett og slett.

Restauranten holder stengt for gjester i februar og bruker heller ressursene på kjøttskjæring sammen med gården. Det er også i januar–februar gården tar ut hovedvolumet av kjøtt.

For kjøkkensjef Marius Martinsen har samarbeidet gitt noe han aldri opplevde på topprestaurantene i Oslo: et tett forhold til bonden og råvaren, der han kan følge hele reisen fra A til Å, fra fødingsstrategi og kastrering til slakting, modning og kjølelinje.

«Fra Marius og bonden» – bruker hele dyret

Men en restaurant – selv en som er fullbooket med sultne gjester året rundt – klarer ikke å ta unna et helt dyr alene. Avtalen mellom gård og kjøkken er enkel: kjøper restauranten kjøtt, kjøper det hele dyret, ikke bare de fineste stykningsdelene. Beina kokes til kraft, og resten må finne veien til andre kunder.

Det ble fødselen til «Fra Marius og bonden»: et gårdsutsalg og nettbutikk-konsept der Sletten Gård og restauranten selger kjøtt rett til

FØSEN AS

TOTALLEVERANDØR AV OLJE OG FILTER

Senk kostnadene - ta servicen selv!

Kampanje på filter i oktober

- » Vi tilbyr alt av olje og filter til gode nettopriser
- » Behjelpelig med tekniske spørsmål og produktvalg
- » Leverer i hele landet
- » Gunstige betingelser på frakt
- » Fraktfritt over gitte volum

Castrol eni NORTH SEA DONALDSON

47 96 47 03 / 47 96 47 92

post@fosen-as.no | www.fosen-as.no

Liggematter

Vi har stort utvalg av fleksible gummimatter til bås- og løsdriftsfjøs. Lagerførte liggematter fra Animat og Kraiburg. Spesialmatter på bestilling.

Plastplater

- Stort utvalg i plastplater
- Filmbelagt kryssfinér
- Brannklassifiserte fibersementplater

Vi hjelper deg med veggplater, om det er til vaktrommet, verkstedet, melkerommet eller i direkte kontakt med dyr. Vi har også næringsmiddelgodkjente plater til produksjonslokaler.

Sørboen Bygg & Landbruk
3570 Ål
Tel: 97562268 / 97682955
Mail: post@sorboen.com
www.sorboen.com

SØRBØEN
BYGG & LANDBRUK

Klimarådgeving gir deg et nytt blikk på drifta

Med NLR Klimarådgeving får du:

- Klimaberegning for gården
- Klimatiltaksplan
- Dokumentasjon på gjennomført klimarådgeving
- Grunnlag for bærekraftstillegg (gjelder melkeprodusenter som leverer til TINE)
- Innsikt i ressursbruken på gården
- Kunnskap om aktuelle forbedringstiltak
- Et bedre grunnlag for framtidige beslutninger

Bestill **NLR Klimarådgeving** på nlr.no/melkeku

NLR

nlr.no | nlr@nlr.no | 99 12 40 00

forbruker. Her har de også måttet drive litt folkeopplysning på si, for de færreste forbrukere aner hvor lite indrefilet og biff det faktisk blir av ett dyr.

«Vi har hatt kunder som ringer og vil kjøpe 30 kilo biff.»

Solveig Bratteng Rønning

Løsningen ble mer kjøttdeig, burgere og karbonader i utsalget – varer som både forsvinner raskt og sørger for at hele dyret kommer til nytte. For gården handler «Fra Marius og bonden» først og fremst om ressursutnyttelse: uten

volumsalget ved siden av restaurantleveransen ville regnestykket for den lille, eksklusive kjøttsatsingen aldri gått opp.

Ny generasjon i fjøset: gården som lærlingbedrift

Sletten Gård er nyslått lærlingbedrift, og har allerede fått sin første lærling, ei jente, inn i fjøset. For Solveig og Geir Ove handler det om noe mer enn ekstra hender i en besetning som har vokst mye de siste årene.

Fra i år har Kunnskapsdepartementet godkjent at elever i landbruksfag kan velge mellom det tradisjonelle, treårige agronomløpet eller en 2+2-modell: to år på skolebenken, to år som lærling i en godkjent bedrift. Paret mener næringa selv må ta ansvar for å utdanne arbeidskraften sin, etter mange år der landbruket i stor grad har lent seg på importert arbeidskraft.

«Vi synes det er prinsipielt viktig at næringa tar ansvar og er med og utdanner arbeidskraften selv.»

Solveig Bratteng Rønning

Lærlingen Sandra Fagerli er 19 år og vokste opp i bygda, bare et steinkast fra Sletten Gård. Veien dit gikk først via utplassering som elev på videregående, på naturbrukslinja, der hun fikk «en veldig interesse for å fortsette med det», som hun selv sier. Interessen ble så sterk at hun sluttet på skolen midt i skoleåret og heller begynte å jobbe på gården på fulltid.

Planen var opprinnelig å gå til bake til skolebenken. Men både Sandra og gården landet på en annen løsning.

«Jeg skulle egentlig begynne på skolen igjen. Men så bestemte vi oss for at jeg heller skulle bli lærling her, hovedmotivasjon for meg var å få fortsette å jobbe med dyrene.»

Lærling Sandra Fagerli

Tre uker inn i det formelle lærlingløpet er det fortsatt arbeidet med dyrene som trekkes fram som det morsomste i hverdagen. Målet videre er soleklart: fullføre som agronom og fortsette i landbruket.

Ordningen åpner en vei inn i yrket også for unge uten egen gård å overta, uten at de må kjøpe seg inn i næringa med en gang. Samtidig er det en praktisk styrke for gården: med en så stor besetning er det betryggende at flere enn to personer kjenner rutinene i fjøset ut og inn.

Flere bein å stå på

Historien om Sletten Gård er historien om en gård som snudde en brannkatastrofe til nytenkning: fra en robust, moderne melkeproduksjon med sensorer og robot, via en nøye tilpasset kjøttsatsing med utmarksbeite og Wagyu-krysning, til et samarbeid med familiens egen restaurant og et gårdsutvalg som sørger for at ingenting av dyret går til spille – og nå også en rolle som opplæringsbedrift for neste generasjon bønder. – Vi følger hjertet og prioriterer det vi har lyst å gjøre. Det gir oss mye glede, men det må selvsagt gå rundt økonomisk også, sier Solveig Bratteng Rønning.

Solveig sammen med lærlingen på gården Sandra Fagerli. Foto: Claus Morten Pedersen

På Bunnpris i Mo i Rana finner man kjøtt produsert fra gården i samarbeid med restauranten til svigerfamilien «Til Elise fra Marius» og kjøttet selges under navnet «Fra Marius & Bonden». Foto: Claus Morten Pedersen

God jord gir godt grovfôr – vi analyserer begge deler

Med analyser av jord og grovfôr får du et bedre grunnlag for å øke avlingene, forbedre fôrkvaliteten og styrke lønnsomheten.

Les mer om våre analyser: eurofins-agro.com/no

Eurofins Agro Testing Norway AS | Møllebakken 50, 1538 Moss | 92 23 99 99 | grovfor@ftn.eurofins.com | eurofins-agro.com/no

Firmanytt

IRLAND GENOTYPET ÉN MILLION KALVER PÅ ÅTTE MÅNEDER

Irlands nasjonale genotypingsprogram har passert én million genotypede kalver i 2026 alene, ifølge Irish Cattle Breeding Federation (ICBF). Programmet har hatt rask oppslutning siden oppstarten i 2023, og nær halvparten av alle kalver født i år er nå genotypet – et resultat ICBF omtaler som verdens første i sitt slag, ettersom DNA-resultatene kobles direkte inn i kalveregistreringen. Genotypingen gir sikrere avlsverdier for unge dyr og gjør det mulig å identifisere dyr med høyt potensial tidligere. Den avdekker også registreringsfeil: hos 15 prosent av melkekalvene og 12 prosent av kjøttfekalvene født i 2026 stemte ikke det DNA-forutsagte foreldreskapet med det registrerte, og hos 2 prosent stemte ikke kjønnnet.

Kilde: www.agriland.ie

Trenger du mer plass?

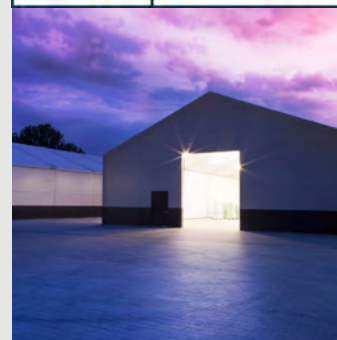
Til lager, maskiner, utstyr eller drift?

Easy Gruppen leverer fleksible halløsninger til blant annet landbruk, private og næringsliv – fra enkle plasthaller og containertelt til større isolerte og uisolerte stålhaller.

Vi hjelper deg å finne løsningen som passer behovet, plassen og budsjettet – med eller uten montasje.

Mer plass. Mindre styr.
Easy – ikke sant?

www.easygruppen.no
700 100 22
salg@easygruppen.no

STORFORNØYD MED NRF; **VOLLEN GÅRD LEVERER GODE RESULTATER PÅ ALLE FRONTER**

Tekst: **Claus Morten Pedersen**, cmp@geno.no

På en smal halvøy i Lødingen kommune, der havet en gang skvulpet inn over det som i dag er innmark, driver Børge Hegstad og Sarah Hesten en av Nordlands mest ambisiøse melke- og kjøttproduksjoner. Med rundt 125 NRF-storfe er de storfornøyd med resultatene. Gården produserer 400 tonn melk i året og de ligger på 10400 EKM. I tillegg går eget kjøttutvalg så de suser. Strategien er enkel: REDX på de beste dyra og kjønnsseparert kjøttfæsed på resten.

Vollen Gård ligger i Lødingen Vestbygd i Nordland.
Foto: Peter Reppen-Gjelseth

Vestbygd, Offersøy, Lødingen kommune, Nordland

Drivere: Børge Hegstad og Sarah Hesten
(4. generasjon)

Overtok gården: 2010; utvidet med
tilleggsareal og kvote i 2012

Besetning: Ca. 125 NRF-storfe (melkekyr,
ungdyr og kjøttfe)

Kvote: 400 tonn

Ytelse: 10400 EKM

Driftsform: Lødrift med melkerobot
(DeLaval VMS310, byttet 2023)

Areal: Ca. 850 mål fulldyrket jord

Gårdsutvalg: Etablert 2021 – kjøtt,
karbonader, kjøttkaker, pølse og burger
Merking: Individnummer og QR-kode på
alle produkter

Utmerkelser: Topp 3, Dyrevelferdsprisen
2023

Historien til gården strekker seg tilbake til 1902, da Brynjulf Brynjulfsen og hans hustru Marta kjøpte det som da het Valnes – utskilt utmark etter at eieren av naboeiendommen Offersøy gikk konkurs. Brynjulf, utdannet smed og habil snekker, bygde opp bruket fra grunnen: bolighus, smie og til slutt fjøs. I 1906 kjøpte de også nabo-parsellen Vollen, navnet gården til slutt skulle ta med seg videre.

Gården gikk i arv gjennom flere generasjoner før familien Hegstad kom inn i bildet i 1948. Elektrisiteten kom til bygda i 1954, samme år som nytt våningshus ble reist,

og i 1958 fikk gården sin første melkemaskin. Det var en tøff periode – far i familien døde tidlig, og ansvaret for gården falt raskt på de yngre i familien, som kombinerte gårdsdrift med attåtårbeid for å berge økonomien. Utover 1960- og 70-tallet kom nytt fjøs, ny driftsbygning og en gryende optimisme i landbruket. I dag er det fjerde generasjon som står ved rattet.

Fra byliv til bonde – en drøm i oppfyllelse

Børge Hegstad er født og oppvokst på gården, på halvøya Offersøy i Vestbygd. Etter noen år med byliv valgte han i 2010 å flytte hjem og ta over etter foreldrene.

«Jeg har jo siden førsteklasse her ute på den lokale skolen drømt om å bli bonde.»

Børge Hegstad

To år etter overtakelsen, i 2012, vokste bruket videre: en onkel i nærheten valgte å legge ned sin egen drift og ønsket at Børge skulle ta over jord og melkekvote.

Bonden Børge Hegstad er meget fornøyd både med ytelse og helse på NRF-dyrene sine. Foto: Peter Reppen-Gjelseth

Dermed ble arealgrunnlaget doblet, uten at avstanden til de nye arealene ble et problem – alt ligger i umiddelbar nærhet.

Dagens drift

I dag driver Børge og Sarah gården sammen, med hjelp av én fast ansatt og en lærling gjennom lærlingeordningen – noe de har god erfaring med og har hatt flere runder av. Besetningen teller om

lag 125 NRF-storfe, fordelt på melkekyr, ungdyr og kjøttfe. Melkeproduksjonen ligger på rundt 400 tonn i året, og gården disponerer omkring 850 mål fulldyrket jord.

«Min erfaring med NRF som rase er jo fantastisk»

Børge Hegstad

Nord-norsk idyll. På Vollen gård ser det av og til ut som et nasjonalromantisk maleri når dyra beiter. Foto: Privat.

I 2023 byttet de melkerobot, fra en eldre DeLaval-modell til en VMS310 med repro-modul og full overvåkningspakke. Avlsarbeidet er spisset: RedX og kjønnsseparert sæd brukes på de beste melkekyrne og de dårligere dyra som ikke skal være med videre velger de å gi kjønnsseparert kjøttfe. Alle dyr er GS-testet og gården følger en oppdatert avlsplan i samarbeid med avlsrådgiver. Børge er veldig begeistret for utviklingen de opplever med NRF: – Det er ei allsidig ku som er frisk, hun produserer godt og har lette kalvinger.

Dyrevelferd som lønnsomhetsstrategi

Fjøset på Vollen ble opprinnelig bygget for produksjon, ikke for dyrevelferd i dagens forstand – men gjennom flere byggetrinn har Børge og Sarah gjort betydelige tilpasninger. Den gamle siloen er ombygget til ammeku- og kalveavdeling, og ute står to rundballehaller som avlastning for kalvene når mange kalver samtidig. En melkebar gir mulighet for individuell oppfølging av det enkelte kalv.

«God plass, tørt, reint, trekkfritt og lite smittepress – det er morgendagens ku vi bygger opp allerede fra kalvestadiet.» - Børge Hegstad Melkekyrner går ute både sommer og vinter. Leirjorda og den værharde, kystnære beliggenheten gjør at hovedfôringen skjer inne, men dyrene har tilgang på luftegård og beiteareal gjennom hele året. I 2023 var Vollen Gård nominert til Dyrevelferdsprisen og nådde topp tre – en anerkjennelse Børge er tydelig stolt av. Forebygging er et gjennomgående prinsipp: gården har månedlig gjennomgang med veterinær, føl-

Lett å se hvem man holder med på Vollen. Foto: Claus Morten Pedersen

Med klaver og virtuelle gjerder kan dyra beite fritt på store områder. Og dyra har full kontroll på flo og fjære. De bruker gjerne holmer når flo svømmer over deler av beitet. Foto: Claus Morten Pedersen

ger celletall og fettprosent tett, og setter inn forebyggende kalsium ved kalving. De siste par årene har tidligere slått og bedre grovfôr kvalitet gitt en jevn økning i fett- og proteininnhold i melke.

«Det handler ikke bare om at man skal gjøre det fordi man skal – dyrevelferd gir faktisk lønnsomhet. Forebygging i stedet for behandling, hele veien gjennom dyrets livsløp.»

Børge Hegstad

Eget kjøttutvalg – og med QR-koder som gir all info til kjøperen

I 2021 startet Børge og Sarah med gårdsutvalg, først med noen få dyr som slakteriet hadde skåret ned. Etterspørselen tok raskt av, og i dag driver de eget slakt og nedskjæring i et innredet lokale med kjøll og frys. I tillegg til rene stykningsdeler produserer og selger de karbonader, kjøttkaker, pølser og burgere – alt basert på egen NRF-kjøtt, en råvare Børge mener er sterkt underkommunisert.

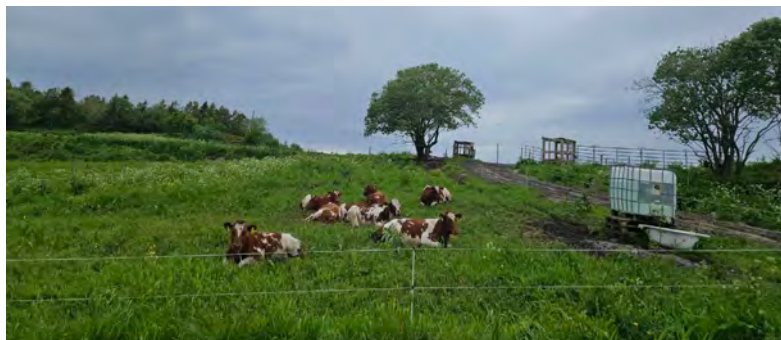
Med vante hender og godt humør får Aud og Bjørnar jobben til å gå unna. Her pakker de småsteik. Foto: Maiken Sagen

Gården selger kjøtt og kjøttprodukter fra egne storfe. Via Q-koder får du all info om kjøttet og dyra det kommer fra. Foto: Claus Morten Pedersen

Laila nyter en rolig sommerstund utenfor fjøsen. Bak henne går veien over haugen og til beitet der mesteparten av de andre kyrne er, lykkelig beitemende på grønt gress under sola. Foto: Privat

Resten av området i kalve-beitene er grønne og frodige, kalvene har tilgang til både eng og skog og ser ut til trives godt. Foto: Privat

«Vi omsetter det aller meste av eget okse-slakt selv nå. Kjøperne i gårdsbutikken er fornøye med hvor godt velbehandlet NRF-kjøtt og ulike styknings-deler faktisk er.»

Børge Hegstad

Samlet omsetter gården for rundt 8,5 millioner kroner i året når melk, kjøtt og gårdsutsalg legges sammen, og lokalmatsalget alene nærmer seg én million. For Børge og Sarah handler gårdsutsalget om mer enn kroner og øre – det handler om å korte ned avstanden mellom bonde og forbruker.

Derfor merker de alt de selger med individnummer og en QR-kode. Skanner du koden, kommer du til en tekst om nettopp det dyret kjøttet kommer fra – hvor det er født, hvordan det har levd, og litt fagstoff om produksjonen.

«Kunnskap er makt, og det gir forbrukeren litt makt tilbake – man skal ikke bare tro at kjøttet er produsert bra, man skal kunne vite det.»

Børge Hegstad

Veien videre

Børge og Sarah har nå engasjert et lokalt rådgivningsfirma til å kartlegge økonomien og hjelpe dem å legge en plan for videre vekst – blant annet vurderer de å ansette flere for å kunne løfte kjøttsatsingen ytterligere. Samtidig er Børge tydelig på at produksjonen på melkesiden nå ligger på et nivå de er komfortable med. Han etterlyser også bedre samarbeid mellom lokalmatprodusenter i regionen – felles distribusjon og infrastruktur, slik at forbrukere ikke må kjøre fra gård til gård for å handle lokalt og kortreist.

«Hvis flere går sammen og flere produkter kommer inn i samme løsning, tror jeg det er et stort potensial for spin-off i næringa – ikke bare her, men over hele landet.»

Børge Hegstad

Fremtiden ser lys ut for Vollen Gård. Stadig bedre ytelse og optimalisert drift, et voksende gårdsutsalg og nylig en fersk avls-okse godkjent hos Geno. Litt humoristisk har oksen fått navnet «Hesten» oppkalt etter Sarahs etternavn Hesten og selges også internasjonalt.

REDX

Sikre deg kviger fra de beste dyra med REDX

12511
NR Nigard-PP

12521
NR Hogseth

12522
NR Gronlio-P

Målrettet bruk av kjønnsseparert sæd gir bedre kontroll
på rekruttering og avlsframgang

BUSKAP FOR 50 ÅR SIDEN

BUSKAP FOR 50 ÅR SIDEN: JOSSA I WISCONSIN

I Buskap nr. 4 i 1976 fikk leserne møte NRF-kua Jossa, som knapt fire år tidligere ble født i fjøset på Hverven i Stange – og som senere havnet blant NRF-rasens «utvandrere» på Nowlan Farm i Wisconsin i USA. På gården fikk Jossa og hennes medsøstre et fôrgrunnlag av mais-silo, luzerne-høy og en kraftfôrblending med mais og havre. Buskapen talte den gang 135 dyr, hvorav 48 melkekyr, med en gjennomsnittsavdrått på vel 7 000 kg melk og 250 kg melkefett – i overkant av snittet for friserne (Holstein) i Wisconsin. Gården hadde rundt 1 000 mål jord og planla å dele storfeholdet i fire enheter: ren NRF-melkebuskap i et nytt fjøs med plass til om lag 100 kyr, en melkebuskap av NRF krysset med Jersey, Guernsey og Holstein, kjøttproduksjon på rene NRF-okser og kastrater, samt kjøttproduksjon på NRF krysset med Charolais, Aberdeen Angus og

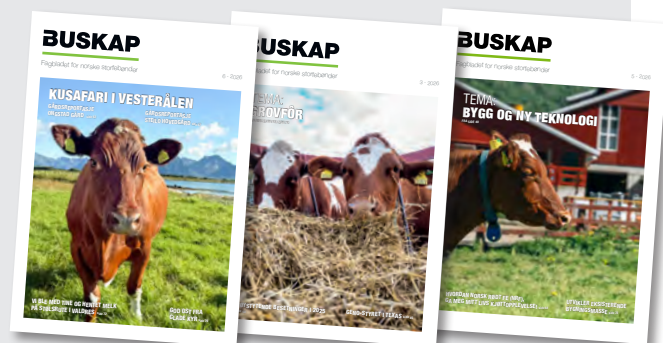

Hereford. NRF var på denne tiden fortsatt bare en «liten spire» i USA, og interessene var delt i to. «McAnally-gruppen», som først importerte NRF-dyr til Tennessee, satset på kjøtt og var preget av handel og konjunktursvingninger. «Nowlan-gruppen» startet også med tanke på kjøtt, men valgte etter hvert å satse på NRF som kombinasjonsfe – med hovedvekt

på melk, men også utnyttelse av de gode kjøttegenskapene. Artikkelen konkluderte med at det nettopp var i et slikt opplegg Jossa hørte hjemme. Nå i dag 50 år senere er USA det viktigste markedet for Geno Global og den internasjonale satsningen med Norwegian Red. For 2026 beregnes det å selge 150 000 doser med med Norwegian Red.

GLEDE DEG TIL NESTE NUMMER AV BUSKAP!

- Teknologiske trender for 2027
- Storfe 2026
- Økonomi-tips
- Gårdsreportasjer pluss mye mye mer

15 ÅRS GARANTI
100% garanti 5 år
Gradert garanti 10 år

Innovative gummimadrasser

- For dyrevelferd og komfort

Aquastar-madrassen består av en 3,5 cm tykk lateksplate med en tetthet på 300 kg/m³. Over platen trekkes en toppduk som inneholder vannlommer – en for hver liggebås. En Aquaboard vannbrystplanke som forsiktig holder kua på plass i båsen følger med. Aquastar-madrassen gir en rekke fordeler som bidrar til optimal melkeproduksjon.

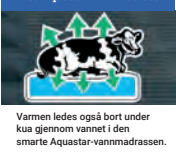
- Vannet omslutter og tilpasser seg kuas fysikk, dermed unngås trykkpunkter og blodsirkulasjonen økes.
- Vannet reduserer kuas varmestress. Komfort fremmer liggetiden, og jo lenger kua hviler og restituerer seg, jo bedre melkeproduksjon. Fakta: En ku skal hvile 12–14 timer i døgnet.
- Beskytter mot skrubbsår – tykke haser unngås.
- Færre skader gir færre kostnader.

Uten Aquastar vannmadrass

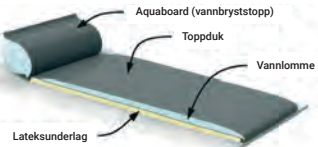

På en vanlig liggeplatt har ikke kua mulighet til å lede bort varmen som dannes ned mot underlaget.

Med Aquastar vannmadrass

Varmen ledes også bort under kua gjennom vannet i den smarte Aquastar-vannmadrassen.

Madrassen er tilgjengelig i standardmålene 115, 120 og 125 cm. Madrassen produseres også etter mål. Topppduken leveres i ruller – ingen skjører som kan gi ubehag.

Tel. 908 26 618
godkalven.no

Vi har det meste rimelegare enn dei fleste!

Drikkekar med varme

Suevia 43, flottørdrikkekar med varmeelement. Kr 3247,00.

Termorøyr, høyde 60 cm, av polyetylen og med isolasjon. Kr 1697,00.

Suevia 46, drikkekar med røyrventil og varmeelement. Kr 2116,00.

Vink febørste

Børste som dyra sjølv betener og utan motor. Kr 1760,00.

Klippemaskin

Heiniger Xplorer storfeklipper med 2 batteri. Kr 5900,00.

Strimmelport

Vernar dyra mot kulde og trekk. Solid og UV-stabil PVC plast.

Scan QR-koden og sjå vårt store utval

Nessemaskin

Alle prisar utan mva.

Tlf. 57 69 48 00

www.nessemaskin.no

BIOKULL TIL KALV

Roligere mage. Tørrere binger.

Ved å binde uønskede stoffer i tarmen bidrar **OBIokull Fôr** til bedre tarmhelse og fastere avføring.

Vi ser at forebyggende fôring med biokull er med å stabilisere fôringa og gir mer fast avføring når melkeinntaket er stort. Det blir tørrere i bingene."

– Ida og Lars Hallvard Morten, melkebønder

Les mer
obio.no

BIOKULL KAN BRUKES: i fôret – i talla – på jordet

OBIO
OBIOkull – det nye svarte gullet

JUSSPALTEN

RETTIGHETER TIL FAST EIENDOM KAN FORELDES

Mauritz Aarskog
Advokat og partner
i Østby Aarskog
Advokatfirma AS
mauritz@ostbyaarskog.no

Det kan avtales rett til fast eiendom som f.eks. forkjøpsrett, gjenkjøpsrett, rett til fradeling eller rett til å etablere bruksrett.

Ved inngåelse av slike avtaler er det viktig å være kjent med at rettigheter kan foreldes selv om partene har ment å avtale at rettighetene skal gjelde for mange år. For spørsmål om foreldelse er det avgjørende å ta stilling til om rettigheten skal anses som en fordring (obligatorisk rettighet) og når den i så fall tidligst kan kreves oppfylt.

Fordringer er, i motsetning til tinglige krav, etter foreldelsesloven gjenstand for foreldelse. Tinglige krav som f.eks. eieendomsrett er ikke gjenstand for foreldelse og kjennetegnes ved umiddelbar rett til å råde over objektet eller utøve bruksrett til objektet uten at man trenger tiltrædelse fra tredjemenn. Derimot innebærer fordring at man har rett til å få rådighet til gjenstand eller eiendom. Det må gjøres en konkret vurdering av om en rettighet er å anse som tinglig, som ikke er gjenstand for foreldelse, eller obligatorisk, som er gjenstand for foreldelse.

Den alminnelige foreldelsesfristen for fordringer er tre år. Fristen løper fra den dagen fordringshaveren tidligst har rett til å kreve oppfyllelse. Det er sentralt å skille mellom betingede og ubetingede

« Den alminnelige foreldelsesfristen for fordringer er tre år. » »

rettigheter. Dersom rettigheten først kan brukes når et konkret vilkår er oppfylt, for eksempel offentlig godkjenning, er det nærliggende at foreldelsesfristen først løper fra tidspunktet for offentlig godkjenning. Dersom rettigheten derimot kan kreves oppfylt straks kan fristen for foreldelse starte å løpe allerede fra avtaleinngåelsen. I tillegg må man være oppmerksom på lov om løysingsrett gir uttrykk for en hovedregel om at løsningsrettigheter faller bort etter 25 år.

I landbruket inngås ofte avtaler med lang tidshorisont knyttet til blant annet fradeling, generasjonsskifter, naboforhold, eller framtidige driftsendringer. Dette kan eksemplifiseres med noen typiske avtaleforhold:

Det avtales ofte kjøp av tilleggsjord, tomt eller annet areal som skal fradeles. For eventuell foreldelse er det avgjørende om rettigheten er betinget av delingsamtykke, konsesjon eller et annet offentlig vedtak. En slik avtale bør derfor uttrykkelig angi hva som utløser kjøperetten, dvs. når den kan gjøres gjeldende. Det samme gjelder for avtaler som

regelmessig inngås i forbindelse med generasjonsskifter bestående av at søsken får rett til å fradele tomt eller forkjøpsrett til hele eiendommen dersom den blir solgt ut av familien. Slik avtale bør også være tydelig på om rettigheten er personlig eller reell. Dvs. om den avtalte rettigheten ligger til en bestemt person eller til den som til enhver tid eier en bestemt eiendom. Videre er det viktig i slike avtaleforhold å være tydelig på skillet mellom allerede etablerte rettigheter og krav på å få etablert rettigheter. En etablert rettighet som f.eks. veirett, beiterett eller fiskerett foreldes ikke i motsetning til krav på å få etablert slike rettigheter. Risiko for foreldelse foreligger altså der rettigheten er latent.

Oppsummert det det viktig at avtaleforholdene gjøres presise for innholdet av rettigheten, herunder om den er personlig eller reell, og om det foreligger betingelser som kan få betydning for friststart for foreldelse. Det reduserer risikoen for at partene avtaler rettigheter som man trodde var langsiktige likevel viser seg å bli foreldet.

**BEDRE
BESLUTNINGER.
BEDRE
RESULTATER.**

AVLSRÅDGIVING

TINE
RÅDGIVING

geno

God avl er ingen tilfeldighet. Avlsrådgiving gir deg kunnskapen og verktøyene du trenger for å ta smartere avlsvalg. Resultatet er kyr som presterer bedre, en sterkere besetning og økt lønnsomhet på gården.

NYTT BÆREKRAFTSTILLEGG FRA 2027

Det arbeides nå med å utvikle kriteriene for et nytt bærekraftstillegg som skal innføres i 2027. Tillegget økes fra dagens 4 øre til 10 øre per liter melk.

Q-meieriene mener at bærekraftig melkeproduksjon bygger på gode valg i den daglige driften. Hensikten med bærekraftstillegget er derfor å belønne produsenter som gjennomfører gode og praktiske tiltak på gården. Ordningen skal ta utgangspunkt i det som faktisk gjøres i produksjonen, og ikke være avhengig av krav om blant annet klimakalkulator eller klimarådgivning.

Arbeidet med kriteriene fortsetter gjennom høsten, og vi tar sikte på å ha ordningen klar så snart som mulig.

Foreløpig er bærekraftstillegget delt inn i fem områder med ulike kriterier. Det vil være mulig å oppnå maksimalt 10 øre per liter. Antall kriterier er større enn det som kreves for full uttelling, slik at produsentene kan oppnå maksimal sats gjennom ulike kombinasjoner av tiltak.

For å være kvalifisert til bærekraftstillegget må følgende grunnkrav være oppfylt:

- Gyldig og godkjent KSL
- Rapportering av etterspurte opplysninger gjennom egenrapportering i KSL
- Mulighet til å dokumentere oppfyllelse av kriteriene ved kontroll

Illustrasjonsbilde: Bærekraftig landbruk. Foto: Martin Nygaard

HUSK Å VEIE 200-DAGERS VEKTER

Det nærmer seg innsett, og de fleste kalver som avannes på høsten er i alder for å veie 200-dagersvekter. Har kalven fødselsvekt, vil den få korrigert 200-dagers vekt hvis den veies når den er mellom 150 og 275 dager gammel. Korrigerte 200-dagers vekter gjør at du kan sammenligne vekt på kalvene dine, og du får et bedre grunnlag for å vurdere hvilke kuer i besetningen som bør satses på.

BEITE/BINGE I BEITESESONGEN

Beite/binge er et nyttig verktøy for å holde oversikt over besetningen både i fjøs og på beite. Egen noteringsliste og tilsynsliste for beite/binge finnes ved å gå inn på det enkelte beite/binge. Det er også mulig å ta ut lister i Besetning og andre rapporter ved å filtrere på Beite/binge.

AVSLUTTE PARINGSPERIODE

Dersom du flytter en okse som ligger med kategori avlsdyr inn til hunndyr med kategori avlsdyr eller ungdyr vil det genereres bedekning i den perioden oksen er i beite/bingen. Husk å påse at hunndyr som skal bedekkes ikke har kategori diende kalv, disse får ikke generert bedekning. Det er viktig at oksen ligger med kategori avlsdyr FØR den flyttes inn til hunndyra!

Når man bruker Beite/binge for å registrere bedekning er det lurt å flytte avlsoksen og kuene fra hverandre når bedekningssesongen er over slik at bedekningsperioden ikke blir for lang. På den måten får man en mer nøyaktig angitt forventet kalvingsperiode.

AVVENNING AV KALVER

Når kalvene skilles fra kuene er det lurt å passe på at de endrer kategori fra diende kalv til ungdyr. Hvis du veier kalvene, kan du legge inn feltet for avvenning i registreringsbildet og sette "ja" på avvenning. Dersom du bruker Beite/binge så må du ta vekk haken for "kalv følger mor" når du flytter enten kua eller kalven. Da får kalven kategori ungdyr.

Dersom du ikke veier eller bruker Beite/binge kan du enten gå inn på individkortet til kalven og endre kategori der, eller du kan gå inn på Egne valg og sette ønsket avvenningsalder. Husk at denne ikke vil fungere for de kalvene som allerede har passert den alderen du setter. Egne valg finner du i hovedmenyen under Mine innstillinger.

DREKTIGHETSKONTROLL

Når kuene tas inn fra beite er det viktig å sjekke at de er drektige, slik at eventuelle tomme kyr kan utranges. Insemineringer og drektighetskontroller som veterinær, seminteknikker eller eierinseminør legger inn i Dyrehelseportalen blir nå overført til Storfe kjøttkontrollen. Merk at antall uker drektig ikke kan legges inn i Dyrehelseportalen, dette må produsenten legge inn selv i etterkant. Dette gjør man fra Individkortet.

DAGROS

SIKRE DEG BÆREKRAFTSTILLEGGET FOR GYLDIG KLIMAPLAN

Bestiller du klimaplan før 20. oktober, er sannsynligheten stor for at vi sammen rekker å ha en gyldig plan på plass innen 2027. Alle som bestiller planen før 20. oktober er garantert tillegget fra start.

En godkjent klimaplan er ett av kriteriene i den nye ordningen for bærekraftstillegget fra 2027. Dette gjelder både ku- og geiteprodusenter i TINE, og en gyldig klimaplan gir 4 øre/l i tillegg.

– Dette handler om bondenytte. En klimaplan gir deg bedre oversikt over egen drift, og vi er opptatt av at det skal lønne seg både for klimaet og for lommeboka, sier Mari Stenersen, direktør for TINE Rådgiving.

Hvorfor 20. oktober er fristen – mange klimaplaner under arbeid

Ku- og geiteprodusenter som bestiller klimaplan innen 20. oktober, vil være kvalifisert for bærekraftstillegget fra 1. januar 2027 uavhengig av om planen er levert.

– Vi er åpne på at det kan bli tøft å levere så mange klimaplaner før jul, når mange melkeprodusenter skal betjenes

samtidig. Derfor har vi satt 20. oktober som bestillingsfrist. Bestiller du innen den datoen, sikrer du deg muligheten til tillegget selv om vi eventuelt ikke skulle rekke å gjennomføre rådgiving hos deg før nyttår, sier Stenersen.

Gruppemøter i hele landet i høst

For å rekke å lage klimaplaner til så mange som mulig før nyttår, er det viktig at flest mulig benytter seg av tilbudet om gruppemøter. I løpet av høsten får alle som ikke har en gyldig klimaplan mulighet til å delta på et gruppemøte, der de sammen med rådgiver jobber konkret med å utarbeide sin egen klimaplan.

– Gruppemøtene er en effektiv og praktisk måte å komme i gang på. Samtidig får du faglig støtte og mulighet

til å diskutere og sparre med både rådgiver og andre produsenter underveis, sier Stenersen.

Informasjon om tid og sted for gruppemøter kommer, men bruk lenken over for å melde din interesse for klimaplan.

Bærekraftstillegget - inntil 10 øre/l fra nyttår

Fra 1. januar 2027 innfører TINE nye og forsterkede bærekraftstillegg på inntil 10 øre per liter melk, fordelt på flere kriterier fastsatt av styret. En godkjent klimaplan er ett av kriteriene og gir 4 øre per liter. For kumelk inngår også blant annet grovfôranalyser og regelmessig klauvskjæring for å oppnå 10 øre/l.

For geitemelk gjelder i tillegg til gyldig klimaplan og grovfôranalyser også kriterier knyttet til melkemengde- og prøveregistrering i Geitekontrollen.

Bestill din klimaplan
via QR-koden her.

OKTOBERKURS 2026: INNFORING I EIERSKIFTE

Skal du overta gården i løpet av de nærmeste årene? Eller går du i tanker om å selge, legge ned eller overlate driften til neste generasjon? Da vil vi anbefale å bli med på vår møteserie «Innføring i eierskifte» nå i høst.

Rundt omkring i landet er det hvert år mange hundre gårder som får nye eiere. Noen gårder overtas av neste generasjon, noen selges på det åpne markedet, noen legger ned produksjon og flytter, mens andre blir boende selv om de legger ned drifta. Alternativene er mange, men uansett hva du står overfor er det lover og regler å forholde seg til, og det er uansett viktig å starte prosessen i god tid.

Praktisk info

Kursene, hvor Norturamedlemmer også er velkomne, går digitalt over tre økter i oktober og november. Du kan velge mellom kurs på dag- eller kveldstid, med disse temaene:

Dag 1: Prosessen mot eierskifte
Dag 2: Verdsetting, oppgjør og skatt
Dag 3: Sosiale rettigheter og pensjon

Kurs 1, dagtid: 21. og 28. oktober, og 4. november - kl. 10-12 alle dager

Kurs 2, kveldstid: 21. og 28. oktober, og 4. november - kl. 19-21 alle dager

Pris

Pris: 2.000 kr for medlemmer i TINE og NORTURA.

Pris: 3.000 kr for eksterne/andre
Priser er pr. produsentnummer, og vi minner om at det er bindende påmelding.

Kontakt NMR Servicesenter på telefon 51 37 15 00 ved spørsmål

Påmeldingsskjema
finner du her:

BUSKAP SERVICE-SIDER

Er dette ditt marked? Buskap nr 8/26 kommer ut 09.12.26. Bestillingsfrist er 17.11.26

Kontakt Salgsfabrikken AS › Jernbanevegen 13 › 2260 Kirkenær › Kikki Valby: kikki@salgsfabrikken.no › Mob. 901 19 121

Fjøsinnredning/utstyr

Ingaveien 20 – 1735 Varteig
T: 69 12 68 00
www.bbagro.no

T: 38 11 81 00/F: 38 11 91 30
www.husdyrsystemer.no

www.reime.no • post@reime.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Fjøsystemer vet alt om hvordan
fjøs bygges og driftes.
Derfor har vi blitt bonden og dyrenes førstevalg.

Se fjøsystemer.no

Fjøsystemer. Telefon 02634.
post@fjossystemer.no

TOR OLESEN SALG AS

Songe Hydrauliske Topstag

Tlf: 37 16 45 40
salg@songeproducts.com

TTS AGRO

www.Tts-agro.no

jankerik@tts-agro.no
90 77 13 04 / 99 48 16 91

Selger tørr sagflis og kutterflis i bunter i hele Norge!

Maskiner/redskap

HEKTNER MASKIN A/S

T: 63 83 90 00 ■ F: 63 83 35 01
www.hektner.no

Gjødselutstyr

Ole G. & Co AS
Nord Varhaug
4368 Varhaug
T: 51 79 35 50

www.jaerbu.no

Fôr/fôrbehandling

Besøk oss i dag!
nettbutikk.alltech.com
Tlf: 578 27 100
norge@alltech.com
nettbutikk.alltech.com

BESØK OSS PÅ NETT:
www.felleskjopet.no
www.fkra.no

Felleskjøpet

Kontakt nærmeste Norgesfôr-bedrift
www.norgesfor.no

OfofLab

Analyse av grovfôr, jord,
planter og korn.
NorFor-analyser.

www.ofotlab.no
post@ofotlab.no
Telefon: 462 83 366

Organisasjon/forening/bistand

www.tyr.no

Storhamargata 44 • 2317 Hamar
T: 952 90 855

Fôr/fôrbehandling

Laboratorieanalyser

Grovfôr, jord, vekstmedium
planter, landbrukskompost,
vann, husdyrgjødsel mm.

For et sunt, lønnsomt og
bærekraftig landbruk

Eurofins Agro Testing Norway AS
92 23 99 99 | eurofins-agro.com

Husdyrrekvisita

Regimentsvegen 14, 5705 VOSS
T: 33 31 70 00
www.astlandbruk.no

Rådgivning

Helhetlig rådgivning i hele landet
nlr.no • nlr@nlr.no
T: 90 20 33 17

Bygg

Future
Rundbuehaller

Telefon avd.Hedmark 62 49 39 80
Telefon avd.Vestfold 91 53 68 99
www.futurehaller.no

Gjerder

Gjeteren AS

Vi fører alt innen elektriske
gjerder og utstyr!

www.gjeteren.no
Tlf: 67 15 42 42

Mjølkeanlegg

Postboks 3250, 1402 Ski
T: +47 64 85 85 00
norge.info@delaval.com
www.delaval.no

ALT DU TRENGER TIL FJØSET

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Fjøsystemer vet alt om hvordan
fjøs bygges og driftes.
Derfor har vi blitt bonden og dyrenes førstevalg.

Se fjøsystemer.no

Fjøsystemer. Telefon 02634.
post@fjossystemer.no

SAC i Norge representeres:
SAC Denmark
+45 75523666
www.sacmilkling.com
dk@sacmilkling.com

G.K. Røe AS

6680 Halsanaustan
Tlf: 957 81 234
e-mail: post@gkroe.no
www.gkroe.no

Områder: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre
og Romsdal, Nord Oppland, Sør-Trøndelag,
Nord-Trøndelag og Nordland.

Enger Agri Service AS

1866 Båstad
Tlf: 95481368
e-mail: post@eas.as
www.eas.as

Områder: Aust-Agder, Østfold, Vestfold, Oslo,
Hedmark, Syd Oppland, Buskerud, Telemark
samt Troms og Finnmark

NYE BEREKNINGER GIR MER TREFFSIKKER KLAUVINDEKS

I slutten av august oppdaterte Geno modellen bak klauvhelseindeksen. Takket være flere registreringer og et bedre datagrunnlag blir indeksene nå mer presise, noe som gir økt sikkerhet på avlsverdiene og bedre grunnlag for avlsarbeidet på NRF.

Geno lanserte klauvhelseindeksen for rundt ti år siden. Indeksen bygger på registreringer av tre typer klauvproblemer:

- Korketrekkerklauv
- Infeksiøse klauvlidelser
- Forfangenhetsrelaterte klauvlidelser

Siden den gang har datagrunnlaget blitt betydelig bedre. Vi har langt flere registreringer enn tidligere, og en stadig større andel av disse kommer fra profesjonelle klauvskjærere. Samtidig har besetningene blitt større, og mange kyr får registrert klauvhelse flere ganger gjennom livet.

Dette gir oss nye muligheter til å beregne avlsverdiene på en mer presis måte.

Høyere arvbarhet

Med den nye modellen øker arvbarheten for alle de tre delegenskapene i klauvhelseindeksen:

Egenskap	Arvbarhet før	Arvbarhet nå
Korketrekkerklauv	6 %	20 %
Infeksiøse klauvlidelser	3 %	8 %
Forfangenhetsrelaterte klauvlidelser	2 %	6 %

Arvbarheten er omtrent tredoblet for alle egenskapene. Det betyr at dyrets egne registreringer (fenotype) får større betydning for avlsverdien enn fjerne slektningers fenotyper.

Vi ser også sterkere genetiske sammenhenger mellom flere av klauvhelseegenskapene enn tidligere. Unntaket er korrelasjonene mellom korketrekkerklauv og infeksiøse klauvlidelser, der sammenhengen fortsatt er moderat.

Større forskjeller mellom oksene

Den nye modellen gir om lag 20 prosent

Mer data og nye beregningsmetoder gir en mer presis klauvhelseindeks. Kua 1588 Bolla har gode gener for klauvhelse. Far er 11971 Bjerka og morfar er 24006 VR Futari. Foto: Els Korsten.

større spredning i klauvhelseindeksen hos ungoksene på Øyer. Enkelt sagt betyr det at forskjellene mellom oksene blir tydeligere. Det betyr at et indekspoeng for klauvhelse betyr mer enn før.

Disse endringene i klauvhelseindeksen vil også gi moderate utslag på den samla avlsverdien. Klauvhelse får større avlsframgang enn tidligere, uten at avls-målet endres.

HØSTMØTER 2026

I år blir det fysiske høstmøter. Vi gleder oss til å samle tillitsvalgte i Geno ulike steder i landet for god dialog. Her er oversikt over årets møter:

Dato	Dag	Tids-ramme	Eier-område	Sted	Hvor
MIDT					
15.oktober	Torsdag	10.00 - 15.30	Midt	Surnadal	Frich's Hotel Surnadal
16.oktober	Fredag	10.00 - 15.30	Midt		Scandic Hotel Stiklestad
ØST					
15.oktober	Torsdag	10.00 - 15.30	Øst	Store Ree	Festsalen Store Ree
SØRVEST					
20.oktober	Tirsdag	10.00 - 15.30	Sørvest	Bergen	Tine Meieriet Flesland
21.oktober	Onsdag	10.00 - 15.30	Sørvest	Jæren	Særheim
NORD					
22.-23.oktober	Torsdag-fredag	12.00 - 12.00	Nord	Tromsø	Thon Hotel Polar

Det blir dagmøter i alle eierområder, unntatt i nord. Dette er på grunn av reiseavstander. For tillitsvalgte i nord blir det møte i Tromsø, fra lunsj torsdag til lunsj fredag.

Høstmøte på Store Ree i 2024. Foto: Geno.

I øst blir det kun ett møte, på Store Ree.

Innkallinger og påmeldingslenke sendes til Geno-kontakter, årsmøteutsendinger, styret og valgkomitéen i løpet av kort tid. Sett av datoene! Har du ikke mulighet til å møte selv, send noen andre fra arbeidsutvalget i produsentlaget.

Nå har vi nødstrøms- aggregat på lager!

Fjøsssystemer tilbyr nødstrømsaggregat fra CGM med kapasitet til å drifte en normal storfebesetning, to boliger og gården forøvrig. Aggregatet tar automatisk over strømforsyningen ved nettutfall. De har lang holdbarhet med ekstra sikringer mot tilbakeslag, er godt støysolert (58 db) og programmerbare med brukervennlige menyer. Det mobile aggregatet egner seg også utmerket til seterdrift. Vedlikeholdet er enkelt. Overganger, kontakter og kabler følger med.

De helautomatiske og manuelle aggregatene fra Fjøsssystemer leveres i både 3-fas 230 versjon og 3-fas 400 versjon. Alle aggregatene er produsert og testet etter ISO 9001.

Scan QR-koden
og les mer!

Fullisolert nødstrømsaggregat

Finnes i størrelser fra 6,5 KvA til 1100 KvA. Kan leveres manuelt eller fullautomatisert 230 Volt 3-fas og 400 Volt 3-fas.

Vi har følgende på lager: 20, 25, 45 og 60 KvA.

Uisolert nødstrømsaggregat

Finnes i størrelse fra 6,5 KvA til 1100 KvA. Beregnet på innendørs bruk. 230 Volt 3-fas og 400 Volt 3-fas.

Nødstrømsaggregat for bruk på traktor

Finnes i størrelse fra 10 KvA til 135 KvA. 230 Volt 3-fas og 400 Volt 3-fas.

Vi har følgende på lager: 30, 42 og 60 KvA.

**Vi tar forbehold om at vi kan bli utsolgt,
men har stadig flere i bestilling!**

**Ta kontakt med din nærmeste
Fjøsssystemer-avdeling!**

Telefon 02634 fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

**Noralv Sandvik har testet
Flow-Responsive™ Milking.**
– Vi ser tydelig effekt allerede
etter få måneder. Vi sparer nesten
én time melketid per døgn.

Les historien
til Noralv
Sandvik

Snakk med din lokale salgskonsulent om
de siste nyhetene til VMS™ melkeroboten.

Besøk delaval.com eller felleskjopet.no/i-mek

Felleskjøpet

Ta vare på jorda, dyra og framtida